

GMINNY PROGRAM REWITALIZACJI GMINY MORĄG NA LATA 2024-2030

CENTRUM DORADZTWA
REWITALIZACYJNEGO
IRMiR

Gminny Program Rewitalizacji Gminy Morąg na lata 2024-2030 opracował zespół autorski Centrum Doradztwa Rewitalizacyjnego Instytutu Rozwoju Miast i Regionów w składzie:

- Michał Cichocki,
- Violetta Drabik-Franiewska,
- Emilia Grotowska,
- Aleksandra Kowalska,
- Katarzyna Spadło,
- Edyta Tomczyk,

przy współpracy Pana Tomasza Farasia, Sekretarza Gminy Morąg.

Spis treści

1.	Wstęp i założenia Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Morąg na lata 2024-2030....	5
2.	Szczegółowa diagnoza obszaru rewitalizacji gminy Morąg	10
2.1.	Synteza Diagnozy służącej wyznaczeniu obszaru zdegradowanego i rewitalizacji na terenie Gminy Morąg	10
2.2.	Diagnoza obszaru rewitalizacji.....	17
2.3.	Synteza diagnozy szczegółowej	48
3.	Wizja stanu obszaru rewitalizacji gminy Morąg	55
4.	Cele i kierunki działań Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Morąg na lata 2024-2030	57
5.	Przedsięwzięcia rewitalizacyjne	64
5.1.	Podstawowe przedsięwzięcia rewitalizacyjne.....	64
5.2.	Pozostałe dopuszczalne przedsięwzięcia rewitalizacyjne	93
6.	Ramy finansowe Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Morąg na lata 2024-2030....	95
7.	Mechanizmy integrowania działań oraz projektów rewitalizacyjnych.....	96
8.	Opis sposobu zapewnienia udziału interesariuszy w procesie rewitalizacji, w tym w ramach Komitetu Rewitalizacji	105
8.1.	Identyfikacja interesariuszy procesu rewitalizacji.....	105
8.2.	Partycypacja społeczna na etapie przygotowania GPR Gminy Morąg	107
8.3.	Partycypacja społeczna na etapie wdrażania i oceny realizacji GPR Gminy Morąg	111
8.4.	Opis włączenia partnerów społeczno-gospodarczych zgodnie z art. 36 ustawy wdrożeniowej.....	113
9.	System zarządzania Gminnym Programem Rewitalizacji Gminy Morąg na lata 2024-2030	115
9.1.	Opis struktury zarządzania GPR Gminy Morąg	115
9.2.	Ramowy harmonogram działań GPR Gminy Morąg	118
10.	System monitoringu i oceny Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Morąg na lata 2024-2030.....	119
11.	Określenie zmian w uchwałach mieszkaniowych.....	126
12.	Określenie zmian w uchwale o Komitecie Rewitalizacji.....	126
13.	Opis sposobu realizacji przez GPRGM dokumentów strategicznych gminy Morąg...	127
13.1.	Strategia Rozwoju Kraju Kanału Elbląskiego na lata 2021-2030.....	127

13.2.	Zintegrowana Strategia Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Ostródzko-Łławskiego Obszaru Funkcjonalnego na lata 2015-2025	127
13.3.	Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych na terenie gminy Morąg na lata 2021-2025.....	128
13.4.	Gminny Program Opieki Nad Zabytkami Gminy Morąg na lata 2023-2026.....	130
13.5.	Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Morąg Obszar Miasta i Tereny Wiejskie	131
13.6.	Plan zagospodarowania przestrzennego województwa warmińsko-mazurskiego .	132
13.7.	Warmińsko-Mazurskie 2030. Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego.....	132
14.	Specjalna Strefa Rewitalizacji.....	133
15.	Określenie sposobu realizacji GPRGM w zakresie planowania i zagospodarowania przestrzennego.....	133
15.1.	Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Morąg Obszar Miasta i Tereny Wiejskie	133
15.2.	Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego	134
15.3.	Miejscowy plan rewitalizacji	135
16.	Strategiczna ocena oddziaływania Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Morąg na lata 2024-2030 na środowisko	136
17.	Spis tabel i rysunków.....	139
18.	Załącznik graficzny- Kierunki zmian funkcjonalno-przestrzennych obszaru rewitalizacji Gminy Morąg	140

1. WSTĘP I ZAŁOŻENIA GMINNEGO PROGRAMU REWITALIZACJI GMINY MORĄG NA LATA 2024-2030

Zgodnie z definicją rewitalizacji, ujętej w art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji wynika, że obejmuje ona proces wyprowadzania ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych poprzez działania całościowe, tj. przedsięwzięcia powiązane wzajemnie, obejmujące kwestie społeczne, gospodarcze, przestrzenno-funkcjonalne, techniczne lub środowiskowe, skoncentrowane terytorialnie oraz integrujące lokalną społeczność, gospodarkę i przestrzeń, prowadzone w sposób zaplanowany na podstawie gminnego programu rewitalizacji (GPR).

Gmina Morąg rozpoczęła proces rewitalizacji w 2009 r. na podstawie Lokalnego Programu Rewitalizacji Miasta Morąga na lata 2008-2015 (LPRMM 2008-2015), przyjętego uchwałą nr XXXIV/543/09 Rady Miejskiej w Morągu z dnia 27 sierpnia 2009. Następnie proces rewitalizacji był kontynuowany na podstawie Lokalnego Programu Rewitalizacji Miasta Morąg do 2023 r. (LPRMM do 2023), który został przyjęty uchwałą nr XXVIII/411/17 Rady Miejskiej w Morągu z dnia 19 stycznia 2017 r. Podstawę opracowania obu programów stanowił art. 18 ust. 2 pkt 6a ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym. W przypadku LPRMM do 2023 program wpisywał się też w Wytyczne w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020. Na potrzeby LPRMM do 2023 zjawiska kryzysowe zostały zbadane w oparciu o wskaźniki w sferach społecznej, gospodarczej i przestrzennej. Na podstawie wyników analiz zostały wskazane 3 obszary stanowiące obszar rewitalizacji: Zatorze, Śródmieście i Obszar C, położone w części miejskiej gminy Morąg.

Obszar rewitalizacji, według LPRMM do 2023, stanowił fragment miasta, cechujący się szczególną koncentracją negatywnych zjawisk, na którym z uwagi na istotne znaczenie dla rozwoju lokalnego, zamierzano prowadzić skoordynowane działania rewitalizacyjne. Cel nadrzędny programu został sformułowany jako: „Wyprowadzenie obszarów zdegradowanych ze stanu kryzysowego”. Celowi nadrzêdnemu podporządkowano trzy cele strategiczne:

- Cel 1. Reintegracja społeczna,
- Cel 2. Funkcjonalna i estetyczna przestrzeń,
- Cel 3. Wysoka jakość środowiska.

W ramach każdego celu strategicznego określono podporządkowane mu cele operacyjne:

- Cele operacyjne wyznaczone w ramach Celu strategicznego 1 – Reintegracja społeczna:
 - 1.1. Tworzenie podmiotów ekonomii społecznej,
 - 1.2. Działalność terapeutyczna,
 - 1.3. Wsparcie działalności organizacji pozarządowych,
 - 1.4. Aktywizacja społeczna i zawodowa;
- Cele operacyjne wyznaczone w ramach Celu strategicznego 2 – Funkcjonalna i estetyczna przestrzeń:

- 2.1. Integracja przestrzenno-funkcjonalna,
- 2.2. Zagospodarowanie przestrzeni publicznych,
- 2.3. Podniesienie atrakcyjności osiedleńczej obszarów rewitalizowanych,
- 2.4. Zwiększenie poziomu bezpieczeństwa;
- Cele operacyjne wyznaczone w ramach Celu strategicznego 3 – Wysoka jakość środowiska:
 - 3.1. Działania na rzecz gospodarki niskoemisyjnej,
 - 3.2. Zwiększenie różnorodności roślinnej.

Założono, że wyznaczone cele rewitalizacyjne zostaną przede wszystkim osiągnięte za pomocą projektu zintegrowanego, który miał polegać na stworzeniu Regionalnego Centrum Pomocy Terapeutycznej – jego poszczególne elementy miały zostać zrealizowane na każdym z wyznaczonych podobszarów. Najbardziej rozbudowaną część interwencji zaplanowano na podobszarze Zatorze, gdzie interwencja zatytułowana „Kolej na zmiany” składała się z czterech modułów: Adaptacji wieży ciśnień na potrzeby społeczne (wsparcie i samopomoc); Modernizacja stadionu (integracja, profilaktyka i rehabilitacja); Rewaloryzacja Parku (rekreacja i integracja społeczna); Adaptacja budynku przy stadionie (opieka i wsparcie osób potrzebujących). Na podobszarze Śródmieście zaplanowano działanie Dźwięki Muzyki (zajęcia z muzykoterapii), natomiast na podobszarze C – Tajemniczy Ogród Hortiterapii. Działaniom wzmacniającym włączenie społeczne towarzyszyło 5 projektów komplementarnych, z których 3 zaplanowano na podobszarze Zatorze (Rewaloryzacja kwartału ulic Starego Miasta; Modernizacja szpitala z zagospodarowaniem terenu; Termomodernizacja), a 2 w Śródmieściu (Modernizacja Szkoły Podstawowej i Gimnazjum nr 2; Tajemniczy Ogród Hortiterapii – część społeczna).

Z zaplanowanych projektów udało się zrealizować niewielką ich część w 6-letniej perspektywie obowiązywania LPRMM do 2023, wobec czego stwierdzono potrzebę kontynuowania procesu rewitalizacji po 2023 roku („W sytuacji niepełnej realizacji celów zawartych w programie rewitalizacji należy zabezpieczyć kontynuowanie polityki rewitalizacyjnej w kolejnych latach, w oparciu o GPR”)¹.

Ponieważ wraz z końcem 2023 r. program stracił ważność, podjęto decyzję o kontynuacji procesu rewitalizacji w oparciu o nowy opracowany program rewitalizacji – zgodny z ustawą o rewitalizacji. W ramach pierwszego etapu prac wyznaczono, zgodnie z kryteriami art. 9 ustawy o rewitalizacji, najpierw obszar zdegradowany, a następnie obszar rewitalizacji, który zajmuje powierzchnię 54,82 ha, co stanowi 0,18% powierzchni gminy) i jest zamieszkiwany przez 2802 osoby, co stanowi 12,14% populacji gmin². Po wyznaczeniu obszaru

¹ A. Jadach-Sepiolo (red.) i in., Gminny program rewitalizacji. Praktyczny poradnik dla mieszkańców i władz lokalnych, KIPPiM, Warszawa 2018.

² Uchwała nr LIII/684/23 Rady Miejskiej w Morągu z dnia 29 września 2023 r. w sprawie: wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji Gminy Morąg.

rewitalizacji przystąpiono zaś do prac nad Gminnym Programem Rewitalizacji Gminy Morąg na lata 2024-2030 (GPR Gminy Morąg, GPRGM)³.

GPR Gminy Morąg przygotowano zgodnie z wymogami ustawy o rewitalizacji, łącząc wiedzę ekspercką o procesie z wiedzą mieszkańców gminy Morąg o obszarze rewitalizacji. Model partycypacyjny w tworzeniu programu polegał na zabezpieczeniu informacji o potrzebach rewitalizacyjnych mieszkańców obszaru rewitalizacji i ujęciu ich w formie propozycji przedsięwzięć w GPRGM. Do programu zgłoszono zarówno przedsięwzięcia stanowiące kontynuację dotychczasowych działań (realizowanych na podstawie poprzedniego programu rewitalizacji), jak i nowe projekty dotyczące zagospodarowania terenów przestrzeni publicznych, mające zwiększyć efektywność i synergię procesu rewitalizacji.

GPR Gminy Morąg spełnia wymogi uspołecznienia wynikające z rozdz. 2 ustawy o rewitalizacji – procedury konsultacyjne prowadzono na każdym etapie prac, zgodnie z zasadami określonymi w art. 6 ww. ustawy.

Proces rewitalizacji w Gminie Morąg składa się nie tylko z realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych, ale jest również różnymi wspierany politykami gminnymi, które wzmacniają jego efekty. To podejście zostało wykorzystane w procesie opracowania dokumentu. Jednocześnie GPRGM wpisuje się w wymogi sformułowane względem strategii terytorialnych, o których mowa w art. 29 ust. 1 rozporządzenia ogólnego dla polityki spójności na lata 2021-2027⁴ oraz art. 36 ust. 8 ustawy z dnia 28 kwietnia 2022 r. o zasadach realizacji zadań finansowanych ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2021-2027⁵ (tzw. ustawa wdrożeniowa).

Spełnienie przez GPR Gminy Morąg wymogów uwarunkowań polityki spójności UE umożliwia ubieganie się o dofinansowanie na realizację przedsięwzięć rewitalizacyjnych ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2021-2027. Zapisy programu uwzględniają także wymogi wynikające z „Zasad realizacji instrumentów terytorialnych w Polsce w perspektywie finansowej UE na lata 2021-2027” (Zasady)⁶, które formułują specyficzne cechy programów rewitalizacji, konieczne do wypracowania w nowych dokumentach.

Dlatego struktura GPRGM zawiera w sobie zarówno elementy obligatoryjne wynikające z art. 15 ust. 1 ustawy o rewitalizacji, jak i zagadnienia wymagane od strategii Innych Instrumentów

³ Uchwała nr LV/699/23 Rady Miejskiej w Morągu z dnia 24 listopada 2023 r. w sprawie przystąpienia do sporządzenia Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Morąg na lata 2024-2030.

⁴ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1060 z dnia 24 czerwca 2021 r. ustanawiające wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego Plus, Funduszu Spójności, Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji i Europejskiego Funduszu Morskiego, Rybackiego i Akwakultury, a także przepisy finansowe na potrzeby tych funduszy oraz na potrzeby Funduszu Azylu, Migracji i Integracji, Funduszu Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Instrumentu Wsparcia Finansowego na rzecz Zarządzania Granicami i Polityki Wizowej.

⁵ Dz. U. z 2022 r. poz. 1079 ze zm.

⁶ Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej, 11 sierpnia 2022 r.

Terytorialnych (IIT), o których mowa w art. 36 ust. 8 ustawy wdrożeniowej. Poniżej dokonano zestawienia kluczowych elementów dokumentu GPR, udowadniając spełnienie wymogów i ustawy o rewitalizacji, i przewidzianych dla strategii IIT.

Tab. 1. Elementy struktury Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Morąg na lata 2024-2030 z uwzględnieniem wymogów ustawy wdrożeniowej dla strategii IIT, ustawy o rewitalizacji oraz Zasad

Wymogi dla strategii IIT wynikające z art. 36 ust. 8 ustawy wdrożeniowej	Odpowiadające elementy GPR na lata 2024-2034 wynikające z art. 15 ust. 1 ustawy o rewitalizacji	Cechy GPR wynikające z Zasad realizacji instrumentów terytorialnych w Polsce w perspektywie finansowej UE na lata 2021-2027
Synteza diagnozy obszaru realizacji IIT wraz z analizą problemów, potrzeb i potencjałów rozwojowych, w tym wzajemnych powiązań gospodarczych, społecznych i środowiskowych	Diagnoza gminy i diagnoza delimitacyjna	kompleksowość
	Analiza obszaru rewitalizacji	podejście zintegrowane
	Synteza szczegółowej diagnozy obszaru rewitalizacji	koncentracja
Cele, jakie mają być zrealizowane w ramach IIT, ze wskazaniem wykorzystanego podejścia zintegrowanego, oczekiwanych wskaźników rezultatu i produktu powiązanych z realizacją właściwego programu	Integralność systemu wizji, celów i kierunków działań	kompleksowość
	Integracja wizji, celów, kierunków działań i przedsięwzięć	podejście zintegrowane
	Przedsięwzięcia rewitalizacyjne	koncentracja
	System monitorowania i oceny GPRGM	zasady komplementarności przedsięwzięć rewitalizacyjnych
Lista projektów realizujących cele wraz z informacją na temat sposobu ich wskazania oraz powiązania z innymi projektami	Przedsięwzięcia rewitalizacyjne Planowane podstawowe przedsięwzięcia rewitalizacyjne Charakterystyka pozostałych dopuszczalnych przedsięwzięć rewitalizacyjnych	kompleksowość
		Mechanizmy służące integrowaniu działań oraz przedsięwzięć rewitalizacyjnych
Opis procesu zaangażowania partnerów społeczno-	Opis sposobu zapewnienia udziału interesariuszy w procesie	koncentracja
		zasady komplementarności przedsięwzięć rewitalizacyjnych

gospodarczych oraz właściwych podmiotów reprezentujących społeczeństwo obywatelskie, podmiotów działających na rzecz ochrony środowiska oraz podmiotów odpowiedzialnych za promowanie włączenia społecznego, praw podstawowych, praw osób niepełnosprawnych, równości płci i niedyskryminacji w pracach nad przygotowaniem i wdrażaniem strategii IIT	rewitalizacji, w tym w ramach Komitetu Rewitalizacji	
	Zarządzanie GPRGM	
	System monitorowania i oceny GPRGM	
	Określenie niezbędnych zmian w uchwale dotyczącej Komitetu Rewitalizacji	

Źródło: opracowanie własne

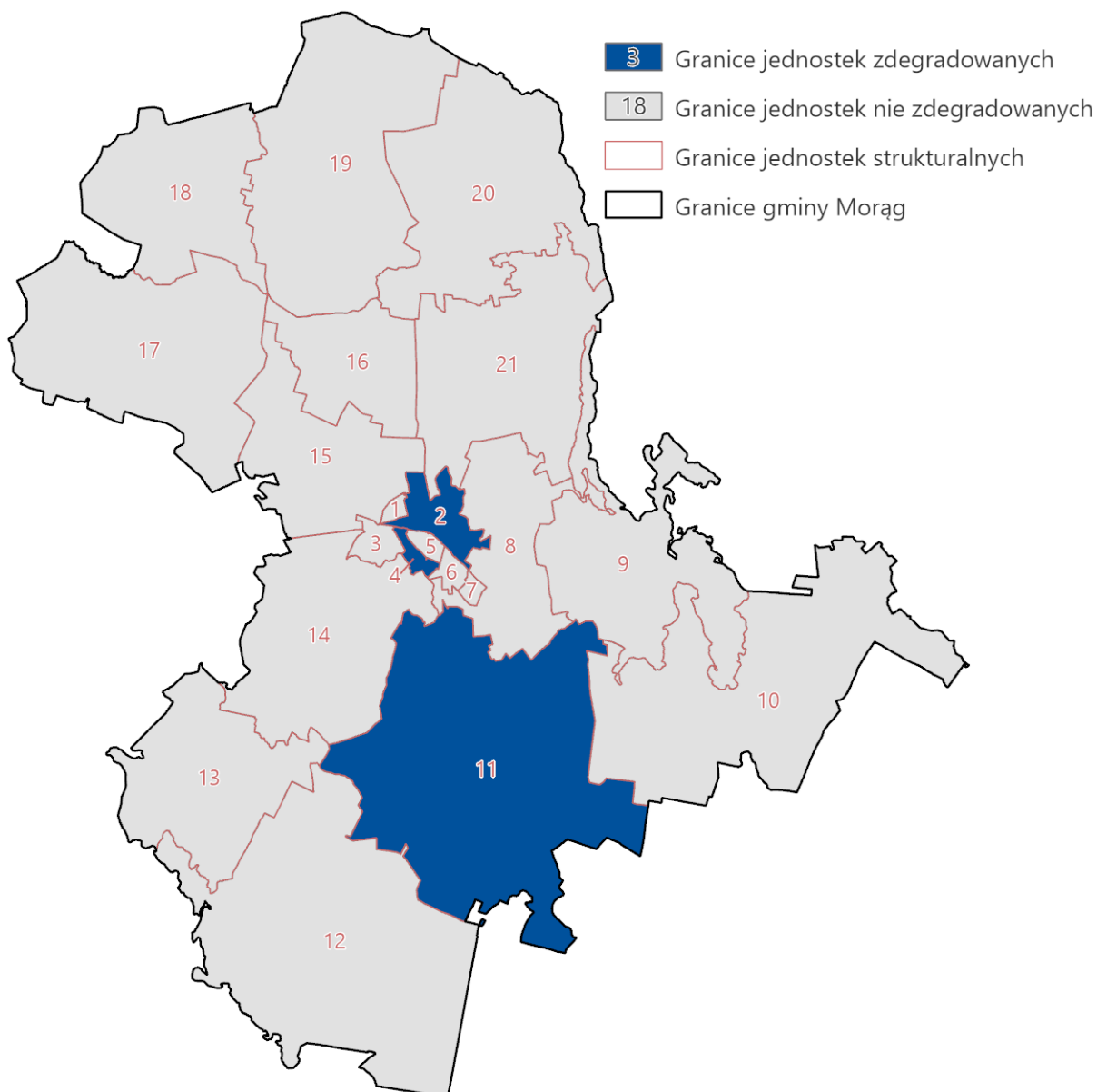
2. SZCZEGÓŁOWA DIAGNOZA OBSZARU REWITALIZACJI GMINY MORĄG

2.1. SYNTEZA DIAGNOZY SŁUŻĄCEJ WYZNACZENIU OBSZARU ZDEGRADOWANEGO I REWITALIZACJI NA TERENIE GMINY MORĄG

Obszar zdegradowany i obszar rewitalizacji został wyznaczony na podstawie przeprowadzonych analiz opisanych w dokumencie „Diagnoza służąca wyznaczeniu obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji na terenie Gminy Morąg”. Obszar zdegradowany i obszar rewitalizacji gminy Morąg został wyznaczony zgodnie z uchwałą nr LIII/684/23 Rady Miejskiej w Morągu z dnia 29 września 2023 r. w sprawie: wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji Gminy Morąg.

Badanie w ramach diagnozy delimitacyjnej objęło analizę wszystkich zagadnień kryzysowych wyszczególnionych w ustawie o rewitalizacji (art. 9 ust. 1). Do wyznaczenia obszaru kryzysowego użyto 31 wskaźników, w tym: 13 wskaźników do strefy społecznej, 4 – do strefy gospodarczej, 2 – do strefy środowiskowej, 5 – do strefy przestrzenno-funkcjonalnej, 3 – do strefy technicznej.

Obszar zdegradowany obejmuje 3 jednostki strukturalne (nr 2, 4 i 11), z których jednostki 2 i 4 znajdują się w granicach miasta Morąg, natomiast jednostka nr 11 w obrębie gminy. Obszar zdegradowany w granicach jednostek 2, 4 i 11 zajmuje 14% powierzchni gminy (4371 ha) i zamieszkały jest przez 26% ogólnej populacji gminy (5994) (Rys. 1).

Rys. 1. Granice obszaru zdegradowanego w gminie Morąg (jednostki nr 4, 2, 11)

Źródło: opracowanie własne

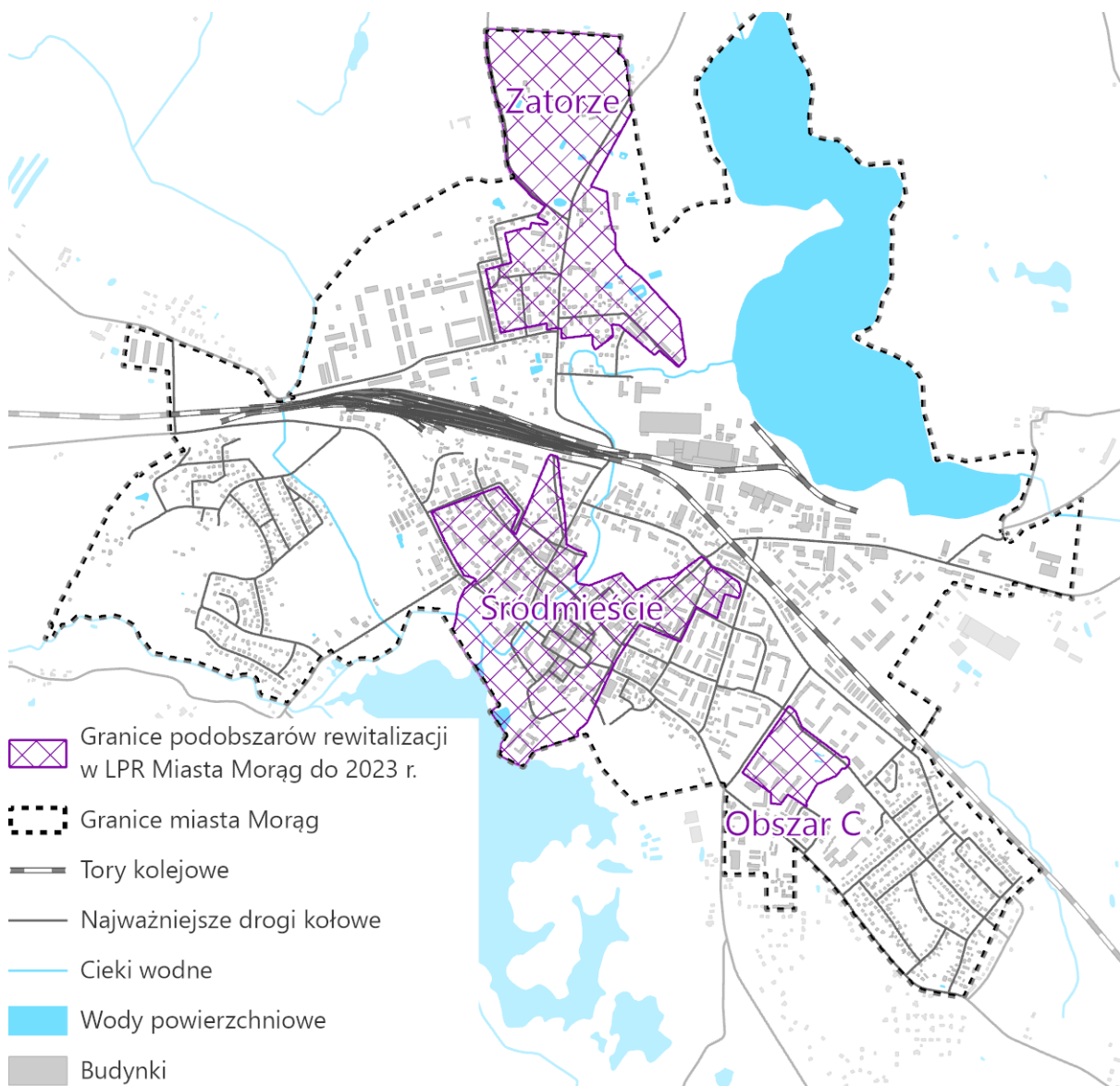
Przeprowadzone następnie analizy dokumentów strategicznych i planistycznych pozwoliły na ocenę charakteru funkcjonalnego jednostek i ich istotności dla rozwoju gminy. Ostatecznie procesem rewitalizacji postanowiono objąć jednostkę nr 4, która ma największe znaczenie dla rozwoju lokalnego. Obszar ten zamieszkiwany jest przez 2802 osoby, co stanowi 12,14% populacji gminy, i zajmuje powierzchnię 54,82 ha, co stanowi 0,18% powierzchni gminy. Spełnia tym samym kryterium formalne dotyczące populacji (maksymalnie 30% mieszkańców gminy) i powierzchni (maksymalnie 20% powierzchni gminy), wynikające z art. 10 ust. 2 ustawy o rewitalizacji. Granice obszaru rewitalizacji zostały pokazane na Rys. 2.

Rys. 2. Granice obszaru rewitalizacji wyznaczone na etapie diagnozy delimitacyjnej
 Źródło: opracowanie własne

Dotychczasowa polityka rewitalizacyjna gminy Morąg obejmowała obszary kryzysowe zlokalizowane w granicach miasta. Działania służące wspieraniu procesów rewitalizacji prowadzone były najpierw na podstawie Lokalnego Programu Rewitalizacji Miasta Morąga na lata 2008-2015, przyjętego uchwałą nr XXXIV/543/09 Rady Miejskiej w Morągu z dnia 27 sierpnia 2009 r., a następnie Lokalnego Programu Rewitalizacji Miasta Morąg do roku 2023, przyjętego uchwałą nr XXVIII/411/17 Rady Miejskiej w Morągu z dnia 19 stycznia 2017 r. Podstawę opracowania obu programów stanowiły art. 18 ust. 2 pkt 6a ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym oraz Wytyczne w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020. W LPRMM 2008-2015 obszar rewitalizacji obejmował 5 stref położonych w różnych częściach miasta, w tym Stare Miasto i Śródmieście, obejmujące centralny fragment Morąga, a także Zatorze, Kolonię Warszawską i Kolonię Robotniczą. W LPRMM do 2023 obszar rewitalizacji obejmował 3 jednostki: Zatorze, Śródmieście i Obszar C (Rys. 3). Obszar zajmował 105,36 ha (17,26% powierzchni miasta i 0,33% powierzchni gminy) i był zamieszkiwany przez 3953 osoby (29,07% populacji miasta i 16,03% populacji gminy). Po

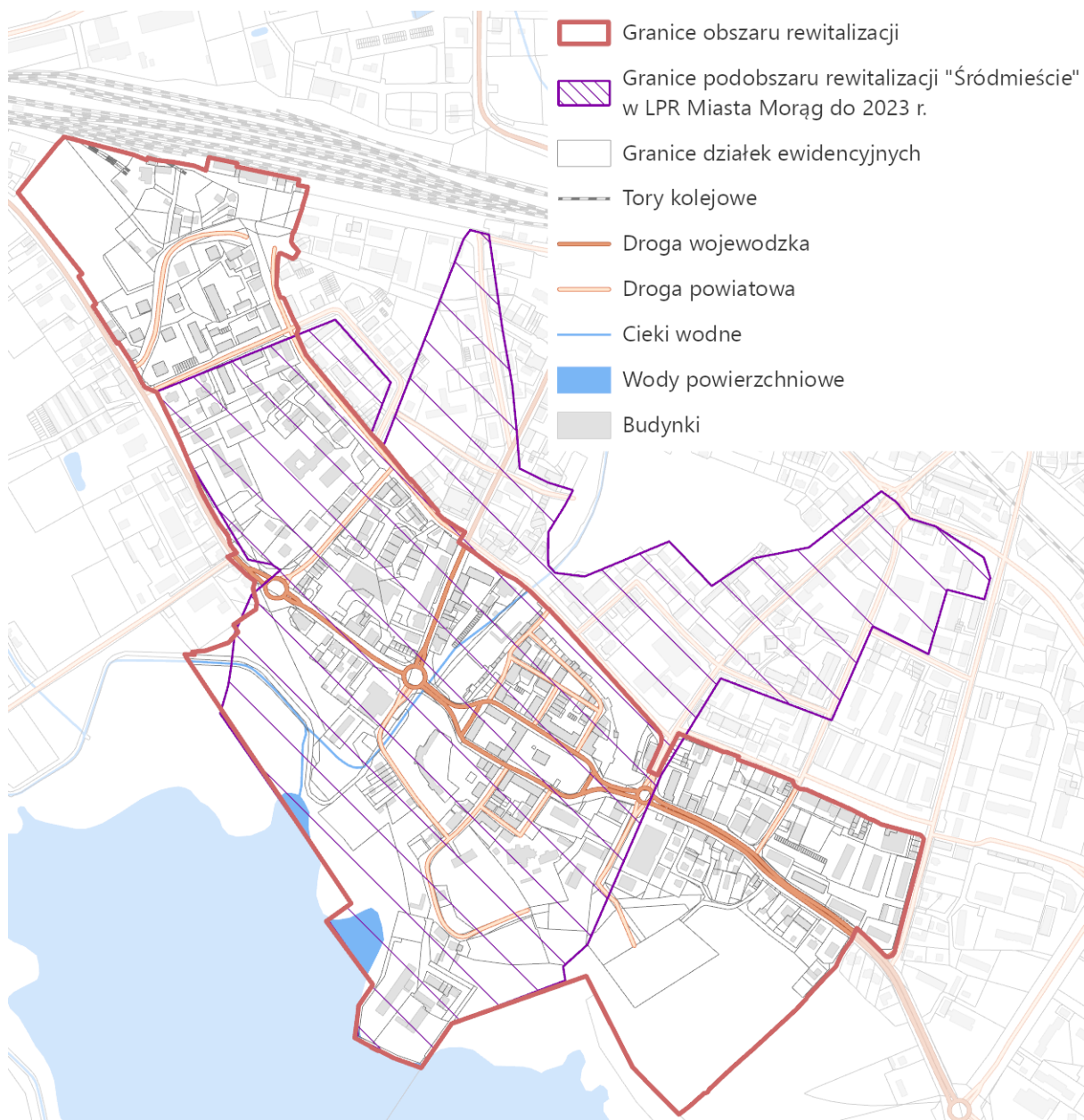
przeprowadzeniu szczegółowej analizy wybranych podobszarów rewitalizacji w sferze społecznej, gospodarczej, przestrzennej, środowiskowej i technicznej wyznaczono poszczególne cele strategiczne: reintegracja społeczna, funkcjonalna i estetyczna przestrzeń, wysoka jakość środowiska.

Rys. 3. Zasięg obszaru rewitalizacji wyznaczony w Lokalnym Programie Rewitalizacji Miasta Morąg do roku 2023

Źródło: opracowanie własne na podstawie Lokalnego Program Rewitalizacji Miasta Morąg do roku 2023

Znaczna część obszaru rewitalizacji (jednostka nr 4) pokrywa się z podobszarem rewitalizacji Śródmieście, wyznaczonym w ramach Lokalnego Programu Rewitalizacji Miasta Morąga do roku 2023 (Rys. 4), a także strefami Stare Miasto i Śródmieście wyznaczonymi w ramach Lokalnego Programu Rewitalizacji Miasta Morąga na lata 2008-2015. Zaplanowaną w GPR Gminy Morąg interwencję należy więc traktować jako kontynuację procesu rewitalizacji, realizowanego przez gminę nieprzerwanie od 2008 r.

Rys. 4. Granica obszaru rewitalizacji wyznaczona na podstawie „Diagnozy służącej wyznaczeniu obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji na terenie Gminy Morąg” wraz z wyznaczonym w ramach LPRMM do 2023 podobszarem rewitalizacji Śródmieście
 Źródło: opracowanie własne na podstawie Lokalnego Programu Rewitalizacji Miasta Morąga do roku 2023

Na potrzeby opracowania GPR Gminy Morąg przeprowadzono diagnozę delitacyjną, w której wskazano 3 jednostki (jednostka nr 2, 4 i 22) spełniające kryteria dla obszaru zdegradowanego w zakresie szczególnej koncentracji negatywnych zjawisk w sferze społecznej. Jednocześnie na wskazanym obszarze współwystępowały zjawiska kryzysowe w pozostałych sferach: gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej i technicznej. Noszące znamiona degradacji jednostki, położone zarówno w mieście (jednostki nr 2 i 4), jak i w części wiejskiej gminy (jednostka nr 11), różnią się pod względem funkcjonalno-przestrzennym.

Przeprowadzona analiza dokumentów strategicznych i planistycznych oraz diagnoza funkcji podstawowych występujących w jednostkach zdegradowanych pozwoliła wyłonić obszar szczególnie ważny dla rozwoju regionalnego i lokalnego – jednostkę nr 4. Teren ten spełnia wymogi art. 10 ustawy o rewitalizacji, a z uwagi na położenie w historycznym centrum miasta wpisuje się w regionalne i lokalne plany rozwojowe. Jednostka nr 2 jest mniej istotna dla rozwoju całej gminy. Wynika to z jej bardziej z peryferyjnego położenia, co przekłada się na mniej funkcje terenu i plany rozwojowe. Jednostka nr 11 to obszar najmniej istotny z punktu rozwoju lokalnego, głównie z powodu wiejskiego charakteru obszaru.

Wyłoniony obszar rewitalizacji, zajmujący centralną część miasta Morąg, ma śródmiejski charakter. Teren ten od północy ograniczają tory kolejowe; od wschodu – pl. Kombatantów i ul. Adama Mickiewicza; od południowego wschodu – ul. Kazimierza Pułaskiego, częściowo ul. Pomorska i ogrody działkowe; od południowego zachodu – strefa nabrzeżna Rozlewiska Morąskiego; od zachodu – ul. gen. Jana Henryka Dąbrowskiego. Jest to teren o historycznym rodowodzie z największym udziałem cennej pod względem walorów kulturowych zabudowy. W jego granicach znajduje się założenie urbanistyczne Starego Miasta, wpisane do rejestru zabytków. Do najważniejszych zabytków zalicza się tutaj Pałac Dohnów, zamek krzyżacki i ratusz miejski, będący budowlą gotycką.

Na obszarze rewitalizacji dominuje zabudowa wielorodzinna mieszkaniowa i mieszkaniowo-usługowa (w tym zabytkowa) z dostępem do licznych obiektów usług, handlu i przemysłu. Występują tutaj również obiekty użyteczności publicznej, m.in.: ratusz miejski, w którym swoją siedzibę mają organizacje pozarządowe i punkt informacyjny, Szpital Miejski w Morągu Sp. z o.o., Muzeum im. J.G. Herdera, Oddział Muzeum Warmii i Mazur, zamek krzyżacki. W granicach obszaru rewitalizacji mieści się również dworzec PKP i dworzec autobusowy oraz cmentarz komunalny przy ul. Dąbrowskiego. Obszar ten jest ważny dla mieszkańców z powodu miejsc pracy i dostępu do niezbędnych usług.

Na potrzeby diagnozy szczegółowej obszar rewitalizacji został podzielony na 3 fragmenty (Rys. 5). Zabieg ten pozwolił to na dokładniejsze opisanie zjawisk kumulujących się w poszczególnych częściach obszaru.

Część nr 1 obszaru położona jest między torami kolejowymi na północy a ul. 3 Maja na wschodzie oraz pomiędzy ul. gen. Dąbrowskiego i ul. Mickiewicza. Ta część obszaru zamieszkiwana jest przez 1133 osoby. W jej skład wchodzi następujące adresy:

- gen. Jana Henryka Dąbrowskiego (nr 1-20 oraz 46-54),
- Kwiatowa (cała ulica),
- Szpitalna (cała ulica),
- 3 Maja (nr 19-26),
- Dworcowa (nr 14 i 16),
- Tadeusza Kościuszki (nr 1-5),
- Adama Mickiewicza (nr 3, 5, 6, 7C, 7D, 10, 12, 12F, 12H, 12I, 12Ł).

Część nr 2 obszaru położona jest między ul. 3 Maja na zachodzie i ul. 11 Listopada na wschodzie. Południową granicę stanowi Rozlewisko Morąskie, a północną ul. Mickiewicza. Ta część obszaru zamieszkiwana jest przez 934 osoby. W jej skład wchodzi następujące adresy:

- 3 Maja (nr 1-4),
- Johanna Gottfrieda Herdera (cała ulica),
- Władysława Jagiełły (cała ulica),
- Jana Kasprowicza (cała ulica),
- Kościelna (cała ulica),
- Krzywa (cała ulica),
- Adama Mickiewicza (nr 15, 16 i 18),
- Młyńska (cała ulica),
- Osińskiego (cała ulica),
- pl. Jana Pawła II (cały),
- Macieja Rataja (cała ulica),
- Władysława Reymonta (cała ulica),
- Andrzeja Samulewskiego (cała ulica),
- Zygmunta Sierakowskiego (cała ulica),
- Mari Curie-Skłodowskiej (cała ulica),
- Zamkowa (cała ulica),
- Zawiszy (cała ulica).

Część nr 3 obszaru mieści się między ul. 11 Listopada na zachodzie, południową częścią obejmującą tereny nad Rozlewiskiem, ul. Mickiewicza na północy i ul. Pułaskiego na wschodzie. W jej skład wchodzi następujące adresy:

- Kujawska (nr 17-22),
- Adama Mickiewicza (nr parzyste 26-38),
- Pomorska (nr 1-20 oraz parzyste 22-38),
- Kazimierza Pułaskiego (nr 1, 3 i 5),
- Targowa (cała ulica).

Rys. 5. Podział obszaru rewitalizacji w ramach diagnozy pogłębionej
 Źródło: opracowanie własne

Diagnoza szczegółowa obszaru rewitalizacji została opracowana z wykorzystaniem danych ilościowych i jakościowych, a także przy aktywnym udziale lokalnych interesariuszy, którzy wzięli udział w debacie i badaniu ankietowym.

2.2. DIAGNOZA OBSZARU REWITALIZACJI

SFERA SPOŁECZNA

Problemy w sferze społecznej

Ustawa o rewitalizacji określa główne negatywne zjawiska kryzysowe ze sfery społecznej, których koncentracja sprawia, że dany obszar można zakwalifikować jako będący w stanie kryzysowym. Do zjawisk tych należą w szczególności: bezrobocie, ubóstwo, przestępczość, wysoka liczba mieszkańców będących osobami ze szczególnymi potrzebami, o których mowa w ustawie z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnieniu dostępności osobom ze szczególnymi

potrzebami (Dz.U. z 2020 r. poz. 1062), niski poziom edukacji lub kapitału społecznego, a także niewystarczający poziom uczestnictwa w życiu publicznym i kulturalnym. Jednocześnie należy podkreślić, że negatywne zjawiska społeczne są kluczowe dla wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji i to na nich w pierwszej kolejności powinna skupiać się interwencja rewitalizacyjna.

W 2022 r. obszar rewitalizacji zamieszkiwały 2802 osoby, co stanowi 12,14% ludności gminy Morąg. Obszar ten charakteryzuje się stosunkowo dużą gęstością zaludnienia w porównaniu do innych części gminy (Tab. 2).

Tab. 2. Sytuacja demograficzna na obszarze rewitalizacji i w gminie Morąg w 2022 r.

Wskaźniki odnoszące się do sfery społecznej	Na obszarze rewitalizacji				Średnia dla gminy Morąg
	Część 1	Część 2	Część 3	ogółem	
Liczba mieszkańców	1133	934	735	2802	23083
Liczba osób w wieku poniżej 3 lat i w wieku poprodukcyjnym na 1000 osób	300,97	256,96	300,68	286,22	227,09

Źródło: opracowanie własne na podstawie „Diagnozy służącej wyznaczeniu obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji na terenie Gminy Morąg”

Gmina Morąg cechuje się nieznacznym ubytkiem liczby mieszkańców, będącym następstwem ujemnego salda migracji. Z kolei struktura wiekowa gminy prezentuje się stosunkowo korzystnie – relatywnie wysoki jest udział osób w wieku przedprodukcyjnym, natomiast współczynnik obciążenia demograficznego jest zbliżony do średniej krajowej. Patrząc jednak na ogólne krajowe trendy, należy mieć na uwadze fakt, że starzenie społeczeństwa będzie postępować, tym samym będzie ono w przyszłości coraz większym wyzwaniem. Jest to istotna kwestia zwłaszcza dla obszaru rewitalizacji, który charakteryzuje się wysokim wskaźnikiem obrazującym stosunek liczby osób w wieku poniżej 3 lat i w wieku poprodukcyjnym na 1000 osób. Jest on wyższy w każdej z trzech wyodrębnionych części obszaru rewitalizacji od średniej dla całej gminy. W kontekście obecnych i pogłębiających się w przyszłości wyzwań demograficznych kluczowe wydaje się objęcie interwencją rewitalizacyjną osób starszych i dostosowanie działań do ich różnorodnych potrzeb, zarówno pod kątem aktywizacji społecznej, fizycznej, kulturalnej, jak i umożliwieniem im jak najdłuższego samodzielnego funkcjonowania w ich dotychczasowym środowisku.

Oprócz niekorzystnych trendów demograficznych, które w przyszłości będą się pogłębiać, obszar rewitalizacji mierzy się również z innymi problemami społecznymi. Podczas diagnozy delimitacyjnej zbadano 14 potencjalnych zjawisk kryzysowych w sferze społecznej. Na obszarze rewitalizacji w 8 przypadkach osiągnięte na tym terenie wartości wskaźników przekraczały średnią referencyjną, czyli średnią wartość wyliczoną dla całej gminy. Przekroczenia wskaźników charakteryzowały głównie środkową część obszaru rewitalizacji

(2 część), gdzie odnotowano aż 13 wartości mniej korzystnych niż w przypadku średniej dla gminy. Dla części północnej (1) i południowej (3) było to odpowiednio 5 i 10 przekroczeń wartości wskaźników w stosunku do średniej referencyjnej.

Na podstawie przeprowadzonych analiz można stwierdzić, że na obszarze rewitalizacji widoczna jest koncentracja osób słabiej radzących sobie zarówno pod względem ekonomicznym, jak i społecznym. Na obszarze tym mieszka stosunkowo dużo osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej – 73,16 na 1000 osób przy średniej dla gminy 66,76 na 1000 osób. Najgorzej sytuacja wygląda w części środkowej obszaru rewitalizacji, gdzie wskaźnik ten wynosi 103,85 na 1000 osób. Wśród powodów pobierania zasiłków wyróżnia się ubóstwo – 51,39 na 1000 osób z obszaru rewitalizacji korzysta z tej formy pomocy. Nieco lepiej wygląda sytuacja z liczbą osób niepełnosprawnych pobierających świadczenia z opieki społecznej na 1000 osób – wskaźnik ten jest niższy dla obszaru rewitalizacji w porównaniu ze wskaźnikiem dla gminy ogółem, jednak w części środkowej (2) i południowej (3) obszaru przewyższa on średnią dla gminy. Jest to ważne z tego powodu, że osobami niepełnosprawnymi są często osoby starsze. Stąd można mówić o dużej koncentracji osób w tym wieku na tych fragmentach obszaru rewitalizacji (Tab. 3).

Tab. 3. Liczba osób pobierających świadczenia pomocy społecznej na obszarze rewitalizacji i w gminie Morąg w 2022 r.

Wskaźniki odnoszące się do sfery społecznej	Na obszarze rewitalizacji				Średnia dla gminy Morąg
	Część 1	Część 2	Część 3	ogółem	
Liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej na 1000 osób	42,37	103,85	81,63	73,16	66,76
Liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej z tytułu ubóstwa na 1000 osób	17,65	81,37	65,31	51,39	39,99
Liczba osób niepełnosprawnych pobierających świadczenia z opieki społecznej na 1000 osób	4,41	20,34	19,05	13,56	15,08

Źródło: opracowanie własne na podstawie „Diagnozy służącej wyznaczeniu obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji na terenie Gminy Morąg”

O niekorzystnej sytuacji materialnej mieszkańców rewitalizacji świadczy wskaźnik przedstawiający udział osób do 18. roku życia korzystających z dożywiania na 1000 osób. Choć

wartość tego wskaźnika jest nieznacznie niższa na obszarze rewitalizacji (13,92) w porównaniu do ogólnej średniej dla gminy Morąg (14,08), warto zwrócić uwagę na to, że części środkowa (2) i południowa (3) obszaru rewitalizacji charakteryzują się niższymi wartościami tego wskaźnika w porównaniu do średniej referencyjnej. Zjawisko jest więc skumulowane w północnej części obszaru rewitalizacji (1).

Trudna sytuacja ekonomiczna części mieszkańców obszaru rewitalizacji widoczna jest również w przypadku wielkości zaległości czynszowych w lokalach komunalnych – na obszarze wskaźnik ten wynosi 108 359 zł na 1000 osób, podczas gdy średnia dla gminy Morąg wynosi 76 966 zł na 1000 osób. Największe problemy w tym zakresie odnotowuje część 2 obszaru rewitalizacji, gdzie wskaźnik ten jest ponad 2,5 razy wyższy niż średnia referencyjna (Tab. 4).

Tab. 4. Sytuacja ekonomiczna mieszkańców obszaru rewitalizacji i gminy Morąg w 2022 r.

Wskaźniki odnoszące się do sfery społecznej	Na obszarze rewitalizacji				Średnia dla gminy Morąg
	Część 1	Część 2	Część 3	ogółem	
Udział osób do 18 r.ż. korzystających z dożywiania na 1000 osób	7,94	20,34	14,97	13,92	14,08
Wielkość zaległości czynszowych w lokalach komunalnych w zł na 1000 osób	16 472	195 791	138 897	108 359	76 966

Źródło: opracowanie własne na podstawie „Diagnozy służącej wyznaczeniu obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji na terenie Gminy Morąg”

Powodem złej sytuacji finansowej mieszkańców może być utrata pracy i trudności ze znalezieniem kolejnej. Choć obecnie wskaźniki dotyczące bezrobocia są niższe dla obszaru rewitalizacji w odniesieniu do średniej referencyjnej to, podobnie jak wcześniej, wyróżnia się środkowa część obszaru. Część centralna odnotowuje również wyższe wartości w kontekście bezrobocia długotrwałego – liczba osób pozostających bez pracy powyżej dwóch lat w przeliczeniu na 1000 osób wyniosła tu 26,77, podczas gdy średnia dla gminy Morąg to 21,92 (Tab. 5).

Tab. 5. Bezrobocie na obszarze rewitalizacji i w gminie Morąg w 2022 r.

Wskaźniki odnoszące się do sfery społecznej	Na obszarze rewitalizacji				Średnia dla gminy Morąg
	Część 1	Część 2	Część 3	ogółem	
Liczba osób bezrobotnych na 1000 osób	22,95	49,25	39,46	26,05	42,33
Liczba osób długotrwale bezrobotnych na 1000 osób	13,24	26,77	19,05	19,27	21,92

Źródło: opracowanie własne na podstawie „Diagnozy służącej wyznaczeniu obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji na terenie Gminy Morąg”

Analiza wskaźników sfery społecznej wykazała również bierność części mieszkańców obszaru rewitalizacji w kwestii uczestnictwa w życiu kulturalnym i publicznym gminy. Świadczy o tym niższa niż średnia referencyjna wartość wskaźnika obrazującego liczbę użytkowników bibliotek publicznych na 1000 osób – wynosi on 112,06 przy średniej dla gminy Morąg wynoszącej 113,20. W tym aspekcie najgorzej wypadają część północna (1) i środkowa (2) obszaru rewitalizacji (Tab. 6). Działania podejmowane w ramach polityki rewitalizacyjnej mają szansę podnieść kapitał społeczny mieszkańców obszaru, a także zwiększyć ich aktywność społeczną i obywatelską.

Tab. 6. Liczba użytkowników bibliotek publicznych wśród na obszarze rewitalizacji i w gminie Morąg w 2022 r.

Wskaźnik odnoszące się do sfery społecznej	Na obszarze rewitalizacji				Średnia dla gminy Morąg
	Część 1	Część 2	Część 3	ogółem	
Liczba użytkowników bibliotek publicznych na 1000 osób	110,33	111,35	115,65	112,06	113,20

Źródło: opracowanie własne na podstawie „Diagnozy służącej wyznaczeniu obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji na terenie Gminy Morąg”

Obszar rewitalizacji charakteryzuje się również koncentracją negatywnych zjawisk odnoszących się do problemów w rodzinach. Chociaż wskaźnik przedstawiający liczbę niebieskich kart na 1000 osób jest niższy od średniej dla gminy (poza częścią 2 obszaru rewitalizacji, gdzie wskaźnik ten wynosi 2,14 przy średniej referencyjnej wynoszącej 2,04), to sytuacja kryzysowa widoczna jest w odniesieniu do liczby osób, którym przyznano świadczenia opieki społecznej z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych na 1000 osób. Wskaźnik ten dla obszaru rewitalizacji wynosi 7,49 (dla porównania średnia dla gminy Morąg to 6,33)(Tab. 7).

Tab. 7. Problemy w rodzinach na obszarze rewitalizacji i w gminie Morąg w 2022 r.

Wskaźniki odnoszące się do sfery społecznej	Na obszarze rewitalizacji				Średnia dla gminy Morąg
	Część 1	Część 2	Część 3	ogółem	
Liczba niebieskich kart na 1000 osób	0,88	2,14	0,00	1,07	2,04
Liczba osób, którym przyznano świadczenia opieki społ. z tytułu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych na 1000 osób	4,41	10,71	8,16	7,49	6,33

Źródło: opracowanie własne na podstawie „Diagnozy służącej wyznaczeniu obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji na terenie Gminy Morąg”

Listę problemów społecznych zdiagnozowanych na obszarze rewitalizacji zamyka kwestia bezpieczeństwa mierzona liczbą przestępstw i wykroczeń. Z zebranych danych wynika, że w tym przypadku sytuacja zaobserwowana na obszarze rewitalizacji jest znacznie gorsza w porównaniu z resztą gminy Morąg. Liczba wykroczeń przeciwko mieniu oraz porządkowi i spokojowi publicznemu na 1000 osób jest ponad 3,5 razy większa niż średnia dla gminy. Z kolei wskaźnik liczby przestępstw kryminalnych na 1000 osób jest prawie dwukrotnie wyższy niż średnia referencyjna. W obu przypadkach sytuacja przedstawia się najgorzej w środkowej części obszaru rewitalizacji (Tab. 8).

Tab. 8. Przestępczość na obszarze rewitalizacji i w gminie Morąg w 2022 r.

Wskaźniki odnoszące się do sfery społecznej	Na obszarze rewitalizacji				Średnia dla gminy Morąg
	Część 1	Część 2	Część 3	ogółem	
Liczba wykroczeń przeciwko mieniu oraz porządkowi i spokojowi publicznemu na 1000 osób	23,83	16,06	9,52	17,49	4,68
Liczba przestępstw kryminalnych na 1000 osób	14,12	10,71	13,61	12,85	7,23

Źródło: opracowanie własne na podstawie „Diagnozy służącej wyznaczeniu obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji na terenie Gminy Morąg”

Potencjały w sferze społecznej

Mimo zdiagnozowanych problemów w sferze społecznej obszar rewitalizacji w Morągu charakteryzuje się również potencjałami w tej sferze, które warto wykorzystać przy planowaniu interwencji rewitalizacyjnej.

O potencjale społecznym świadczy m.in. koncentracja organizacji pozarządowych na obszarze rewitalizacji w porównaniu do pozostałych części gminy – na obszarze rewitalizacji wskaźnik ten wynosi 3,93, podczas gdy średnia referencyjna to 3,38 (Tab. 9). NGO skupione są w środkowej części (2) obszaru, która w analizie wskaźnikowej cechowała się często najgorszymi wynikami wskazującymi na znaczny stan kryzysowy w tym fragmencie obszaru. Duża liczba organizacji pozarządowych i działania planowane we współpracy z nimi mają szansę poprawić sytuację społeczną i podnieść kapitał społeczny w tej części gminy.

Tab. 9. Liczba organizacji społecznych na obszarze rewitalizacji i w gminie Morąg w 2022 r.

Wskaźnik	Na obszarze rewitalizacji				Średnia dla gminy Morąg
	Część 1	Część 2	Część 3	Ogółem	
Liczba NGO na 1000 os.	0,00	11,78	0,00	3,93	3,38

Źródło: opracowanie własne na podstawie „Diagnozy służącej wyznaczeniu obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji na terenie Gminy Morąg”

Według Raportu o stanie Gminy Morąg za 2022 rok na terenie gminy swoje siedziby ma blisko 70 organizacji pozarządowych – stowarzyszeń, fundacji, klubów sportowych i OSP, kół gospodyń wiejskich. Morąskie organizacje zajmują się m.in. pomocą społeczną, ochroną zdrowia, sportem, edukacją, kulturą, turystyką, profilaktyką, bezpieczeństwem publicznym, działają na rzecz osób starszych i niepełnosprawnych, organizują imprezy i wydarzenia sportowe, kulturalne i rozrywkowe. **NGO, które mają swoje siedziby na obszarze rewitalizacji to przede wszystkim:**

- Caritas Parafii Rzymskokatolickiej św. Józefa, z siedzibą przy ul. Herdera 1 – działalność obejmuje pomoc dzieciom i ich rodzinom oraz prowadzenie świetlicy socjoterapeutycznej dla dzieci z rodzin niewydolnych wychowawczo;
- Lokalna Organizacja Turystyczna „Kraina Nieodkrytych Miejsc” z siedzibą przy pl. Jana Pawła II 1 – działalność obejmuje obsługę ruchu turystycznego;
- Morąskie Stowarzyszenie Miłośników Przyrody „Eko-Głos” z siedzibą przy pl. Jana Pawła II 7/35 – działalność obejmuje ochronę walorów przyrodniczych i kulturowych ze szczególnym uwzględnieniem różnorodności biologicznej, zachowania dziedzictwa geologicznego, zapewnienia ciągłości istnienia gatunków i stabilności ekosystemów, a także edukację mieszkańców w tym zakresie;
- Polski Związek Emerytów, Rencistów i Inwalidów z siedzibą przy pl. Jana Pawła II 1/3 – działalność obejmuje integrację społeczności emerytów i rencistów, organizację spotkań w klubach seniora, zagospodarowanie czasu wolnego, udzielanie pomocy osobom starszym;
- Polski Związek Niewidomych – Okręg Warmińsko-Mazurski Zarząd Koła w Morągu z siedzibą przy pl. Jana Pawła II 1/3 – działalność obejmująca przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu i zawodowemu osób niewidomych i słabowidzących oraz niesienie wszechstronnej pomocy osobom dotkniętym chorobami narządu wzroku oraz ich rodzinom;
- Polskie Stowarzyszenie Diabetyków Koło Miejsko-Gminne nr 4 w Morągu, z siedzibą przy pl. Jana Pawła II 1 – stowarzyszenie realizuje działania na rzecz poprawy sytuacji prawnej, ekonomicznej i zdrowotnej osób chorych na cukrzycę;
- Stowarzyszenie „Przyjaciół Szpitala – Eskulap” w Morągu, z siedzibą przy ul. Dąbrowskiego 16A – stowarzyszenie realizuje działania na rzecz Szpitala oraz lokalnej społeczności m.in. poprzez akcje profilaktyczne i edukacyjne;
- Stowarzyszenie Uniwersytet Trzeciego Wieku, z siedzibą przy pl. Jana Pawła II ¼ – działalność edukacyjna i szkoleniowa, wspieranie rozwoju edukacji i kultury, aktywizacja społeczna osób starszych oraz działania na rzecz osób niepełnosprawnych;
- Towarzystwo Przyjaciół Dzieci Oddział Okręgowy w Morągu, z siedzibą przy pl. Jana Pawła II 1 – działalność obejmuje m.in. ochronę i promowanie praw dziecka, udzielanie rodzicom pomocy w wykonywaniu zadań opiekuńczych i wychowawczych, a także prowadzenie działalności charytatywnej;

- Fundacja „Elan”, z siedzibą przy ul. Skłodowskiej 3 – działalność obejmuje wszechstronny rozwój młodzieży, w tym w szczególności podnoszenie jej wiedzy, umiejętności, wspieranie kształcenia lub zwiększania kwalifikacji zawodowych.

Ważnym potencjałem obszaru rewitalizacji jest nie tylko działalność licznych organizacji pozarządowych, ale również instytucji publicznych związanych z pomocą społeczną i kulturą. Z zakresu pomocy społecznej ważną rolę odgrywa Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Morągu, którego siedziba zlokalizowana jest przy ul. Dworcowej 9, poza obszarem rewitalizacji. Zadania realizowane przez MOPS to przede wszystkim przyznawanie i wypłacanie świadczeń przewidzianych w ustawie o pomocy społecznej⁷, praca socjalna, prowadzenie i rozwój niezbędnej infrastruktury socjalnej, analiza i ocena zjawisk rodzących zapotrzebowanie na świadczenia z pomocy społecznej, realizacja zadań wynikających z rozeznaczonych potrzeb społecznych oraz rozwijanie nowych form pomocy społecznej i samopomocy w ramach zidentyfikowanych potrzeb. Ponadto w skład zasobów instytucjonalnych, w zakresie rozwiązywania problemów społecznych, zlokalizowanych na obszarze rewitalizacji wchodzi:

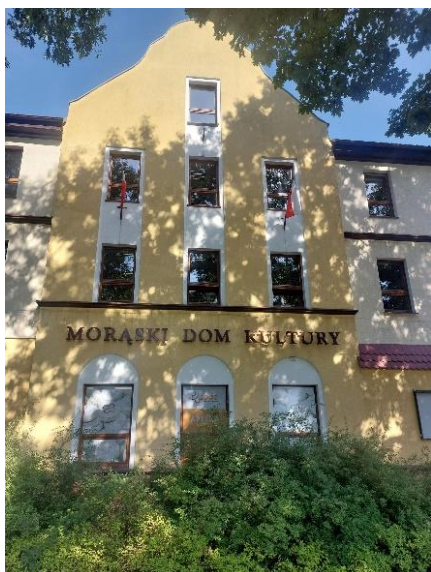
- komisariat policji (ul. Mickiewicza 7),
- szpital miejski (ul. Dąbrowskiego 16).

Na obszarze rewitalizacji, przy ul. Dąbrowskiego 8 położona jest także siedziba Powiatowego Urzędu Pracy w Ostródzie Filia w Morągu (PUP). Działania podejmowane przez PUP przyczyniają się do poprawy życia mieszkańców powiatu i gminy poprzez aktywizację zawodową, podnoszenie kwalifikacji czy poradnictwo i wsparcie dla osób bezrobotnych i poszukujących pracy.

Potencjałem z zakresu rozwoju kultury jest działalność Morąskiego Domu Kultury, który położony jest przy ul. Mickiewicza 19, przy granicy obszaru rewitalizacji. Do zadań Morąskiego Domu Kultury należy przede wszystkim organizowanie różnorodnych form edukacji kulturalnej, spektakli, koncertów, festiwali, wystaw itp., a także prowadzenie działalności wydawniczej i promocyjnej. Mieszkańcy gminy, w tym obszaru rewitalizacji, mogą uczestniczyć w organizowanych przez dom kultury wydarzeniach kulturalnych i sekcjach (gimnastycznej, muzycznej, wokalne, teatralno-ruchowej, tanecznej, modelarskiej oraz gier strategicznych). Ponadto przy Morąskim Domu Kultury swoją działalność prowadzą: grupy taneczne „Crazy Kids”, „Magic Kids”, „Magic Kids Junior” i „Akademia Roztańczonych Dzieci”, Chór Seniora „Morążanki”, Klub Bilardowy „Aramith” oraz zespół muzyczny „Eurobabki”. W ramach Morąskiego Domu Kultury funkcjonuje również kino „Narie”. W bezpośrednim sąsiedztwie znajduje się Miejska Bibliotek Publiczna w Morągu.

Fot. 1. Morąski Dom Kultury i Kino „Narie”

⁷ Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2004 r. nr 64 poz. 593 z późn. zm.)

Fot. B. Samorek

Gmina Morąg, w tym także obszar rewitalizacji, posiada potencjał z zakresu lokalnego dziedzictwa niematerialnego, który może zostać wykorzystany przy planowaniu działań aktywizujących lokalną społeczność i wzmacniających tożsamość mieszkańców. Jednym z istotnych elementów lokalnej tożsamości jest bogata historia Morąga i związane z nią dziedzictwo kulturowe. Wśród cennych historycznie obiektów położonych na obszarze rewitalizacji należy wymienić m.in. zamek krzyżacki oraz Pałac Dohnów – jednego z najważniejszych arystokratycznych rodów niemieckich w Prusach.

Elementami lokalnej tożsamości, związanymi z budowaniem poczucia dumy i przynależności mieszkańców Morąga do miejsca pochodzenia oraz rozwojem lokalnych potencjałów, są także postaci związane z gminą i regionem. Jednym z najbardziej znanych mieszkańców Morąga był Johann Gottfried von Herder – wybitny niemiecki myśliciel, pisarz i filozof, żyjący w latach 1744-1803. Jego imieniem nazwano morąski Oddział Muzeum Warmii i Mazur, którego siedziba znajduje się na obszarze rewitalizacji przy ul. Dąbrowskiego 54.

Do potencjałów związanych z tożsamością lokalną można zaliczyć nie tylko ważne postaci historyczne i zabytki, ale także uwarunkowania przyrodnicze, które można wykorzystać, planując przedsięwzięcia rewitalizacyjne. Takim potencjałem jest położenie obszaru rewitalizacji w bezpośrednim sąsiedztwie Rozlewiska Morąskiego – ekosystemu bagiennego, które jest miejscem gniazdowania ponad 150 gatunków ptaków, w tym kilku unikalnych okazów w skali europejskiej.

Potrzeby w sferze społecznej

Główne potrzeby obszaru rewitalizacji w sferze społecznej wynikają bezpośrednio ze zdiagnozowanych problemów społecznych. Należą do nich:

- postępujące negatywne zmiany demograficzne i rosnąca liczba osób w starszym wieku, wymagających odpowiednich rodzajów wsparcia,
- duża liczba osób z niepełnosprawnościami,

- problem ubóstwa powiązany m.in. z bezrobociem, bezradnością w sprawach wychowawczo-opiekuńczych, uzależnieniami i przemocą domową,
- problem niskiej aktywności społeczno-kulturalnej i obywatelskiej części mieszkańców obszaru rewitalizacji,
- niski kapitał społeczny części mieszkańców obszaru rewitalizacji,
- problemy z przestępczością na obszarze rewitalizacji.

Przeprowadzona diagnoza pogłębiona sfery społecznej obszaru rewitalizacji ukazała potrzeby związane z koniecznością wsparcia grup szczególnie wrażliwych, narażonych na trwałe wykluczenie społeczne z powodu niepełnosprawności, bezradności i przemocy w rodzinie, trudności życiowych i osobistych. Diagnoza wykazała, że skala kryzysu w tym zakresie jest na tle gminy bardzo duża, zwłaszcza w odniesieniu do części środkowej obszaru rewitalizacji. Choć osoby narażone na marginalizację i wykluczenie społeczne są objęte działaniami licznych instytucji publicznych i organizacji pozarządowych funkcjonujących na obszarze lub w jego bezpośrednim sąsiedztwie, to wydają się one jednak niewystarczające w obliczu natężenia problemów. Stąd istnieje potrzeba prowadzenia sprofilowanych działań skierowanych bezpośrednio do zagrożonych mieszkańców obszaru, najlepiej w ramach wspomnianych instytucji i organizacji działających na tym terenie.

Wynikające ze zdiagnozowanych problemów najważniejsze potrzeby rewitalizacyjne wiążą się więc z koniecznością prowadzenia szeroko zakrojonej, kompleksowej interwencji, której celem byłoby wzmocnienie grup narażonych na marginalizację i wykluczenie społeczne prowadzące do ich trwałej aktywizacji społecznej, zawodowej i obywatelskiej. W tym celu warto kontynuować działania, które sprawdziły się do tej pory, np. działania Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Morągu, Morąskiego Domu Kultury, stowarzyszeń i fundacji funkcjonujących na obszarze rewitalizacji, w oparciu o zdiagnozowane potencjały dotyczące m.in. lokalnej tożsamości.

Oprócz działań o charakterze ogólnym, skierowanym do całej społeczności lokalnej, różnymi formami wsparcia należałoby objąć poszczególne grupy społeczne, w tym przede wszystkim seniorów. W ramach procesu rewitalizacji warto dla nich zaplanować działania integracyjne i aktywizacyjne o charakterze społecznym lub kulturalnym oraz tworzyć miejsca integracji dla osób starszych. Sprofilowane działania powinny być skierowane również do rodzin z problemami, ponieważ jak wykazano w diagnozie pogłębionej, skala tego zjawiska wykazuje szczególne natężenie na obszarze rewitalizacji. Warto podjąć również działania mające na celu zwiększenie bezpieczeństwa w tej części gminy oraz podniesienie kapitału społecznego, np. poprzez inicjatywy edukacyjne, integracyjne i kulturowe dedykowane różnym grupom wiekowym.

Podsumowując, można stwierdzić, że potrzeby rewitalizacyjne w sferze społecznej należy realizować w ramach wypracowanych, sprawdzonych rozwiązań, które teraz powinny zostać dostosowane do konkretnych potrzeb mieszkańców obszaru. Można też wzmocnić wsparcie skierowane do grup narażonych na marginalizację i wykluczenie społeczne poprzez nowe innowacyjne działania. Wydaje się, że zdiagnozowane potrzeby rewitalizacyjne ze sfery

społecznej można z powodzeniem rozwiązać z wykorzystaniem głównych potencjałów – działających na obszarze lub w jego sąsiedztwie instytucji społecznych i kultury, zwłaszcza, że z powodzeniem realizują one działania wpisujące się w zakres rewitalizacji w odniesieniu do sfery społecznej.

SFERA GOSPODARCZA

Problemy w sferze gospodarczej

Rozwój gospodarczy Gminy Morąg jest silnie uzależniony od położenia geograficznego. Obszar Warmii i Mazur charakteryzuje się stosunkowo niską dynamiką rozwoju gospodarczego na tle innych regionów Polski. Niekorzystny wpływ na rozwój gminy ma również dość duża odległość od najważniejszych ośrodków gospodarczych regionu, czyli Olsztyna czy aglomeracji trójmiejskiej oraz brak bezpośredniego dostępu do dróg krajowych. Jednocześnie wskazane uwarunkowania wpływają na dość duży potencjał rozwojowy na polu turystycznym i wypoczynkowym.

Działalność inwestycyjna na terenie Morąga jest w dużej mierze związana z istnieniem podstrefy Warmińsko-Mazurskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej (utworzono ją w 2004 r.) – głównym celem utworzenia strefy było przyspieszenie rozwoju gospodarczego oraz stworzenie inwestorom korzystnych warunków finansowo-podatkowych. Na terenie gminy najbardziej rozwijają się: handel, przemysł spożywczy, drzewny, usługi (funkcjonuje dość duża liczba: zakładów stolarskich, meblowych, naprawy samochodów, wulkanizacji, diagnostyki, krawiectwa) i turystyka.

Na etapie diagnozy delimitacyjnej zbadano wewnątrzgminną sytuację w sferze gospodarczej w oparciu o 4 wskaźniki. Skala zjawisk zaobserwowanych na podstawie badanych wskaźników wykazuje na relatywnie dobrą sytuację obszaru rewitalizacji względem innych części gminy. Badane zjawiska obejmowały przede wszystkim zagadnienia dotyczące kondycji lokalnych przedsiębiorstw i sytuację osób bezrobotnych o niskim wykształceniu na rynku pracy.

Pierwszym ze wskaźników była liczba podmiotów zarejestrowanych, obrazująca ogólny poziom aktywności gospodarczej na danym terenie. W przypadku obszaru rewitalizacji wartość ta osiągała poziom 84,58, będący trzecim najwyższym w gminie, co było również zauważalnie wyższe od średniej dla gminy wynoszącej 62,51. Oznacza to wysoki poziom aktywności gospodarczej na tle większości gminy. Dodatkowo można zaobserwować pewne zróżnicowanie wskaźnika wewnątrz obszaru rewitalizacji. Najwyższą aktywnością charakteryzuje się północna część (1) obszaru, w której występuje najwięcej drobnej aktywności gospodarczej z zakresu podstawowych usług i handlu, tj. placówki bankowe, zakłady fryzjerskie, sklepy specjalistyczne, gastronomia, usługi medyczne itp. oraz szpital miejski. Ta część miasta charakteryzuje się jednym z najwyższych poziomów aktywności gospodarczej w gminie. Południowa część obszaru (3) posiada zbliżony charakter prowadzonych działalności gospodarczych skierowanych zarówno do lokalnych mieszkańców, jak i do osób odwiedzających obszar. Zauważalnie niższa aktywność gospodarcza cechuje centralną część obszaru (2), obejmującą Stare Miasto. Wartość wskaźnika dla tej części miasta jest zaledwie nieznacznie wyższa od

średniej dla gminy. Elementem wyróżniającym ten fragment obszaru jest targowisko miejskie w okolicy ul. Zbożowej i Młyńskiej.

Wskaźnikiem obrazującym kondycję lokalnych przedsiębiorstw jest liczba wyrejestrowań podmiotów gospodarczych. Jest to jedyny z badanych wskaźników, który odnotował przekroczenie wartości średniej dla gminy, osiągając poziom 5,00. Widoczne jest również duże zróżnicowanie wewnątrz obszaru rewitalizacji. Bardzo wysoka liczba wyrejestrowanych podmiotów występowała w części południowej (3), notując poziom 9,52, a zatem ponad trzykrotnie powyżej średniej. Niespełna dwukrotnie wyższy wskaźnik odnotowała również centralna część obszaru rewitalizacji. Bardzo korzystnie wypada za to północna część (1), dla której wskaźnik był zauważalnie niższy od średniej dla gminy i prawie trzykrotnie niższy od średniej dla obszaru rewitalizacji. Pod względem liczby zarejestrowań obszar rewitalizacji wypada stosunkowo korzystnie na tle gminy. Analizowany wskaźnik osiągał wartość na poziomie 8,21, wobec średniej wynoszącej 6,20. Oznacza to większą aktywność mieszkańców w podejmowaniu się działalności gospodarczej niż w pozostałych częściach gminy. Na uwagę zasługuje również fakt, że cały obszar rewitalizacji odnotował dość równomierne rozłożenie się tego zjawiska. Żadna z części obszaru nie wskazywała wartości poniżej średniej.

Analizując wymienione wskaźniki, można nakreślić ogólną charakterystykę dla poszczególnych części obszaru rewitalizacji. Największą aktywność i dynamikę rozwoju prezentuje północna część obszaru (1), dla której wszystkie wskaźniki wypadają bardzo korzystnie. Najstabilniej wypada środkowa część (2), dla której współwystępuje stosunkowo niska aktywność gospodarcza i częste wyrejestrowania podmiotów. Umiarkowanie pozytywnie ocenić należy część południową (3), w zauważalne są jednak pewne symptomy problemów. Ten fragment obszaru cechuje się co prawda dość wysoką aktywnością gospodarczą, ale notuje również bardzo dużo wyrejestrowań i relatywnie przeciętną liczbę nowych podmiotów gospodarczych. Na obszarze rewitalizacji spotkać można wolne lokale do wynajęcia oraz lokale przeznaczone na sprzedaż. Oznacza to problem z utrzymaniem ciągłości prowadzenia biznesów pomimo ogólnie wysokiego zainteresowania obszarem rewitalizacji jako miejscem prowadzenia działalności gospodarczej.

Fot. 2. Lokal do wynajęcia przy ul. Mickiewicza

Fot. B. Samorek

W ramach diagnozy delimitacyjnej dokonano również analizy bezrobocia wśród osób z wykształceniem gimnazjalnym, podstawowym lub niższym. Obszar rewitalizacji pod tym względem cechował się stosunkowo dobrą sytuacją, wskaźnik osiągał tu wartość 10,35 wobec 13,39 dla całej gminy. Jednakże obszar rewitalizacji charakteryzował się dużym zróżnicowaniem wewnętrznym. Środkowa część obszaru (2) odnotowała bezrobocie wyższe od średniej dla gminy, a część południowa (3) nieznacznie poniżej. Najkorzystniejsza sytuacja występowała w północnej części (1), gdzie bezrobocie było 2,5-raza niższe od przeciętnego. Sytuacja ta oznacza, że przynajmniej część mieszkańców obszaru ma problem ze znalezieniem pracy z uwagi na niskie wykształcenie.

Tab. 10. Zestawienie wskaźników sfery gospodarczej wskazującej stan kryzysu na obszarze rewitalizacji

Wskaźniki odnoszące się do sfery gospodarczej	Na obszarze rewitalizacji				Średnia dla gminy Morąg
	Część 1	Część 2	Część 3	ogółem	
Liczba podmiotów zarejestrowanych na 1000 osób	98,85	69,59	81,63	84,58	62,51
Liczba osób bezrobotnych z wykształceniem gimnazjalnym, podstawowym i poniżej na 1000 osób	5,30	16,06	10,88	10,35	13,39

Liczba wyrejestrowań z CEIDiG na 1000 osób	1,77	5,35	9,52	5,00	2,86
Liczba nowych zarejestrowań w CEIDiG na 1000 osób	8,83	8,57	6,80	8,21	6,20
Liczba przekroczonych wskaźników	0/4	2/4	1/4	1/4	-

Źródło: opracowanie własne na podstawie „Diagnozy służącej wyznaczeniu obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji na terenie Gminy Morąg”

Potencjały w sferze gospodarczej

Podstawowym potencjałem obszaru rewitalizacji jest stosunkowo dobrze funkcjonująca lokalna gospodarka. Badanie wskaźników w zakresie gospodarczym ukazuje wysoki, w skali gminy rozwój przedsiębiorczości na obszarze rewitalizacji względem innych części gminy. Obecna oferta handlowo-usługowa skupia się na realizacji potrzeb mieszkańców miasta i gminy. Za szczególnie należy uznać wysoki udział nowo powstających przedsiębiorstw. Oznacza to dużą gotowość mieszkańców obszaru do podejmowania się zakładania nowych działalności. Problemem jest za to utrzymywanie się nowych przedsiębiorstw w dłuższym okresie, obecnie obszar notuje wysoki wskaźnik wyrejestrowań.

Ważnym elementem stanowiącym potencjał całej gminy jest turystyka związana z walorami krajobrazowymi regionu oraz dziedzictwo historyczne centrum miasta. Liczne jeziora w rejonie Morąga przyciągają, w szczególności w okresie letnim licznych turystów. Potencjał otwarcia się na klientów z zewnątrz wynika m.in. z historycznego charakteru centralnej części obszaru rewitalizacji. Część środkowa obszaru rewitalizacji to historyczne założenie urbanistyczne i zabytki Starego Miasta, wpisane do rejestru zabytków. Ważnym potencjałem, mającym przełożenie na rozwój lokalnej gospodarki, jest więc turystyka i inne, niż lokalne, potrzeby w zakresie szeroko rozumianych usług. W przypadku Morąga aktualna oferta handlowo-usługowa obszaru skupiona jest głównie skierowana do mieszkańców, przez co rynek zbytu dóbr i usług jest stosunkowo ograniczony. Aktualna oferta np. w dziedzinie gastronomii jest dość uboga. Rozwój usług skierowanych do przyjezdnych przełoży się też na zwiększenie lokalnego rynku pracy

W strukturze podmiotów gospodarczych na obszarze rewitalizacji dominuje handel hurtowy i detaliczny oraz przemysł spożywczy. W granicach obszaru występują drobne usługi gastronomiczne, restauracje, dyskonty handlowe, usługi fryzjerstwa, kancelarie prawne, banki, prywatne działalności, apteki, obsługa rynku nieruchomości, usługi motoryzacyjne, handel z zakresu usług budowlanych, centrum ogrodnicze.

Do oferty turystycznej na obszarze rewitalizacji zalicza się zamek krzyżacki, Pałac Dohnów wraz z oddziałem muzeum Warmii i Mazur im. J.G. Herdera zlokalizowany w pałacu, ratusz położony z 1444 r., wybudowany w stylu gotyckim wraz z historycznym układem urbanistycznym, wpisanym do rejestru zabytków. Bazę turystyczną obsługuje m.in. Hotel Elektor i prywatne apartamenty na wynajem.

Na omawianym obszarze występuje również szpital miejski, jednostka ratowniczo-gaśnicza, dworzec autobusowy i dworzec PKP.

Do największych pracodawców działających na obszarze rewitalizacji można zaliczyć m.in.:

- Społem Powszechna Spółdzielnia Spożywców,
- P. P. U. H. „Fens - Pol Morąg” – producent okien i ram okiennych z tworzyw sztucznych,
- Szpital Miejski w Morągu Sp. z o.o.,
- Komisariat Policji w Morągu.

W bezpośrednim sąsiedztwie obszaru rewitalizacji znajdują się: szkoły podstawowe nr 1 im. Jana Pawła II i nr 4 im. Stefana Żeromskiego, biblioteka publiczna i kino „Narie”.

Potrzeby w sferze gospodarczej

Główne potrzeby obszaru rewitalizacji w sferze gospodarczej wynikają bezpośrednio ze zdiagnozowanych problemów w tej dziedzinie. Należą do nich:

- duża rotacja przedsiębiorstw,
- puste lokale usługowe,
- brak oferty usługowej dla turystów,
- bezrobocie wśród mieszkańców o niższym wykształceniu.

Badanie sytuacji gospodarczej na obszarze rewitalizacji wskazuje na dość dużą liczbę funkcjonujących przedsiębiorstw, skupionych głównie na lokalnym rynku zbytu. Zaobserwowane problemy dotyczą przede wszystkim dużego udziału podmiotów, które zakończyły działalność. Oznacza to trudność dla lokalnych przedsiębiorców w utrzymaniu się na rynku. To z kolei rodzi potrzebę wsparcia dla osób prowadzących działalność gospodarczą w sytuacji napotkanych trudności, a także oznacza konieczność lepszego dostosowywania rodzaju działalności do lokalnego rynku zbytu.

O dużej rotacji działalności, prowadzonych na obszarze rewitalizacji, świadczą dostępne do wynajęcia lokale usługowe. Spacer badawczy nie ujawnił dużej liczby tego typu miejsc, jednakże są one zauważalne na obszarze. Obecność wolnych lokali powiązana jest spowodowana niestabilnością lokalnych firm, które potrafią zniknąć z rynku, zanim zbudują odpowiednio silną i rozpoznawalną markę, z gronem stałych klientów.

Obecny profil oferowanych usług na obszarze rewitalizacji ma charakter lokalny. Przedsiębiorstwa kierują swoją ofertę przede wszystkim do mieszkańców obszaru rewitalizacji, miasta i gminy. Zapewnia to obsługę podstawowych potrzeb lokalnej ludności, brakuje natomiast oferty skierowanej do osób odwiedzających Morąg w celach turystycznych. Rozszerzenie oferty usług i produktów turystycznych mogło by poprawić dochodowość prowadzonych firm, zapewnić miejsca pracy dla mieszkańców i zwiększyć lokalne dochody. Obszar rewitalizacji posiada walory kulturowe, które pozostają niewykorzystywane do celów turystycznych. Podstawowym czynnikiem przyciągającym turystów są walory krajobrazowe wiejskiej części gminy, jednakże odwiedzający mogliby również korzystać z oferty usługowej obszaru rewitalizacji.

Specyficzną grupą potrzebującą wsparcia na obszarze rewitalizacji są osoby bezrobotne z niskim wykształceniem. Osoby słabiej wykształcone są podatne na zmiany na rynku pracy, a z uwagi na mniejszy potencjał finansowy w zakresie przebranżowienia mogą wymagać zewnętrznej pomocy. Brak wsparcia może prowadzić do dalszego zubożenia tej grupy społecznej i marginalizacji.

SFERA ŚRODOWISKOWA

Problemy w sferze środowiskowej

Zgodnie z ustawą o rewitalizacji ocena sfery środowiskowej obszaru rewitalizacji obejmuje spektrum zagadnień związanych z przekroczeniami standardów jakości środowiska, obecności odpadów stwarzających zagrożenie dla życia, zdrowia lub stanu środowiska. Do zagadnień tej sfery należą przede wszystkim problemy związane z jakością powietrza, ale też zjawiska związane z postępującymi zmianami klimatycznymi.

Z uwagi na brak istotnych cieków wodnych w gminie praktycznie nie występują tu tereny zagrożenia powodziowego, położone w pobliżu siedlisk ludzkich. Jedynymi terenami jakkolwiek narażonymi na zalanie są niewielkie obszary przy północnej granicy gminy, na północ od miejscowości Markowo i Strużyna. Tereny te obejmują bezpośrednie sąsiedztwo niewielkich jezior i łączących je cieków wodnych. W graniach gminy brak również zagrożenia osuwaniem się ziemi.

Precyzyjna ocena jakości powietrza w przypadku Morąga jest utrudniona z uwagi na brak stacji pomiarowych gromadzących dane na terenie gminy. Pewnym wyznacznikiem poziomu zanieczyszczeń może być raport GIOŚ⁸ umiejscawiający gminę w strefie warmińsko-mazurskiej. Gmina Morąg według modelowania zawartego w raporcie może doświadczać nieznacznie podwyższonych stężeń pyłów zawieszonych PM10 i PM2,5. Wskazano również miasto Morąg jako obszar przekroczeń poziomu docelowego benzo(a)pirenu w pyłe zawieszonym PM10. Przekroczeniu ulega również poziom celu długoterminowego dla AOT40 ozonu w powietrzu ustanowionego ze względu na ochronę roślin, co dotyczy jednak większość województwa. Teren miejski może być narażony na okresowo niską jakość powietrza, przekraczającą dopuszczalne normy z uwagi na wysokie zagęszczenie zabudowy m.in. występowanie budownictwa jednorodzinnego i obecność obiektów przemysłowych w bezpośrednim sąsiedztwie terenów mieszkaniowych. Uwarunkowania te powodują występowanie zjawiska niskiej emisji z indywidualnych źródeł ogrzewania. Pozytywnie na jakość powietrza w gminie wpływa położenie z dala od ruchliwych dróg krajowych, charakteryzujących się dużym udziałem ruchu tranzytowego oraz stosunkowo niska lesistość wokół miasta ułatwiająca przewietrzanie.

W przypadku sfery środowiskowej wyznaczony obszar rewitalizacji nie odbiega, w kwestii przekroczeń stanu środowiska, znacząco od pozostałych części gminy. Wynika to częściowo z niewielkiej liczby badanych zjawisk. Na etapie diagnozy wyznaczającej obszar rewitalizacji

⁸ Roczna ocena jakości powietrza w województwie warmińsko-mazurskim. Raport wojewódzki za 2022 rok. [dostęp online 10.01.2024]: <https://powietrze.gios.gov.pl/pjp/rwms/publications/card/1879>.

dokonano analizy 2 wskaźników, z których dla 1 odnotowano przekroczenie wartości normatywnych. Badane zjawiska obejmowały:

- liczby lokali komunalnych i prywatnych (mieszkalnych i użytkowych) ogrzewanych piecami węglowymi na 1000 osób,
- powierzchnia wyrobów zawierających azbest w m² w stosunku do powierzchni obszaru.

Wykorzystanie ogrzewania węglowego mierzonego powyższym wskaźnikiem wskazywało na niemalże dwukrotnie niższy (w przeliczeniu na 1000 osób) udział pieców węglowych względem ogółu gminy. Zdaje się to wskazywać na stosunkowo dobrą w skali gminy sytuację w tym aspekcie, jednakże dokładniejsze zbadanie rozmieszczenia budynków wyposażonych w piece węglowe wskazuje na ich większe nagromadzenie w centralnym fragmencie obszaru rewitalizacji (część nr 2). Na obszarze tym zlokalizowane jest 99 z 164 budynków ogrzewanych piecami węglowymi, daje to wskaźnik na poziomie 106 (wartość normatywna w gminie to 101,11). Pozostałe dwie części obszaru rewitalizacji charakteryzowały się zdecydowanie mniejszym udziałem tego typu budynków, badany wskaźnik nie przekracza poziomu 40. Pewnym oddziaływaniem na obszar rewitalizacji mogą również cechować się osiedla położone w bezpośrednim sąsiedztwie, tj. po zachodniej stronie ul. Dąbrowskiego i północnej części torów kolejowych. Na obu osiedlach łącznie występuje 365 budynków ogrzewanych piecami węglowymi. Część miejska w gminie Morąg może doświadczać zwiększonego oddziaływania zanieczyszczeń pochodzących z tego źródła z uwagi na obecność 35% wszystkich budynków ogrzewanych węglem z ogólnej ich liczby, stanowiąc jednocześnie niecałe 2% powierzchni gminy. Zatem wskazane jest podjęcie działań prowadzących do zmniejszenia udziału tego typu źródeł ogrzewania na rzecz bardziej ekologicznych i mających mniejsze negatywne oddziaływanie na lokalne warunki aerosanitarne.

Przekroczenie średniego poziomu dla gminy, na obszarze rewitalizacji wystąpiło w przypadku wyrobów zawierających azbest. Wysoki poziom wskaźnika w tym zakresie wynika przede wszystkim z relatywnie dużego udziału wyrobów w stosunku do powierzchni jednostki. Pod względem jednostkowym na obszarze zlokalizowana jest równowartość 438 m² azbestu, z czego ponad 57% w północnej części obszaru (1). Względem powierzchni jednostki wyroby te są prawie dwukrotnie wyższe w stosunku do przeciętnej wartości dla gminy. Wskazana wyżej wartość bezwzględna stanowi około 0,32% wszystkich wyrobów azbestowych w gminie. Zgodnie z serwisem mapowym Bazy Azbestowej duża ilość azbestu (705 kg) znajduje się na działce, gdzie zlokalizowany jest szpital miejski. Warto zaznaczyć, że w bazie wskazano stopień pilności jako „wymagana ponowna ocena w terminie do 5 lat”, a zatem nie jest to priorytetowe zagadnienie. Choć przekroczenia wartości wskaźników obecność azbestu nie stanowią istotnego zagrożenia środowiskowego dla obszaru rewitalizacji, należy niemniej kontynuować usuwanie pozostałych skupisk tego materiału.

Negatywnym oddziaływaniem na jakość zamieszkania na obszarze rewitalizacji cechuje się ruch samochodowy. Choć warto podkreślić, że położenie Morąga z dala od dróg krajowych znacząco obniża występowanie ruchu tranzytowego. Opisywany obszar przecinają jednak drogi wojewódzkie 519 i 527 skupiające w sobie ruch z regionu i oddziałujące na jakość życia

tutejszych mieszkańców. W niewielkim stopniu uciążliwy może być również hałas kolejowy ze stanowiącej, północną granicę obszaru linii kolejowej. Duży ruch samochodowy na drodze wojewódzkiej prowadzi również do powstawania zanieczyszczeń powietrza, szczególnie uciążliwych w przestrzeniach publicznych.

Oddziaływanie zmian klimatu na obszar rewitalizacji, np. w aspekcie zwiększonego udziału nawałnych opadów deszczu, może prowadzić do powstawania miejscowych podtopień w przypadku zabudowy położonej na terenach o niskim udziale powierzchni retencyjnej. Zjawisko to może dotyczyć w szczególności obszaru najstarszej części Morąga (część nr 2 obszaru rewitalizacji). Jednocześnie Stare Miasto położone jest na wzniesieniu, co może sprzyjać spływaniu wód opadowych na niżej usytuowane tereny, minimalizując wpływ intensywnych opadów atmosferycznych. W przypadku fal upałów, ich oddziaływanie na jakość życia obszaru rewitalizacji nie ulega znaczącemu zwiększeniu względem innych części Morąga. Wynika to przede wszystkim z dużego udziału terenów zieleni, w tym licznych wysokich drzew zapewniających zacienienie. Naturalnym czynnikiem łagodzącym lokalne upały jest obecność Rozlewiska Morąskiego i jeziora Skiertąg. O ile stan ilościowy terenów zieleni ma pozytywny wymiar, o tyle poprawy wymagać może jakość zieleni. W wielu miejscach obszaru rewitalizacji widoczne są zaniedbania terenów otwartych. Zagospodarowanie tych terenów na cele społeczne mogłoby wpłynąć pozytywnie na jakość zamieszkania. Przykładem tego typu rozwiązania mogłoby być poprawienie dostępności terenów wokół Rozlewiska Morąskiego od strony centrum Morąga, czyli od strony obszaru rewitalizacji. Dotyczy to również terenu niszczonego zamku krzyżackiego. Zagospodarowanie wymaga również część terenu przy Pałacu Dohnów oraz za pałacem od ul. Kościelnej, dawniej porośniętych drzewami.

Fot. 3. Teren przy Pałacu Dohnów – niezagospodarowany teren zieleni

Fot. M. Cichocki

Potencjały w sferze środowiskowej

Do najważniejszych zalet obszaru rewitalizacji w sferze środowiskowej należy zaliczyć duży udział terenów zieleni, w tym starych i wysokich drzew. Fragmenty obszaru, położone poza granicami Starego Miasta (części nr 1 i 3), składają się w dużej mierze z osiedli mieszkaniowych zbudowanych w okresie PRL-u, posiadają przestrzenie sąsiedzkie o dużym udziale zieleni, które można by dodatkowo uzupełnić nowymi nasadzeniami w brakujących miejscach.

Niewątpliwą zaletą dla obszaru rewitalizacji, wynikającą z bycia małym miastem, jest bliskość urządzonych terenów zieleni i obszarów przyrodniczych w bezpośrednim sąsiedztwie terenu objętego rewitalizacją. Należy tutaj wymienić m.in. Park Miejski oraz niewielki skwer między ul. Kajki i ul. Mickiewicza. Jednakże największy potencjał jako obszar wypoczynkowo rekreacyjny posiada Rozlewisko Morąskie sąsiadujące od południowego zachodu z obszarem. Rozlewisko od 1996 r. jest objęte ochroną przyrodniczą jako użytek ekologiczny, będący ostoją wielu rzadkich gatunków ptaków wodno-błotnych. Teren posiada zatem również wyjątkowy potencjał edukacyjny w zakresie świadomości ekologicznej. Wzdłuż zachodniej części rozlewiska wytyczono ścieżkę widokową i kilka punktów obserwacyjnych. Zarówno w przypadku Rozlewiska Morąskiego, jak i terenów zieleni urządzonej poprawy wymaga dostępność pieszka i rowerowa, zachęcająca mieszkańców do aktywności fizycznej na świeżym powietrzu. W trakcie spotkania konsultacyjnego z mieszkańcami na etapie wyznaczania obszaru rewitalizacji mieszkańcy podnosili kwestię budowy ambon widokowych w pobliżu rozlewiska.

W przypadku problemu hałasu drogowego poprawę jakości życia mieszkańców obszaru rewitalizacji może zapewnić planowana budowa obwodnicy Morąga. Realizacja tego zadania pozwoli wyprowadzić znaczną część ruchu tranzytowego z obszaru rewitalizacji. Powstanie nowego przebiegu drogi wojewódzkiej, generujące oddziaływanie na środowisko, może jednakże zakłócić funkcjonowanie ekosystemu Rozlewiska Morąskiego, w sąsiedztwie którego ma przebiegać.

Potrzeby w sferze środowiskowej

Główne potrzeby obszaru rewitalizacji w sferze środowiskowej wynikają bezpośrednio ze zdiagnozowanych problemów w tej dziedzinie, które w dużej mierze dotyczą też lub wynikają z sąsiedztwa innych części miasta. Należą do nich:

- zła jakość powietrza wynikająca z przestarzałych systemów ogrzewczych i dużego ruchu samochodowego,
- niska jakość zieleni,
- występowanie hałasu drogowego przy drogach wojewódzkich,
- obecność wyrobów azbestowych wymagających utylizacji, w szczególności w pobliżu szpitala miejskiego.

Jednym z wyzwań w zakresie jakości środowiska na obszarze rewitalizacji jest poprawa jakości powietrza. Obecnie stan ten ulega sezonowemu pogorszeniu w okresie grzewczym. Duży udział indywidualnych źródeł ogrzewania na obszarze i w jego sąsiedztwie niekorzystnie wpływa na warunki aerosanitarne. Bezpośrednią poprawę na tym polu przyniesie modernizacja źródeł ogrzewania oraz poprawa stanu technicznego zabudowy (termomodernizacja). Dodatkowym czynnikiem potęgującym zanieczyszczenia jest ruch samochodowy koncentrujący się na drogach wojewódzkich. Poprawę tym zakresie może przynieść powstanie planowanej obwodnicy Morąga.

Poprawy wymagają tereny zieleni licznie występujące na całym obszarze rewitalizacji. Przede wszystkim należy zadbać o stan istniejącej zieleni, często zaniedbanej lub

niezagospodarowanej. Obszar posiada wolne tereny o niewykorzystanym potencjale. Podjęty proces rewitalizacji stwarza potencjał na realizację działań na tym polu. Cennym zasobem obszaru są liczne drzewa obecne w przestrzeniach publicznych i osiedlowych. W przypadku drzew należy zadbać o zabezpieczenie ich przed potencjalną wycinką i zatroszczyć się o ich stan zdrowotny. Należy również prowadzić dalsze nasadzenia, w szczególności w przestrzeniach publicznych.

Problem hałasu drogowego nie jest do rozwiązania w ramach działań rewitalizacyjnych. Podstawowym czynnikiem generującym hałas są drogi wojewódzkie, które ulegną odciążeniu w momencie powstania obwodnicy miasta. W przypadku lokalnego ruchu samochodowego można jemu przeciwdziałać, tworząc nowe połączenia pieszo-rowerowe, zachęcające do rezygnacji z samochodu. W przypadku nadmiernie ruchliwych tras możliwe jest uspokojenie ruchu prowadzące do zmniejszenia hałasu.

Dalszych działań w zakresie utylizacji wymagają wyroby azbestowe, których co prawda nie jest dużo na obszarze rewitalizacji, jednak wciąż stanowią one potencjalne zagrożenie dla zdrowia mieszkańców. Dotyczy to szczególnie materiałów w pobliżu szpitala miejskiego.

SFERA PRZESTRZENNO-FUNKCJONALNA

Problemy w sferze przestrzenno-funkcjonalnej

Zgodnie z ustawą o rewitalizacji ocena sfery przestrzenno-funkcjonalnej obszaru rewitalizacji obejmuje spektrum zagadnień, które dotyczą niewystarczającego wyposażenia w infrastrukturę techniczną i społeczną lub jej złego stanu technicznego, braku dostępu do podstawowych usług lub ich niskiej jakości, niedostosowania rozwiązań urbanistycznych do zmieniających się funkcji obszaru, niedostosowania infrastruktury do potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami, o których mowa w ustawie z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami, niskiego poziomu obsługi komunikacyjnej, niedoboru lub niskiej jakości terenów publicznych.

Gmina Morąg leży w zachodniej części województwa warmińsko-mazurskiego, na Pojezierzu Iławskim. Wiejska część gminy jest bardzo rozdrobniona, większość miejscowości ma układ wielodrożnicy, rzadziej ulicówki. W przypadku miasta w jego strukturze przestrzennej można wyróżnić kilka ważnych czynników determinujących historycznie rozwój urbanistyczny. Najstarsza część, będąca fragmentem obszaru rewitalizacji, położona jest w bezpośrednim sąsiedztwie Rozlewiska Morąskiego. Na północy pewną barierą rozwoju przestrzennego są tory kolejowe, a po drugiej ich stronie jezioro Skierniewickie. Pomimo położenia w granicach Prus a później Niemiec do końca II wojny światowej tereny te podlegały wpływom polskim z uwagi na bliskość granicy. Rozwój przestrzenny Morąga do końca wojny odbywał się głównie w sąsiedztwie Starego Miasta w osi północny zachód – południowy wschód, kończąc się na barierze przestrzennej – torach kolejowych. Pierwsze znaczące osadnictwo po północnej stronie torów pojawiło się dopiero do I wojny światowej. Poważniejszy rozwój urbanistyczny, szczególnie w kierunku południowo-wschodnim (pierwotnie mieszkalnictwo wielorodzinne, a następnie jednorodzinne) i zachodnim (głównie mieszkalnictwo jednorodzinne), nastąpił

w okresie PRL-u. Rozwój funkcji przemysłowej od wielu lat odbywa się w sąsiedztwie linii kolejowej przecinającej miasto.

Gmina z uwagi na stosunkowo peryferyjną względem największych ośrodków miejskich w regionie lokalizację posiada przeciętną komunikację ponadlokalną. Głównymi kierunkami dojazdu i ewentualnej przesiadki na dalszej trasie są Olsztyn i Elbląg, oddalone o około 45 minut jazdy pociągiem. W przypadku komunikacji samochodowej w odległości około 15 km na wschód przebiega trasa S7 oraz około 30 km na południe DK16. W 2023 r. zostały uruchomione 4 linie autobusowe, obsługujące tereny wiejskie i pozwalające na dojazd do centrum Morąga.

Obszar rewitalizacji pełni istotną rolę funkcjonalną dla gminy. Znajduje się tu wiele obiektów usługowych, np. szpital miejski, komisariat policji, liczne sklepy i lokale usługowe. Na obszarze co prawda brakuje dużych terenów zieleni publicznej, są one jednak położone w bezpośrednim sąsiedztwie lub niedalekiej odległości. Do najważniejszych przestrzeni publicznych należy zaliczyć rynek na Starym Mieście oraz okolice dworca autobusowego i kolejowego.

Sfera przestrzenno-funkcjonalna obszaru rewitalizacji posiada swoje unikalne zalety wynikające m.in. z historycznego układu urbanistycznego czy centralnej lokalizacji skupiającej lokalne życie społeczne. Problemy, które tu występują, dotyczą przede wszystkim braku nowoczesnych rozwiązań typowych dla współczesnych ośrodków miejskich, trudniejszych do wprowadzenia w przypadku historycznych centrów.

Diagnoza wyznaczająca obszar rewitalizacji badała sferę przestrzenno-funkcjonalną za pomocą 5 wskaźników, z czego 4 odnotowały wynik wskazujący na kryzys. Jednak z uwagi na charakterystykę zjawisk w tej sferze problematyczne jest oddanie zidentyfikowanych tu wyzwań w ujęciu liczbowym. Badanymi zagadnieniami były awarie sieci wodociągowo-kanalizacyjnej, liczba placówek edukacyjnych i świadczących usługi społeczne, liczba wniosków o zmianę mpzp, liczba przystanków komunikacji publicznej, długość ścieżek i szlaków rowerowych.

Przeprowadzone badanie wykazało, że obszar rewitalizacji charakteryzuje się najwyższą w skali gminy liczbą awarii sieci wodno-kanalizacyjnej. Odnoszący się do tego zjawiska wskaźnik na 1000 osób osiągnął tu wartość 232,69, był zatem ponad 2-krotnie wyższy od średniej dla gminy. Taki stan rzeczy może częściowo wynikać z niższego udziału budynków podłączonych do sieci w części wiejskiej, która odnotowała zdecydowanie niższe wartości wskaźnika. Miasto Morąg jest prawie całkowicie podłączone do sieci wodociągowej i kanalizacyjnej, natomiast część wiejska jest w około 65% jest podłączona do wodociągu i w niecałych 50% do kanalizacji. Obszar rewitalizacji różni się co do liczby awarii w rozłożeniu przestrzennym. Najwięcej zdarzeń odnotowano w części południowej obszaru (nr 3) – 327,89, a najmniej w części północnej (nr 1) – 143,87. Niezależnie od częstotliwości było to więcej niż średnia w gminie wynosząca 112,64. Oznacza to konieczność dokładniejszego zbadania powodu częstszych awarii na obszarze rewitalizacji i podjęcia odpowiednich działań naprawczych, np. prac modernizujących tak ważną dla codziennego życia infrastrukturę techniczną.

Obszar negatywnie wyróżnia się na tle gminy także pod względem liczby placówek edukacyjnych i świadczących usługi społeczne. Wskaźnik w ujęciu na 1000 osób wyniósł bowiem 1,78, był zatem niższy od średniej dla gminy – 1,95. Dokładniejsza analiza zjawiska na

obszarze rewitalizacji wykazała duże zróżnicowanie przestrzenne – w tym brak takich placówek w południowej części (nr 3) obszaru. W przypadku części północnej (nr 1) i środkowej (nr 2) wskaźnik osiągał wartości odpowiednio 2,65 i 2,14, był więc wyższy od średniej dla gminy. Badany wskaźnik może świadczyć o brakach w usługach społecznych oferowanych na części obszaru rewitalizacji, należy jednak pamiętać o sąsiedztwie. Na terenie graniczącym od północy z obszarem rewitalizacji znajduje się wiele ważnych obiektów pełniących funkcję społeczną i kulturalną. Obiektami o funkcji społecznej i edukacyjnej są m.in. szpital miejski, oddział muzeum Warmii i Mazur w Pałacu Dohnów. W bezpośrednim sąsiedztwie obszaru rewitalizacji znajdują się szkoły podstawowe nr 1 im. Jana Pawła II i nr 4 im. Stefana Żeromskiego, Miejska Biblioteka Publiczna w Morągu i kino „Narie”. Obszar rewitalizacji charakteryzuje się też dużym udziałem usług komercyjnych i handlu.

Na etapie diagnozy wyznaczającej obszar rewitalizacji przeanalizowano długość ścieżek i szlaków rowerowych. Również w tym przypadku obszar rewitalizacji odnotował wartość niższą od średniej dla gminy. Warto w tym miejscu dodać, że cała gmina jest dość uboga, jeśli chodzi o ścieżki i szlaki rowerowe. Na obszarze rewitalizacji wytyczone ścieżki rowerowe występują tylko przy ul. Dąbrowskiego i ul. Pomorskiej. Stworzenie spójnej sieci ścieżek jest ważną i pilną potrzebą w kontekście zmiany sposobu poruszania się mieszkańców po mieście, które jako niewielkie w naturalny sposób sprzyja alternatywnym wobec samochodów sposobom przemieszczania się. Poza budową nowej infrastruktury dla rowerzystów poprawy wymaga stan techniczny też części chodników, szczególnie na terenie Starego Miasta. Ma to ważne znaczenie w kontekście osób ze szczególnymi potrzebami, tj. rodziców z dziećmi, seniorów i osób z niepełnosprawnościami.

Kwestie parkingowe wydają się nie stanowić istotnego problemu na obszarze rewitalizacji. W trakcie wizyty terenowej nie odnotowano problemów z nadmiarem samochodów w przestrzeni publicznej. Może to wynikać z niedużej powierzchni miasta, zachęcającej do przemieszczania się pieszego, i ze stosunkowo lokalnego charakteru Morąga jako ośrodka miejskiego. Problem z nadmierną liczbą samochodów w większym stopniu dotyka bowiem miast powiatowych.

Na etapie diagnozy delimitacyjnej zbadano również dostępność przystanków komunikacji publicznej. Na obszarze rewitalizacji znajduje się istotny dla lokalnego transportu dworzec autobusowy i kolejowy oraz kolejny przystanek na ul. Pomorskiej. Stosunkowo niewielka powierzchnia obszaru sprawia, że nie ma tu większej liczby przystanków komunikacji publicznej. Jednakże zarówno dworzec autobusowy i drugi z przystanków obsługują wszystkie aktualnie kursujące linie autobusowe. Niewątpliwie pozytywną cechą obszaru jest bliskość głównego dworca kolejowego w gminie umożliwiającą podróże ponadlokalne. Poprawy w aspekcie zagospodarowania i estetyki przestrzennej wymaga przestrzeń przy dworcu autobusowym. Obecnie pozostaje ona zaniedbana i niewykorzystana, pełniąc głównie funkcję związaną wyłącznie z obsługą pasażerów.

W przeciwieństwie do omawianych wcześniej zagadnień obszar rewitalizacji nie wykazywał stanu kryzysowego, jeśli chodzi o rozstrzygnięcia miejscowych planów zagospodarowania

terenu (mpzp). Obecnie cały obszar rewitalizacji jest pokryty planem miejscowym uchwalonym w 2021 r., zatem polityka przestrzenna ma wciąż aktualne ustalenia. W przypadku tego planu przeznaczenia terenów są zgodne z potrzebami mieszkańców. Świadczy o tym niższa od średniej dla gminy liczba wniosków o zmianę przeznaczenia terenu w mpzp. Łącznie pojawiło się ich 6 na obszarze rewitalizacji, co oznacza stosunkowo małe potrzeby mieszkańców w zakresie zmian planu miejscowego. Analiza rozmieszczenia wniosków wskazuje na niewielkie potrzeby w zakresie zmiany przeznaczenia terenów. Warto przy tym zauważyć, że jeden z wniosków wskazywał na potrzebę budowy ścieżki rowerowej nad Rozlewiskiem Morąskim. Na terenie wokół zachodniego brzegu Rozlewiska biegnie ścieżka widokowa, jednak jej dostępność z centrum miasta jest utrudniona. Rozwój ścieżki dla terenów wokół całego Rozlewiska lub poprawa jej dostępności z obszaru rewitalizacji, a co za tym idzie centrum miasta, może znacząco przyczynić się do poprawy dostępności tego cennego terenu przyrodniczego do celów społecznych i rekreacyjnych.

Potencjały w sferze przestrzenno-funkcjonalnej

Podstawowym, lecz nie w pełni wykorzystanym potencjałem obszaru rewitalizacji jest jego znaczenie rozwojowe dla gminy. Obszar stanowi ściśle centrum miasta i gminy Morąg, pełniąc istotną funkcję centrotwórczą w skali lokalnej. Niewątpliwy potencjał posiada Stare Miasto, wpisane do rejestru zabytków, którego poprawa zagospodarowania i włączenie dawnego zamku krzyżackiego w strukturę funkcjonalną obszaru mogłoby przyczynić się do rozwoju społeczno-gospodarczego obszaru. Innym ważnym potencjałem są na razie słabo dostępne dla pieszych i rowerzystów tereny wokół Rozlewiska Morąskiego. Rozwój na tym polu powinien być ściśle powiązany z położeniem większego nacisku na komunikację pieszo-rowerową w obrębie obszaru rewitalizacji, całego miasta i pobliskich terenów wiejskich. Zaobserwowane stosunkowo niskie potrzeby parkingowe pozwalają na łatwe przekształcenie ciągów komunikacyjnych i przestrzeni publicznych na bardziej przyjazne pieszym.

Potencjał wykazują również inne niezagospodarowane w pełni przestrzenie miasta. Do jednej z nich należy zaliczyć sąsiedztwo Pałacu Dohnów od strony ul. Kościelnej. O ile w samym pałacu mieści się działające muzeum, o tyle przestrzeń wokół pozostaje nieurządzona i niewykorzystana. Dawniej teren ten był porośnięty drzewami, które zostały wycięte. Inną przestrzenią o dużym potencjale jest teren dworca, który wymaga modernizacji i poszerzenia funkcji. Obecnie obszar ten jest zdominowany przez funkcję parkingową i nieuporządkowaną przestrzeń otwartą, w dużej mierze utwardzoną. Dworzec jest tymczasem pierwszym miejscem, z którym mają styczność osoby przyjeżdżające koleją do miasta. Przestrzeń wokół budynku dworca jest więc wizytówką obszaru rewitalizacji, miasta i całej gminy, powinna więc mieć reprezentacyjny charakter. Po zagospodarowaniu tego terenu mogłoby tu powstać miejsce interakcji społecznych dla mieszkańców obszaru rewitalizacji. Obecnie obszar charakteryzuje się niską jakością przestrzeni publicznych, choć leży w pobliżu atrakcyjnie zagospodarowanych miejsc, np. Parku Miejskiego.

Inną zaletą i potencjałem jest obecność na tym terenie licznych obiektów handlowych i usługowych, realizujących podstawowe potrzeby mieszkańców nie tylko obszaru rewitalizacji, ale i miasta oraz gminy.

Fot. 4. ul. Zamkowa – przykład zadbanej, choć zdegradowanej pod względem technicznym przestrzeni

Fot. M. Cichocki

Niewątpliwie mocną stroną obszaru rewitalizacji jest przywiązanie mieszkańców do tego miejsca. Wizyta terenowa pozwoliła na stwierdzenie, że obszar rewitalizacji, przestrzeni publicznych i prywatne, są zadbane – o porządek i czystość dbają zaś sami mieszkańcy. Teren rewitalizacji wymaga co prawda działań w zakresie poprawy stanu technicznego, estetyki i zagospodarowania przestrzeni, ale nie zaobserwowano przejawów zaniedbań wynikających z obojętności mieszkańców względem ich miejsca zamieszkania.

Potrzeby w sferze przestrzenno-funkcjonalnej

Główne potrzeby obszaru rewitalizacji w sferze przestrzenno-funkcjonalnej wynikają bezpośrednio ze zdiagnozowanych problemów w tej dziedzinie. Należą do nich:

- poprawa w zakresie niezawodności sieci wodociągowo-kanalizacyjnej,
- rozwój usług społecznych w granicach obszaru,
- rozwój sieci rowerowej,
- zagospodarowanie przestrzeni publicznych przy Pałacu Dohnów i dworcu autobusowym,
- niewykorzystany potencjał centrotwórczy Starego Miasta i dawnego zamku krzyżackiego,
- mała dostępność Rozlewiska Morąskiego.

Problemem, którego skalę ujawniła diagnoza, są częste awarie sieci wodociągowo-kanalizacyjnej na obszarze rewitalizacji. Rodzi to potrzebę dokładniejszego zbadania przyczyn tak częstych awarii i podjęcia odpowiednich działań naprawczych. Stara i wadliwa sieć może wymagać prac modernizacyjnych. W przypadku niewydolności sieci w odbiorze wód

opadowych działaniem zaradczym może być poprawa retencyjności wód w miejscu ich opadu, tak aby zmniejszyć obciążenie sieci.

Obszar rewitalizacji wymaga też poprawy w aspekcie dostępności usług społecznych. Dotyczy to w szczególności południowo-wschodniej części obszaru charakteryzującej się zauważalnym deficytem w ofercie usług. Niewielka ogólna powierzchnia terenu objętego rewitalizacją ułatwia co prawda korzystanie z usług w innych częściach miasta, niemniej podniesienie jakości życia w bezpośrednim miejscu zamieszkania powinno wiązać się z przynajmniej częściową poprawą w tym aspekcie.

Gmina Morąg charakteryzuje się wysokimi walorami krajobrazowymi stanowiącymi naturalny potencjał rekreacyjny zarówno dla mieszkańców, jak i turystów. Aktualnie dostępność terenów położonych poza miastem jest dość ograniczona z uwagi na brak odpowiedniej infrastruktury pieszo-rowerowej. Zachęcenie mieszkańców do ruchu będzie miało wymierne przełożenie na poprawę stanu zdrowia. Rozwój komunikacji rowerowej na obszarze może się też przełożyć na łatwiejsze przemieszczanie się po mieście i zachęcać przynajmniej część mieszkańców do rezygnacji z samochodu jako podstawowego środka transportu. Zmniejszenie ruchu samochodowego jest również ważne dla zmniejszenia emisji zanieczyszczeń atmosferycznych oraz ułatwia przemieszczanie się piesze użytkownikom przestrzeni.

Na obszarze rewitalizacji znajduje się kilka przestrzeni publicznych wymagających poprawy w zakresie zagospodarowania. W szczególności należy wskazać tutaj okolice Pałacu Dohnów, od strony ul. Kościelnej oraz ul. Zawiszy, i teren dworca autobusowego. Oba miejsca cechują się obecnie niewykorzystanym potencjałem w zakresie zagospodarowania przestrzennego sprzyjającego potrzebom społecznym. Obszar rewitalizacji z uwagi na swoją strukturę przestrzenną nie posiada zbyt wielu przestrzeni publicznych. Stworzenie nowych miejsc może przyczynić się do rozwoju kontaktów społecznych wśród użytkowników obszaru i przyciągnięcia nowych użytkowników odwiedzających obszar z uwagi na jego ponadlokalny charakter. Ważnym aspektem przekształceń tych miejsc powinno być dostosowanie terenu do potrzeb osób z niepełnosprawnościami, uwzględnienie czynnika środowiskowego i położenie nacisku na realizację potrzeb społecznych mieszkańców.

W zakresie zagospodarowania przestrzennego obszar rewitalizacji wykazuje również potrzeby w zakresie lepszego wykorzystania Starego Miasta i dawnego zamku krzyżackiego. Obecnie teren Starego Miasta pełni głównie lokalną funkcję mieszkaniową. Wynika to z niewielkiej liczby lokali usługowych i handlowych z ofertą skierowaną do gości odwiedzających Morąg. Plac Jana Pawła II to obecnie głównie parking a nie przestrzeń służąca mieszkańcom i odwiedzającym. Stan techniczny zabytkowej zabudowy i ciągów komunikacyjnych wymaga również poprawy. Miejsca o bogatym historycznym rodowodzie stanowią to jednocześnie obszary o wysokim potencjale rozwojowym. W Morągu, cennym, lecz niewykorzystywanym zabytkiem pozostaje niszczący zamek krzyżacki położony na obszarze rewitalizacji. Poprawa stanu Starego Miasta wymaga kompleksowych i całościowych działań łączących zagospodarowanie przestrzenne i zmiany funkcjonalne, remonty budynków i ulic, rozwój handlu i usług wspierających życie miejskie i inne podobne działania.

Centrum Morąga położone jest w sąsiedztwie Rozlewiska Morąskiego stanowiącego cenny użytek ekologiczny. Tereny wokół rozlewiska stanowią atrakcję przyrodniczą i miejsce potencjalnej rekreacji dla mieszkańców obszaru rewitalizacji, miasta i gminy, ale także turystów. Obecnie dostępność użytku z centrum miasta dla pieszych i rowerzystów jest ograniczona – ścieżka rekreacyjna istnieje bowiem tylko na zachodnim brzegu rozlewiska. Poprowadzenie ścieżki po wschodniej stronie sprawi, że powstanie ciekawa trasa zachęcająca mieszkańców do aktywności fizycznej i atrakcja turystyczna dla osób odwiedzających gminę.

SFERA TECHNICZNA

Problemy w sferze technicznej

Zgodnie z ustawą o rewitalizacji ocena sfery technicznej obszaru rewitalizacji obejmuje przede wszystkim analizę stanu technicznego obiektów budowlanych, w tym mieszkaniowych, oraz rozwiązań technicznych dotyczących efektywności energetycznej, ochrony środowiska i kwestii dostępności tych obiektów dla osób ze szczególnymi potrzebami.

Na początku 2022 r. mieszkaniowy zasób gminy Morąg liczył 265 lokali mieszkalnych, w tym 49 lokali będących przedmiotem umowy najmu socjalnego lokalu. Zasoby te zmniejszyły się o 5 lokali mieszkalnych i 1 lokal socjalny względem 2021 r. Wszystkie lokale komunalne pozostawały zasiedlone. W 2022 r. zawarto umowy najmu z 7 rodzinami z listy osób uprawnionych do zawarcia umowy najmu lokalu mieszkalnego. Zawarto również 3 umowy najmu lokalu socjalnego. Ponadto zrealizowano jeden wyrok eksmisyjny. Na dzień 31 grudnia 2022 r. liczba lokali wchodzących w skład mieszkaniowego zasobu gminy Morąg wynosiła 256, w tym liczba lokali będących przedmiotem umowy najmu socjalnego lokalu wynosiła 49.

Wiele budynków na terenie gminy Morąg wymaga prac remontowych, dotyczy to w szczególności budynków i mieszkań komunalnych. Zasób ten w ponad 60% został wybudowany przed 1945 r., a wiele mieszkań nadal nie posiada łazienek (44%). Wyzwaniem dla gminy, ze względu na rozmiary zasobu – jest zwłaszcza zły stan techniczny budynków. Wyzwaniem jest także dostosowanie zasobu do nowoczesnych rozwiązań z zakresu energooszczędności, zmniejszenia śladu węglowego i zwiększenia dostępności. W dużej mierze dotyczy to szczególnie zabudowy obszaru rewitalizacji, który charakteryzuje się dużym zróżnicowaniem obiektów tak ze względu na rok budowy, charakter, jak i stosunki własnościowe.

Jeśli chodzi o sferę techniczną, obszar rewitalizacji charakteryzuje się szczególną kumulacją problemów, choć jednocześnie potencjały tej sfery mogą stać się dźwignią rozwoju tego terenu. Przeprowadzone w ramach diagnozy delimitacyjnej badanie pokazało, że obszar rewitalizacji pod względem technicznym na tle gminy jest w największym kryzysie – jako jedyny osiągnął gorsze od średniej dla gminy wyniki we wszystkich badanych zagadnieniach.

Pierwszym z badanych zjawisk było nagromadzenie obiektów wpisanych do gminnej ewidencji zabytków. Na obszarze rewitalizacji widoczna jest koncentracja obiektów zabytkowych. Praktycznie wszystkie budynki historyczne (23 z 25) są położone w środkowej części obszaru, na terenie określonym w diagnozie szczegółowej jako część nr 2. Wynika to z historycznego rodowodu tej części miasta będącej założeniem urbanistycznym Starego Miasta w Morągu.

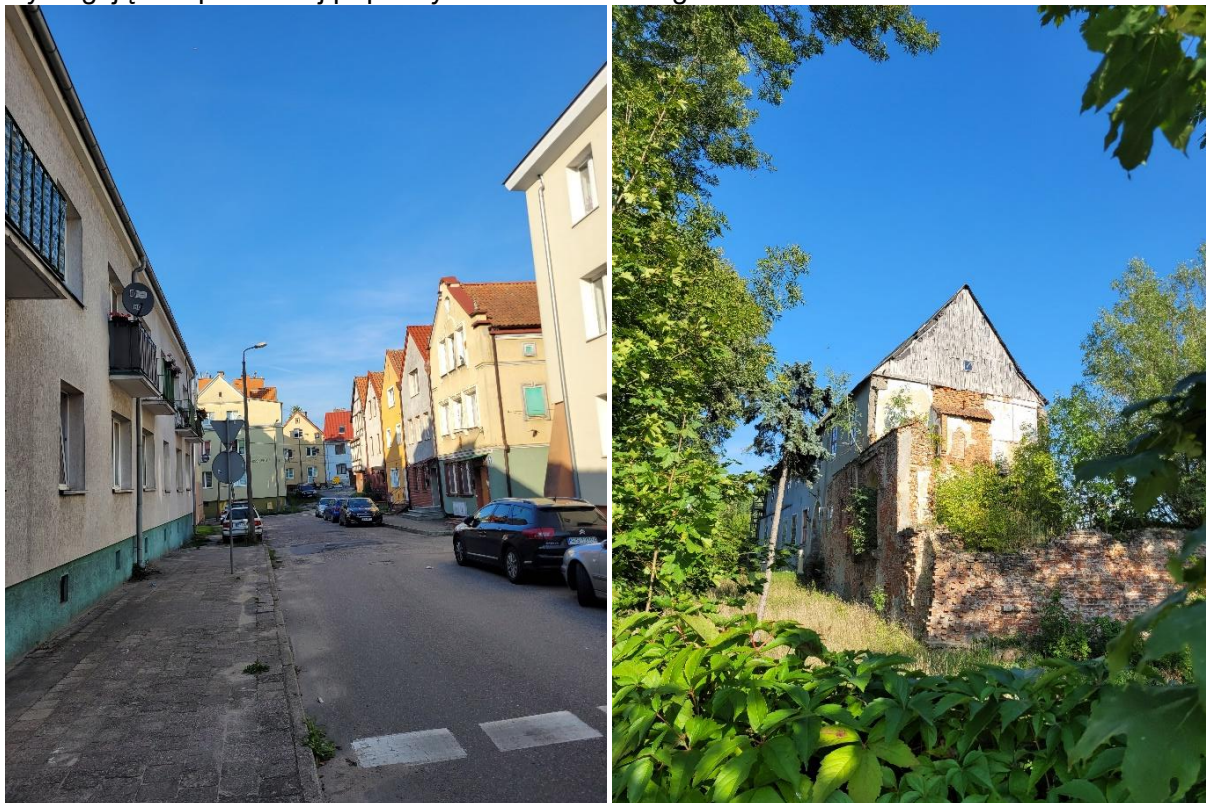
Do najważniejszych zabytków zarówno obszaru, jak i całej gminy należą:

- gotycki ratusz, pochodzący z XV w. usytuowany przy pl. Jana Pawła II,
- kościół parafialny pw. św. Piotra i Pawła z XIV w.,
- dawny zamek krzyżacki z XIV w.,
- Pałac Dohnów, z XVI w., odbudowany po zniszczeniach wojennych.

Poza tym na terenie Starego Miasta znajdują się inne obiekty zabytkowe, głównie budynki mieszkalne. Wiele z nich wymaga pilnych działań remontowych z uwagi na zły stan techniczny. Czynnikiem utrudniającym remonty zabytków w wymiarze ekonomicznym i czasowym jest konieczność uzgadniania działań z konserwatorem zabytków.

Działan inwestycyjnych wymagają również przestrzenie publiczne na obszarze rewitalizacji, obecnie zaniedbane. O ich złym stanie świadczą m.in. nierówne i zniszczone chodniki utrudniające przemieszczanie się. Obiektem szczególnie zaniedbanym i niewykorzystującym swojego potencjału jest dawny zamek krzyżacki – obecnie niszczący. Problematycznym czynnikiem w przeprowadzeniu remontów jest fakt pozostawiania zamku w rękach prywatnych.

Fot. 5. Obszar Starego Miasta w Morągu – zarówno zabudowa, jak i przestrzeń publiczna wymagają kompleksowej poprawy stanu technicznego

Fot. M. Cichocki

Aspektami kryzysowymi ujawnionymi na etapie diagnozy służącej wyznaczeniu obszaru zdegradowanego i rewitalizacji były kwestie dotyczące stanu technicznego budownictwa komunalnego. Pod względem udziału budynków komunalnych sprzed 1945 r., zarówno w liczbach bezwzględnych, jak i na 1000 osób obszar odnotował drugi najgorszy wynik – 4,28 (12 budynków), w skali gminy – najgorszy 5,07 (14 budynków). Budynki te są głównie zlokalizowane na terenie Starego Miasta oraz w położonej na części południowej (nr 3).

Niekorzystnie wypadł również wskaźnik obrazujący lokale komunalne niewyposażone w łazienkę na 1000 osób, gdzie obszar rewitalizacji osiągnął trzeci najgorszy wynik w gminie – 5,71. W ujęciu bezwzględnym obszar rewitalizacji był jednostką o drugiej największej liczbie lokali tego typu – 16 mieszkań. Choć w porównaniu do jednostki z największą liczbą takich lokali (61), nie jest to dużo, lokale mieszkalne pozbawione łazienki nie przystają do standardów mieszkaniowych i wymagają pilnych działań remontowych. Niski standard zamieszkania dodatkowo komplikuje trudną sytuację życiową osób już dotkniętych kryzysem społecznym.

Tab. 11. Dane dotyczące budynków i mieszkań komunalnych

	Liczba budynków komunalnych		Mieszkania komunalne	
	Ogółem	Wybudowanych przed 1945 r.	Ogółem	Niewyposażonych w łazienki
Część 1	2	1	4	0
Część 2	16	7	28	9
Część 3	5	4	15	7
Obszar rewitalizacji ogółem	23	12	47	16
Gmina Morąg ogółem	88	53	215	96

Źródło: opracowanie własne

Miejszem wymagającym poprawy stanu technicznego jest niewątpliwie obszar dworca autobusowego. Dotyczy to przede wszystkim estetyki tej przestrzeni. Zarówno zabudowa, jak i przestrzeń otwarta na dworcu jest zaniedbana. Przestrzeń ta stanowi swoistą wizytówkę dla przyjezdnych, podróżujących autobusami i koleją. O ile stan techniczny jest stosunkowo dobry, o tyle budynki i przestrzeń wokół są nieestetyczne i pozbawione nowoczesnego wymiaru.

Fot. 6. Dworzec autobusowy – przestrzeń wymagająca poprawy w zakresie estetyki i stanu technicznego

Fot. M. Cichocki

Potencjały w sferze technicznej

Głównym potencjałem obszaru rewitalizacji jawi się dziedzictwo kulturowe wynikające z długiej i bogatej historii tego ośrodka miejskiego, który przez wieki rozwijał się wokół najstarszej części miasta stanowiącej Stare Miasto wraz z dawnym zamkiem krzyżackim. Założenie urbanistyczne zostało objęte ochroną konserwatorską już w 1960 r. Na jego terenie znajdują się liczne obiekty cenne kulturowo, które pozostają zaniedbane, a tym samym nie wykorzystują swojego potencjału. Ponieważ obszar rewitalizacji znajduje się w ścisłym centrum miasta, jest ważnym

miejszem nie tylko dla mieszkańców obszaru rewitalizacji, ale i dla mieszkańców całej gminy. Stanowi swoistą wizytówkę lokalnej społeczności. Stąd poprawa w aspekcie technicznym ułatwi korzystanie z obszaru i przyczyni się do poprawy subiektywnego odbioru terenu przez przyjezdnych.

Podsumowując, w rejestrze zabytków znajdują się poniższe obiekty zlokalizowane na obszarze rewitalizacji:

- założenie urbanistyczne Starego Miasta,
- mury obronne,
- ratusz – plac Jana Pawła II 1,
- kościół parafialny pw. św. Piotra i Pawła wraz z wieżą, wyposażeniem wnętrza i fragment muru obronnego,
- Pałac Dohnów,
- kamienica – ul. 3 Maja 4,
- kamienica ul. Kwiatowa 1,
- magazyn – ul. 11 Listopada 18,
- dom – ul. Osińskiego 1,
- dom – ul. Osińskiego 8,
- dom – ul. Osińskiego 9,
- dom – ul. Osińskiego 10,
- dom – ul. Rataja 21,
- dom – ul. Rataja 22,
- dom – ul. Reymonta 6,
- dom – ul. Samulowskiego 10,
- dom – ul. Samulowskiego 11,
- dom – ul. Samulowskiego 12,
- dom – ul. Samulowskiego 14,
- dom – ul. Sierakowskiego 1,
- dom – ul. Sierakowskiego 3,
- dom – ul. Skłodowskiej-Curie 9,
- dom – ul. Zamkowa 6,
- wieża ciśnień – ul. Dąbrowskiego 11,
- zamek – ul. Zamkowa 11.

Fot. 7. Dawny zamek krzyżacki wymagający poprawy stanu technicznego – obiekt o niewykorzystanym potencjale

Fot. M. Cichocki

Potrzeby w sferze technicznej

Główne potrzeby obszaru rewitalizacji w sferze technicznej wynikają bezpośrednio ze zdiagnozowanych problemów w tej dziedzinie. Należą do nich:

- duży udział zabytków wymagających prac remontowych,
- niewykorzystany potencjał dawnego zamku krzyżackiego,
- zły stan techniczny zabudowy komunalnej, w tym brak łazienek w mieszkaniach.

Jedną z podstawowych potrzeb rewitalizacyjnych w kontekście zabytków obecnych na obszarze jest poprawa ich stanu technicznego. Liczne budynki mające walory kulturowe położone na Starym Mieście z uwagi na zaniedbania stanowią jak na razie niewykorzystany potencjał obszaru rewitalizacji. Szczególnym przykładem jest dawny zamek krzyżacki. Ten niezwykle cenny zabytek od dawna pozostaje niezagospodarowany i niszczeje. Efektywne wykorzystanie zamku utrudnia fakt, że od wielu lat jest własnością prywatną.

Pilnych remontów i modernizacji wymaga część zasobu mieszkaniowego gminy. Budynki komunalne zamieszkiwane z założenia przez osoby o skromnych dochodach w przypadku słabego stanu technicznego dodatkowo potęgują kryzys, w jakim znajdują się mieszkańcy. Aspektem wymagającym szczególnie pilnego działania jest brak łazienek w części mieszkań będących własnością gminy.

2.3. SYNTEZA DIAGNOZY SZCZEGÓŁOWEJ

Poniżej w tabeli zostało zaprezentowane podsumowanie diagnozy szczegółowej obszaru rewitalizacji w podziale na identyfikowane w ustawie o rewitalizacji sfery: społeczną, gospodarczą, środowiskową, przestrzenno-funkcjonalną i techniczną. Zestawienie to obejmuje najważniejsze problemy zdiagnozowane w każdej ze sfer wraz ze zidentyfikowanymi potencjałami i potrzebami. Podsumowanie to stanowi jednocześnie syntezę, która wpisuje się w wymóg art. 36 ust. 8 pkt 1 ustawy z dnia 28 kwietnia 2022 r. o zasadach realizacji zadań finansowych ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2021-2027 (ustawa wdrożeniowa), pozwalając uznać niniejszy program rewitalizacji za strategię IIT.

Tab. 12. Problemy, potencjały i potrzeby obszaru rewitalizacji w gminie Morąg

Diagnoza szczegółowa obszaru rewitalizacji – podsumowanie		
Sfera społeczna		
Problemy	Potencjały	Potrzeby
Wyzwania demograficzne związane z starzeniem się społeczeństwa	Duża liczba organizacji pozarządowych i instytucji publicznych zajmujących się m.in. edukacją, kulturą, sportem, działających na rzecz osób starszych	Aktywizacja społeczna, fizyczna i kulturalna osób starszych, działania integracyjne i aktywizacyjne o charakterze społecznym, kulturalnym, tworzenie miejsc integracji dla osób starszych; rozwój usług społecznych na rzecz osób starszych
Duża liczba osób z niepełnosprawnościami	Położone na obszarze rewitalizacji instytucje publiczne i organizacje pozarządowe, aktywnie zajmujące się pomocą społeczną, ochroną zdrowia, profilaktyką zdrowotną osób starszych	Wzmocnienie profilaktyki zdrowotnej osób starszych, niepełnosprawnych, prawidłowa edukacja, dieta; działania mające na celu poprawę zdrowia i jakości życia osób z niepełnosprawnościami i starszych przez poprawę dostępu do opieki zdrowotnej; wspieranie samodzielności w dotychczasowym środowisku;

<p>Ubóstwo wynikające m.in. z bezrobocia, bezradności życiowej, uzależnień</p>		<p>wprowadzenia szeroko zakrojonej, kompleksowej interwencji, której celem będzie wzmocnienie grup narażonych na marginalizację i wykluczenie społeczne, prowadzące do ich trwałej aktywizacji społecznej, zawodowej i obywatelskiej; kontynuacja działań instytucji publicznych i kulturalnych, stowarzyszeń i fundacji usytuowanych na obszarze rewitalizacji</p>
<p>Bezradność w sprawach wychowawczo-opiekuńczych</p>	<p>Działalność instytucji publicznych, fundacji i stowarzyszeń związanych z pomocą społeczną; obecność na obszarze organizacji pozarządowych działających na rzecz rozwiązywania problemów społecznych; instytucje i organizacje prowadzą różnorodne działalności o charakterze profilaktycznym m.in., dla dzieci i młodzieży; realizują programy profilaktyczne zapobiegające przemocy</p>	
<p>Niski kapitał społeczny części mieszkańców obszaru rewitalizacji</p>		<p>Wsparcie grup szczególnie wrażliwych, narażonych na trwałe wykluczenie społeczne z powodu wieku, niepełnosprawności, chorób, bezradności w sprawach wychowawczo-opiekuńczych i przemocy w rodzinie, trudności życiowych i problemów osobistych.</p>
<p>Niska aktywność społeczno-kulturalna i obywatelska części</p>	<p>Działalność Morąskiego Domu Kultury, stowarzyszeń i organizacji zajmujących się</p>	<p>Działania społeczno-kulturalne i integracyjne w oparciu o istniejące i nowe instytucje</p>

mieszkańców obszaru rewitalizacji	m.in. rekonstrukcją tożsamości historycznej materialnej i niematerialnej, działaniami edukacyjnymi z zakresu ochrony dziedzictwa kulturowego; występowanie na obszarze rewitalizacji obiektów historycznych	oraz organizacje skierowane do osób narażonych na marginalizację i wykluczenie społeczne, a także osób nieaktywnych społecznie
Niskie poczucie bezpieczeństwa mieszkańców obszaru rewitalizacji	Potencjał i pozytywny wizerunek działających na obszarze instytucji pomocowych służących rozwiązywaniu problemów społecznych; usytuowanie obszaru komisariatu policji i szpitala miejskiego	Działania mające na celu zwiększenie bezpieczeństwa; podnoszenie kompetencji kadry działającej w obszarze rozwiązywania problemów społecznych; rozwój ośrodków pomocy mieszkańcom doświadczającym aktów przemocy i uzależnień
Sfera gospodarcza		
Problemy	Potencjały	Potrzeby
Znaczna rotacja podmiotów gospodarczych na obszarze rewitalizacji	Atrakcyjność gospodarcza obszaru rewitalizacji wynikająca z jego centralnego położenia i pełnionych funkcji w skali miasta i gminy	Lepsze dopasowanie oferty handlowej i usługowej do potrzeb miejscowych klientów
Niepełne wykorzystanie obszaru rewitalizacji jako miejsca o dużym potencjale turystycznym	Obszar rewitalizacji posiada walory historyczne i kulturowe, możliwe do wykorzystania do celów turystycznych	Rozwój oferty usług dla turystów, promującej historyczne i kulturowe dziedzictwo obszaru rewitalizacji, miasta, gminy, w tym walory historyczne i krajobrazowe
Zjawisko bezrobocia wśród osób o niższym wykształceniu	Aktywna działalność instytucji publicznych i organizacji pozarządowych publicznych na obszarze rewitalizacji	Wsparcie osób bezrobotnych o niskim wykształceniu i niskich kwalifikacjach zawodowych przez działania edukacyjne i szkoleniowe oraz rozwój sektora ekonomii społecznej

Sfera środowiskowa		
Problemy	Potencjały	Potrzeby
Zła jakość powietrza spowodowana przestarzałymi systemami grzewczymi i nadmiernym ruchem samochodowym na obszarze rewitalizacji	Lokalizacja terenów zieleni na obszarze rewitalizacji i w jego pobliżu, w tym Rozlewiska Morąskiego	Poprawa jakości powietrza przez wymianę pieców węglowych; poprawa stanu technicznego zabudowy przez termomodernizację
Niska jakość zieleni	Obszar posiada tereny o niewykorzystanym potencjale, które zagospodarowane, przyczynią się do zwiększenia atrakcyjności obszaru rewitalizacji i poprawią jakość życia mieszkańców	Poprawa stanu istniejącej zieleni, często zaniedbanej lub niezagospodarowanej
Występowanie wysp ciepła Problem z retencjonowaniem wód opadowych	Cennym zasobem obszaru są liczne drzewa obecne licznie w przestrzeniach publicznych i osiedlowych, które przyczyniają się do retencji wód opadowych i obniżają temperaturę powierzchni i otoczenia w upalne dni; bliskość urządzonych terenów zieleni i obszarów przyrodniczych w bezpośrednim sąsiedztwie terenu objętego rewitalizacją, w tym przede wszystkim cennego pod tym względem Rozlewiska Morąskiego, będącego ostoją wielu rzadkich gatunków ptaków wodno-błotnych.	Łagodzenie zmian klimatycznych przez pielęgnację istniejących drzew, zabezpieczenie ich przed potencjalną wycinką, nasadzenia nowych drzew w przestrzeni publicznej; rozszczelnienie powierzchni utwardzonych na terenach zabudowanych; likwidacja wysp ciepła
Występowanie hałasu drogowego na obszarze rewitalizacji	Plany budowy obwodnicy wokół miasta przez Samorząd Województwa	Organicznie ruchu samochodowego w centrum miasta, tworzenie nowych ciągów pieszych i rowerowych; uspokojenie ruchu doprowadzi do zmniejszenia hałasu
Obecność wyrobów azbestowych, w szczególności w pobliżu Szpitala Miejskiego	Nieznaczna ilość wyrobów azbestowych na obszarze rewitalizacji	Utylizacja wyrobów azbestowych, zwłaszcza w pobliżu Szpitala Miejskiego

Sfera przestrzenno-funkcjonalna		
Problemy	Potencjały	Potrzeby
Deficyt usług społecznych na części obszaru rewitalizacji	Dobre zaplecze usług społecznych w pozostałych częściach obszaru rewitalizacji	Rozwój usług społecznych w granicach całego obszaru rewitalizacji
Brak pełnej sieci ścieżek pieszo-rowerowej na obszarze rewitalizacji	Potencjał rekreacyjny i turystyczny Gminy Morąg z uwagi na występowanie zbiorników wodnych jak i rozległych terenów zieleni cennych pod względem krajobrazowym i przyrodniczym. Atrakcyjne tereny zarówno dla samych mieszkańców Morąga, jak i przyjezdnych	Utrzymanie i rozwój sieci pieszo-rowerowej na obszarze rewitalizacji
Niezagospodarowane, zaniedbane tereny publiczne Bariery przestrzenne dla osób ze szczególnymi potrzebami	Reprezentacyjny charakter zaniedbanych terenów publicznych wokół Pałacu Dohnów i dworca, miejsc o ważnym potencjale społecznym dla mieszkańców obszaru i rozwojowym w skali całej gminy; niewykorzystany potencjał Starego Miasta i dawnego zamku krzyżackiego	Poprawa stanu zagospodarowania przestrzeni publicznych; poprawa stanu technicznego istniejącej zabudowy i ciągów komunikacyjnych; dostosowanie ich do osób ze szczególnymi potrzebami; nadanie im nowych funkcji społecznych i gospodarczych
Niezagospodarowany i niedostępny dla pieszych i rowerzystów teren Rozlewiska Morąskiego	Położenie obszaru rewitalizacji w sąsiedztwie Rozlewiska Morąskiego stanowiącego cenny użytek ekologiczny; Tereny wokół rozlewiska stanowią atrakcję przyrodniczą i mogą być miejscem rekreacji dla mieszkańców i przyjezdnych	Poprawa dostępności Rozlewiska Morąskiego dla pieszych i rowerzystów; rozwój terenów rekreacyjnych sprzyjających aktywności fizycznej mieszkańców i przyjezdnych; podniesienie walorów terenu – stworzenie punktów widokowych i tablic edukacyjnych
Częste awarie sieci wodno-kanalizacyjnej na obszarze rewitalizacji	Wysoki procent zabudowy podłączonej do zbiorczej sieci wodno-kanalizacyjnej	Modernizacja sieci wodociągowo-kanalizacyjnej, w przypadku niewydolności sieci kanalizacji deszczowej zastosowanie lub poprawa retencyjności wód opadowych

Sfera techniczna		
Problemy	Potencjały	Potrzeby
Duży udział obiektów zabytkowych wymagających prac remontowych	Historyczny rodowód miasta, historyczny układ urbanistyczny wpisany do rejestru zabytków; walory kulturowe i historyczne budynków zlokalizowanych na Starym Mieście; Potencjał historyczny, wizerunkowy i turystyczny obszaru rewitalizacji	Poprawa stanu technicznego i atrakcyjności obiektów zabytkowych, w tym dawnego zamku krzyżackiego
Gminny zasób mieszkaniowy wymagający prac remontowych i modernizacyjnych	Walory kulturowe i historyczne zabytkowej zabudowy mieszkalnej zwłaszcza w reprezentacyjnej części Starego Miasta	Poprawa stanu technicznego zabudowy, konieczność kontynuacji prac remontowych i modernizacyjnych zwłaszcza; zaopatrzenie lokali mieszkalnych w łazienki; poprawa dostępności do budynków i lokali mieszkalnych
Niski standard lokali mieszkalnych należących do gminnego zasobu		
Brak rozwiązań z zakresu dostępności do budynków i lokali mieszkalnych		

Źródło: opracowanie własne

Przedstawione powyżej zbiorcze zestawienie zidentyfikowanych problemów obszaru objętego procesem rewitalizacji oraz wynikających z nich potrzeb wraz z wykazaniem lokalnych potencjałów obszaru są podstawą do odpowiednio zaplanowanych działań w kontekście lokalnym.

Analizowane zagadnienia w podziale na sfery – społeczną, gospodarczą, środowiskową, przestrzenno-funkcjonalną i techniczną – stanowią, wynikające z ustawy o rewitalizacji, uszczegółowienie wymiarów społecznego, gospodarczego i środowiskowego wyróżnianych w ramach koncepcji zrównoważonego rozwoju. Przedstawione powyżej, a wcześniej omówione szczegółowo, zagadnienia wykazują wzajemnie powiązania pod względem społecznym, gospodarczym i środowiskowym. Dzięki czemu umożliwiają zaplanowanie zintegrowanej i kompleksowej interwencji, która gwarantuje pełne i trwałe wyprowadzenie obszaru rewitalizacji w Gminie Morąg ze stanu kryzysowego, a przynajmniej znaczące ograniczenie negatywnych zjawisk występujących na tym terenie.

O powiązaniach poszczególnych rodzajów potrzeb i potencjałów przesądza ich kompleksowy charakter zarówno pod względem technicznym, funkcjonalno-przestrzennym, gospodarczym, jak i odnośnie do problemów społecznych, które stanowią niezbędny element warunkujący uruchomienie procesu rewitalizacji. W przypadku Gminy Morąg obszar rewitalizacji charakteryzuje się poważnymi dysfunkcjami o charakterze społecznym, którym towarzyszą

różnorodne kryzysy scharakteryzowane w innych sferach, powiązane z poszczególnymi elementami zrównoważonego rozwoju.

Zaspokojenie potrzeb gospodarczych i środowiskowych będzie skutkować poprawą jakości życia i funkcjonowania mieszkańców obszaru rewitalizacji. Z kolei zaspokojenie potrzeb społecznych będzie uwarunkowane realizacją potrzeb gospodarczych i środowiskowych. Potrzeby z poszczególnych sfer są zatem ze sobą powiązane i wzajemnie się determinują. Z tego powodu realizacja potrzeb wpisujących się w wymiar społeczny będzie miała przełożenie na inne wymiary i odwrotnie. W podobny sposób są ze sobą powiązane zidentyfikowane na obszarze rewitalizacji potencjały, które wzajemnie wzmacniają wymiary społeczny, gospodarczy i środowiskowy planowanej w ramach niniejszego programu interwencji.

3. WIZJA STANU OBSZARU REWITALIZACJI GMINY MORĄG

Wizja oznacza obraz przyszłości obszaru rewitalizacji, który zostanie osiągnięty w wyniku przeprowadzonego procesu rewitalizacji. Podstawą wypracowania wizji umieszczonej w GPR Gminy Morąg jest analiza problemów i potrzeb obszaru rewitalizacji, przeprowadzona na etapie diagnozy szczegółowej. Wyznaczony obszar obejmuje centrum miejskiej części Gminy Morąg, które od 2017 roku było poddawane działaniom rewitalizacyjnym. Obszar ten pokrywa się w dużej mierze z jednym z podobszarów zidentyfikowanych w Lokalnym Programie Rewitalizacji Miasta Morąg do 2023 r. (LPRMM do 2023). Z tego powodu obecny proces rewitalizacji należy postrzegać jako kontynuację wcześniejszej interwencji.

W założeniu wypracowana wizja wiąże się z celami rewitalizacji, stanowiąc ich ucieleśnienie. Głównym celem planowanych działań jest przeciwdziałanie marginalizacji i wykluczeniu społecznemu, aktywizacja społeczno-zawodowa mieszkańców obszaru rewitalizacji i podnoszenie ich kapitału społecznego, a także poprawa warunków technicznych, środowiskowych i przestrzennych obszaru rewitalizacji przy wykorzystaniu zidentyfikowanych potencjałów tego terenu. Sformułowana w duchu zrównoważonego rozwoju, dobrze wpisuje się w prowadzoną politykę ogólnorozwojową miasta wyrażoną w dokumentach strategicznych i planistycznych, odpowiadając na zdiagnozowane problemy podobszaru przy uwzględnieniu potrzeb mieszkańców. Wizja powinna też stanowić swego rodzaju inspirację dla wszystkich interesariuszy procesu rewitalizacji oraz instytucji i podmiotów odpowiedzialnych za wdrażanie programu.

Poniżej zaprezentowano wizję dla obszaru rewitalizacji w gminie Morąg, o zintegrowanym i całościowym charakterze, które opisuje stan tego terenu po przeprowadzeniu procesu rewitalizacji, czyli zakończeniu okresu obowiązywania Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Morąg na lata 2024-2030.

Obszar rewitalizacji gminy Morąg rozwija się w sposób zrównoważony – rozwojowi sfery społecznej harmonijnie towarzyszy rozwój sfery środowiskowej i gospodarczej.

Problemy związane z ubóstwem, dysfunkcjami społecznymi, w tym rodzinnymi, czy przestępczością zostały znacząco ograniczone. Mniej mieszkańców obszaru korzysta teraz z zasiłków z pomocy społecznej. Podniesienie kwalifikacji zawodowych sprawia, że więcej osób jest aktywnych zawodowo, dzięki czemu poprawia się lokalny stan gospodarki i spada bezrobocie. Kompleksowe działania na rzecz osób narażonych na marginalizację prowadzą do aktywizacji społecznej i kulturalną mieszkańców obszaru rewitalizacji. Dzięki rozwojowi oferty usług społecznych, edukacyjnych, sportowych i kulturalnych podniósł się kapitał społeczny, zwiększyła się integracja społeczna, co przełożyło się na zaangażowanie w sprawy lokalne, w tym dbałość o swoje otoczenie czy wzmacnianie więzów sąsiedzkich.

Poprawa stanu technicznego obiektów budowlanych, ograniczenie niskiej emisji, modernizacja i rozbudowa infrastruktury znacząco poprawiły jakość życia na obszarze

rewitalizacji. Obszar stał się bardziej dostępny dla osób ze szczególnymi potrzebami, które dzięki czemu na równie z innymi mogą korzystać z efektów procesu.

Obszar rewitalizacji zyskał nowe funkcje sprzyjające aktywnemu spędzaniu wolnego czasu dzięki poprawie stanu zagospodarowania przestrzeni publicznych. Rewaloryzacji terenów zieleni towarzyszą nasadzenia roślinności i zwiększenie powierzchni nieuszczelnionych, co wpływa na ograniczenie wysp ciepła i łagodzenie zmian klimatycznych. Nastąpiła poprawa stanu środowiska naturalnego i uwarunkowań przestrzennych, prowadząc do wzrost atrakcyjności obszaru rewitalizacji i stając się impulsem do rozwoju stabilnej lokalnej gospodarki.

Silna i aktywna społeczność, a także odnowiony – dzięki poprawie stanu technicznego zabudowy i infrastruktury oraz polepszeniu warunków środowiskowych i przestrzennych – obszar rewitalizacji przyczyniają się do rozwoju całej gminy.

Przedstawiona powyżej wizja stanu obszaru rewitalizacji jest wyzwaniem do realizacji w ramach niniejszego programu. Zakłada się, że w przypadku nieosiągnięcia do końca okresu obowiązywania dokumentu wyznaczonych celów i wizji proces rewitalizacji będzie kontynuowany na podstawie nowej wersji dokumentu.

4. CELE I KIERUNKI DZIAŁAŃ GMINNEGO PROGRAMU REWITALIZACJI GMINY MORĄG NA LATA 2024-2030

Wizja i powiązany z nią system celów oraz podporządkowanych im kierunkom działań stanowią zintegrowaną całość. Realizacja celów musi bowiem przyczyniać się do osiągnięcia określonego elementu wizji. Realizacja kompleksowych celów powinno doprowadzić do pełnego osiągnięcia wizji.

Z wypracowanej na potrzeby GPR Gminy Morąg wizji płyną trzy dopełniające się cele, które odnoszą się zarówno do zidentyfikowanych problemów obszaru rewitalizacji, jak i uwzględniają potrzeby lokalnej społeczności. Uszczegółowieniem przyjętych celów są wyprowadzone z nich kierunki działań. Siatka celów i kierunków działań dla obszaru rewitalizacji Morąga została zaprezentowana poniżej.

Cel 1. Poprawa spójności społeczno-gospodarczej obszaru rewitalizacji	1.1 Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu
	1.2. Aktywizacja społeczno-kulturalna mieszkańców obszaru rewitalizacji
	1.3. Wzmocnienie aktywności gospodarczej na obszarze rewitalizacji
Cel 2. Poprawa jakości życia mieszkańców obszaru rewitalizacji	2.1. Poprawa stanu technicznego zabudowy i budynków użyteczności publicznej
	2.2 Poprawa dostępności i infrastruktury technicznej obszaru rewitalizacji
Cel 3. Wzmocnienie walorów środowiskowych i przestrzennych obszaru rewitalizacji	3.1. Poprawa stanu zagospodarowania przestrzeni publicznych wraz z nadaniem im nowych funkcji
	3.2. Poprawa stanu technicznego zabudowy obszaru rewitalizacji w celu zwiększenia jej efektywności energetycznej

Rys. 6. Cele i kierunki działań skorygowane po naborze przedsięwzięć rewitalizacyjnych do GPR Gminy Morąg na lata 2024-2030

Źródło: opracowanie własne

Dla tak zaprojektowanej struktury celów i kierunków działań ogłoszono nabór otwarty na przedsięwzięcia rewitalizacyjne, szerzej opisany w kolejnym rozdziale. W efekcie naboru dokonano ostatecznie korekty celów, łącząc te kategorie, w których nie zgłoszono projektów do realizacji lub ich liczba była niewystarczająca. Ostatecznie, przyjęta w programie struktura

celów i kierunków działań zakłada realizację interwencji rewitalizacyjnej obejmującej następujące wyzwania strategiczne:

Rys. 7. Cele i kierunki działań skorygowane po naborze przedsięwzięć rewitalizacyjnych do GPR Gminy Morąg na lata 2024-2030

Źródło: opracowanie własne

W obszarze problemowym „Wzmocnienie aktywności gospodarczej” nie został na etapie tworzenia GPRGM zgłoszony żaden projekt, w związku z tym podjęto decyzję o tymczasowej rezygnacji z tego kierunku działań. Założono bowiem, że w efekcie realizowanych zadań przestrzennych oraz technicznych poprawie ulegną warunki do prowadzenia działalności gospodarczej na obszarze rewitalizacji, co pośrednio wpłynie na jego ożywienie gospodarcze. Powrót do zagadnień gospodarczych w programie będzie możliwy w związku z zakładaną jego aktualizacją, w ramach której ponawiany będzie nabór na przedsięwzięcia rewitalizacyjne wśród interesariuszy, na zasadach przewidzianych w rozdziale dotyczącym oceny aktualności dokumentu.

Podsumowując, identyfikację wyzwań strategicznych GPR Gminy Morąg cechuje podejście zintegrowane:

- przyjęte cele i kierunki działań zostały zintegrowane – uspołnione z wnioskami płynącymi z diagnozy szczegółowej obszaru rewitalizacji; w ramach diagnozy przeanalizowano problemy występujące na tym terenie, na podstawie których

sformułowano potrzeby rewitalizacyjne; diagnoza została uzupełniona o zidentyfikowane potencjały rozwojowe, dzięki czemu zostanie osiągnięta integracja działań rozwojowych, skoncentrowanych na wyprowadzaniu obszaru rewitalizacji ze stanu kryzysowego przy wzmacnianiu jego mocnych stron, umożliwiających jego rozwój;

- zastosowana komplementarność problemowa została oparta na powiązaniach między zróżnicowanymi problemami obszaru rewitalizacji, które zostały przeanalizowane w podziale na sferę społeczną i sfery pozaspołeczne (gospodarczą, środowiskową, przestrzenno-funkcjonalną i techniczną); na podstawie tak przeprowadzonej analizy zdefiniowano wizję i dopełniające się cele, oddziałujące na ustalone negatywne zjawiska;
- cele i kierunki działań GPRGM oraz wynikające z nich przedsięwzięcia rewitalizacyjne zostały zintegrowane – ujednoczone z zakresem wsparcia programu operacyjnego Fundusze Europejskie dla Warmii i Mazur na lata 2021-2027 (FEWM) (w szczególności w kontekście Priorytetu 12 – Rozwój obszarów miejskich; Działanie 12.01 Rewitalizacja obszarów miejskich); zastosowanie takiego podejścia umożliwia wykorzystanie przy opisie przedsięwzięć wskaźników produktu i rezultatu powiązanych z realizacją FEŚ;
- rodzaje przedsięwzięć rewitalizacyjnych zostały także zintegrowane w ramach samego programu rewitalizacji; do procesu jego tworzenia zaproszono wszystkich interesariuszy i partnerów współpracujących z gminą Morąg, w tym partnerów społeczno-gospodarczych; zgodnie z założeniem proces rewitalizacji powinien bowiem objąć różne sektory gospodarki i polityki publiczne, umożliwiając włączenie rozmaitych partnerów procesu rewitalizacji i różnorodnych źródeł finansowania planowanych przedsięwzięć.

Poniżej przedstawiono powiązania między elementami wizji, odpowiadającej na zidentyfikowane problemy obszaru, a celami rewitalizacji oraz podporządkowanymi im kierunkami działań i podstawowymi przedsięwzięciami rewitalizacyjnymi, które stanowią główną oś interwencji.

Tab. 13. Powiązania między problemami obszaru rewitalizacji a elementami wizji, celami, kierunkami

Elementy wizji:
<i>Obszar rewitalizacji gminy Morąg rozwija się w sposób zrównoważony – rozwojowi sfery społecznej harmonijnie towarzyszy rozwój sfery środowiskowej i gospodarczej.</i>
<i>Problemy związane z ubóstwem, dysfunkcjami społecznymi, w tym rodzinnymi, czy przestępczością zostały znacząco ograniczone. Mniej mieszkańców obszaru korzysta teraz z zasiłków z pomocy społecznej. Podniesienie kwalifikacji zawodowych sprawia, że więcej osób jest aktywnych zawodowo, dzięki czemu poprawia się lokalny stan gospodarki i spada bezrobocie.</i>
<i>Kompleksowe działania na rzecz osób narażonych na marginalizację prowadzą do aktywizacji społecznej i kulturalną mieszkańców obszaru rewitalizacji. Dzięki rozwojowi oferty usług społecznych, edukacyjnych, sportowych i kulturalnych podniósł się kapitał społeczny, zwiększyła się</i>

integracja społeczna, co przełożyło się na zaangażowanie w sprawy lokalne, w tym dbałość o swoje otoczenie czy wzmocnianie więzów sąsiedzkich.

Silna i aktywna społeczność, a także odnowiony – dzięki poprawie stanu technicznego zabudowy i infrastruktury oraz polepszeniu warunków środowiskowych i przestrzennych – obszar rewitalizacji przyczyniają się do rozwoju całej gminy.

Cel 1. Poprawa jakości życia mieszkańców obszaru rewitalizacji

Główne problemy	Kierunki działań	Przedsięwzięcia
<p>Sfera społeczna:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ wyzwania demograficzne związane z starzeniem się społeczeństwa ▪ duża liczba osób z niepełnosprawnościami ▪ ubóstwo wynikające m.in. z bezrobocia, bezradności życiowej, uzależnień ▪ bezradność w sprawach wychowawczo-opiekuńczych ▪ niski kapitał społeczny części mieszkańców obszaru rewitalizacji ▪ niska aktywność społeczno-kulturalna i obywatelska części mieszkańców obszaru rewitalizacji <p>Sfera gospodarcza:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ zjawisko bezrobocia wśród osób o niższym wykształceniu 	<p><i>Kierunek działania</i></p> <p><i>1.1 Programy społeczne dla mieszkańców</i></p>	<p>P1. Program aktywizacji społecznej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym z obszaru rewitalizacji miasta Morąg</p> <p>P2. Wsparcie osób zagrożonych ubóstwem</p> <p>P3. Działania edukacyjne aktywizujące seniorów</p>
	<p><i>Kierunek działania</i></p> <p><i>1.2. Zwiększenie udziału w kulturze i życiu społecznym mieszkańców obszaru rewitalizacji</i></p>	<p>P4. Aktywizacja społeczna mieszkańców poprzez organizację wydarzeń kulturalnych na obszarze rewitalizacji</p> <p>P5. Rozwój działalności Morąskiej Izby Pamięci Historycznej „Ratuszowe Piwnice”</p> <p>P6. Rozpowszechnianie lokalnej twórczości artystycznej</p> <p>P7. Poprawa aktywności mieszkańców obszaru rewitalizacji poprzez zlecenie zadań publicznych z zakresu sportu</p>

Elementy wizji:

Obszar rewitalizacji gminy Morąg rozwija się w sposób zrównoważony – rozwojowi sfery społecznej harmonijnie towarzyszy rozwój sfery środowiskowej i gospodarczej.

Poprawa stanu technicznego obiektów budowlanych, ograniczenie niskiej emisji, modernizacja i rozbudowa infrastruktury znacząco poprawiły jakość życia na obszarze rewitalizacji.

Obszar stał się bardziej dostępny dla osób ze szczególnymi potrzebami, które dzięki czemu na równie z innymi mogą korzystać z efektów procesu.

Obszar rewitalizacji zyskał nowe funkcje sprzyjające aktywnemu spędzaniu wolnego czasu dzięki poprawie stanu zagospodarowania przestrzeni publicznych.

Rewaloryzacji terenów zieleni towarzyszą nasadzenia roślinności i zwiększenie powierzchni nieuszczelnionych, co wpływa na ograniczenie wysp ciepła i łagodzenie zmian klimatycznych. Nastąpiła poprawa stanu środowiska naturalnego i uwarunkowań przestrzennych, prowadząc do wzrost atrakcyjności obszaru rewitalizacji i stając się impulsem do rozwoju stabilnej lokalnej gospodarki.

Silna i aktywna społeczność, a także odnowiony – dzięki poprawie stanu technicznego zabudowy i infrastruktury oraz polepszeniu warunków środowiskowych i przestrzennych – obszar rewitalizacji przyczyniają się do rozwoju całej gminy.

Cel 2. Wysoka jakość zagospodarowania obszaru rewitalizacji

Główne problemy	Kierunki działań	Przedsięwzięcia
<p>Sfera przestrzenna:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ deficyt usług społecznych na części obszaru rewitalizacji ▪ brak pełnej sieci ścieżek pieszo-rowerowej na obszarze rewitalizacji ▪ niezagospodarowane, zaniedbane tereny publiczne ▪ bariery przestrzenne dla osób ze szczególnymi potrzebami <p>Sfera środowiskowa:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ niska jakość zieleni ▪ występowanie wysp ciepła ▪ problem z retencjonowaniem wód opadowych <p>Sfera gospodarcza:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ znaczna rotacja podmiotów gospodarczych na obszarze rewitalizacji ▪ niepełne wykorzystanie obszaru rewitalizacji jako miejsca o dużym potencjale turystycznym <p>Sfera społeczna:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ niskie poczucie bezpieczeństwa mieszkańców obszaru rewitalizacji 	<p><i>Kierunek działania</i></p> <p><i>2.1. Poprawa zagospodarowania przestrzeni publicznych</i></p>	<p>P8. Poprawa stanu zagospodarowania przestrzeni publicznej wokół biblioteki</p> <p>P9. Zagospodarowanie terenu wokół Szpitala Miejskiego w Morągu Sp. z o.o.</p> <p>P10. Zagospodarowanie terenu parkowego przy murach obronnych od strony ulicy Mickiewicza w Morągu</p> <p>P11. Zagospodarowanie terenów zielonych za Pałacem Dohnów w Morągu</p> <p>P12. Program odnowy podwórek na Osiedlu Stare Miasto</p>

<p>Sfera techniczna i przestrzenno-funkcjonalna:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ duży udział zabytków wymagających prac remontowych ▪ brak rozwiązań z zakresu dostępności do budynków i lokali mieszkalnych ▪ niezagospodarowane, zaniedbane tereny publiczne ▪ częste awarie sieci wodno-kanalizacyjnej <p>Sfera środowiskowa:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ zła jakość powietrza spowodowana przestarzałymi systemami grzewczymi ▪ niska jakość zieleni ▪ występowanie wysp ciepła <p>Sfera gospodarcza:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ znaczna rotacja podmiotów gospodarczych na obszarze rewitalizacji ▪ niepełne wykorzystanie obszaru rewitalizacji jako miejsca o dużym potencjale turystycznym <p>Sfera społeczna:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ niskie poczucie bezpieczeństwa mieszkańców obszaru rewitalizacji 	<p><i>Kierunek działania</i> 2.2. <i>Poprawa stanu technicznego zabudowy obszaru rewitalizacji</i></p>	<p>P.13. Termomodernizacja zabytkowej kamienicy przy pl. Jana Pawła II nr 2</p> <p>P14. Modernizacja budynków mieszkalnych wraz z otoczeniem</p> <p>P15. Przebudowa i remont budynku mieszkalnego</p>
--	---	---

Źródło: opracowanie własne

Przedstawiona we wcześniejszym rozdziale wizja stanu obszaru rewitalizacji jest wyzwaniem do osiągnięcia w ramach GPR Gminy Morąg. Gdyby w czasie obowiązywania programu nie udało się osiągnąć wszystkich założeń, proces rewitalizacji będzie kontynuowany na podstawie nowego lub uaktualnionego dokumentu.

Trzeba zaznaczyć, że część potrzeb rewitalizacyjnych nie odpowiadają nie tyle przedsięwzięcia rewitalizacyjne, ujęte w programie, ile działania realizowane w ramach programów i polityk ogólnogminnych. Należą do nich szczególnie potrzeby związane ze zrównoważoną mobilnością, które muszą być rozwiązywane w skali całej gminy czy poprawy jakości powietrza – w skali co najmniej miasta Morąg. Dotyczy to np. nadmiernego ruchu samochodowego na obszarze rewitalizacji, który przekłada się na złą jakość powietrza na obszarze rewitalizacji czy brak spójnej sieci ścieżek pieszo-rowerowych, które pozwoliłyby na sprawne poruszanie się mieszkańców nie tylko po samym obszarze, ale i mieście czy gminie. W ramach

ogólnogminnych polityk rozwojowych będą kontynuowane działania związane z sukcesywnym usuwaniem wyborów azbestowych, poprawą stanu technicznego i standardu gminnego zasobu mieszkaniowego czy sieci wodno-kanalizacyjnej. Ważnym projektem, mającym potencjalnie duży wpływ na sytuację społeczno-gospodarczą obszaru rewitalizacji, jest niezagospodarowany i niedostępny dla pieszych i rowerzystów teren Rozlewiska Morąskiego, który mógłby stać się atrakcyjnym miejscem rekreacji dla mieszkańców obszaru, całego miasta i gminy, a także gości. Projekt z zakresu turystyki poprawy dostępności do rozlewiska, leżącego poza obszarem rewitalizacji, należy do przedsięwzięć o ogólnorozwojowym charakterze. Dużym potencjałem turystycznym cechuje się, usytuowany na obszarze rewitalizacji, dawny zamek krzyżacki, który, będąc w rękach prywatnych, od lat niszczeje. Na razie nie znaleziono satysfakcjonującego rozwiązania w tej materii.

Z kolei problemy ze sfery gospodarczej, takie jak obserwowana na obszarze pewna spora rotacja firm i niewykorzystany potencjał tego terenu jako miejsca prowadzenia działalności gospodarczej, będą stopniowo rozwiązywane dzięki prowadzonemu procesowi rewitalizacji. Zrealizowane projekty wzmacniające sferę społeczną, przestrzenno-funkcjonalną, techniczną i środowiskową przelożą się na zwiększenie atrakcyjności tego terenu i wzmocnienie jego potencjałów endogennych. Zakłada się, że w wyniku interwencji centrum Morąga będzie przyciągać więcej osób, w tym mieszkańców innych części gminy oraz turystów, co da impuls do rozwoju gospodarczego i zwiększenia lokalnej przedsiębiorczości.

Podsumowując, dopełniające się cele rewitalizacji i wynikające z nich kierunki działań, które stanowią odpowiedź na zdiagnozowane problemy na obszarze rewitalizacji, mają charakter zintegrowany, gwarantując całościową i kompleksową interwencję. Przedsięwzięcia rewitalizacyjne będą wdrażane na całym obszarze rewitalizacji, przyczyniając się do osiągnięcia założeń strategicznych programu. W cele i kierunki wpisują się przedsięwzięcia rewitalizacyjne, przyczyniając się do spójności zaplanowanej interwencji. Proces rewitalizacji w gminie Morąg uzupełniają i wzmacniają polityki gminne realizowane na obszarze rewitalizacji (m.in. polityka społeczna, mobilności, usuwania azbestu, usług komunalnych itp.). Cele i przedsięwzięcia rewitalizacyjne zostały ze sobą również powiązane za pomocą odpowiednich wskaźników rezultatu i produktu (rozdziały: 5. Przedsięwzięcia rewitalizacyjne, 7. Mechanizmy integrowania działań oraz projektów rewitalizacyjnych, 9. 10. System monitoringu i oceny Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Morąg na lata 2024-2030).

Przedstawione powyżej podejście przy tworzeniu celów GPR Gminy Morąg wpisuje się w wymóg art. 36 ust. 8 pkt 2 ustawy z dnia 28 kwietnia 2022 r. o zasadach realizacji zadań finansowych ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2021-2027 (ustawa wdrożeniowa), pozwalając uznać niniejszy program rewitalizacji za strategię IIT.

5. PRZEDSIĘWZIĘCIA REWITALIZACYJNE

5.1. PODSTAWOWE PRZEDSIĘWZIĘCIA REWITALIZACYJNE

Rozdział zawiera zestawienie podstawowych przedsięwzięć rewitalizacyjnych, zidentyfikowanych w ramach otwartego naboru, do którego zostali zaproszeni wszyscy interesariusze procesu rewitalizacji w gminie Morąg. Oddolne projekty mogły być zgłaszane przez interesariuszy, o których mowa w art. 2 ust. 2 ustawy o rewitalizacji, jak i w art. 36 ust. 8 pkt 4 ustawy wdrożeniowej⁹.

Opisy przedsięwzięć ujętych w GPR Gminy Morąg są spójne z wymogami:

- art. 15 ust. 1 pkt 5 lit. a ustawy o rewitalizacji, ponieważ zawierają:

„(...) nazwę i wskazanie podmiotów je realizujących, zakres realizowanych zadań, lokalizację, szacowaną wartość, prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny w odniesieniu do celów rewitalizacji, opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami, o których mowa w ustawie z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami”;

- art. 36 ust. 8 pkt 3 ustawy wdrożeniowej, gdyż zawierają:

„(...) listę projektów realizujących cele (strategii IIT), wraz z informacją na temat sposobu ich wskazania oraz powiązania z innymi projektami”.

Wzajemne powiązania projektów zostały przedstawione w rozdziale 7. Mechanizmy integrowania działań oraz projektów rewitalizacyjnych, natomiast sposób identyfikacji poszczególnych projektów zaprezentowano poniżej.

Tym samym niniejszy GPRGM spełnia wymogi strategii IIT, o której mowa w art. 36 ust. 4 ustawy wdrożeniowej:

„strategii IIT można nie sporządzać, w przypadku gdy dla obszaru (rewitalizacji) opracowano i uchwalono (...) gminny program rewitalizacji (...), o ile zawiera elementy, o których mowa w art. 36 ust. 8”.

Do udziału w otwartym naborze na przedsięwzięcia rewitalizacyjne, który trwał od 15 stycznia do 16 lutego 2024 r., zostali zaproszeni wszyscy interesariusze rewitalizacji w rozumieniu art. 2 ust. 2 ustawy o rewitalizacji (m.in. mieszkańcy, wspólnoty mieszkaniowe, przedsiębiorcy, podmioty społeczne, liderzy społeczni, grupy nieformalne, organy władzy publicznej) oraz art. 36 ust. 8 pkt 4 ustawy wdrożeniowej (partnerzy społeczno-gospodarczy, podmioty reprezentujące społeczeństwo obywatelskie, podmioty działające na rzecz ochrony środowiska, podmioty odpowiedzialne za promowanie włączenia społecznego, praw podstawowych, praw osób niepełnosprawnych, równości płci i niedyskryminacji)¹⁰.

⁹ Ustawa z dnia 28 kwietnia 2022 r. o zasadach realizacji zadań finansowanych ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2021-2027

¹⁰ https://bip.morag.pl/172/Rewitalizacja_Miasta

Celem naboru było zebranie propozycji działań, które będą wspierać planowany proces rewitalizacji na obszarze rewitalizacji gminy Morąg. Ostatecznie do programu włączono przedsięwzięcia zgłoszone przez interesariuszy procesu, które przeszły weryfikację zgodną z ogłoszonymi kryteriami naboru.

Zasady naboru przedsięwzięć rewitalizacyjnych do Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Morąg na lata 2024-2030 określały m.in. następujące warunki, jakie powinny spełniać zgłaszane projekty:

- położenie na obszarze rewitalizacji gminy Morąg;
- związek z celami procesu rewitalizacji gminy Morąg:
 - **Cel 1. Poprawa spójności społeczno-gospodarczej obszaru rewitalizacji** (pożądane były projekty z zakresu: integracji społecznej, wsparcia rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym, aktywizacji społeczno-kulturalnej mieszkańców, rozwoju oferty edukacyjnej i przemysłu czasu wolnego, aktywizacji osób nieaktywnych na rynku pracy, rozwoju przedsiębiorczości),
 - **Cel 2. Poprawa jakości życia mieszkańców obszaru rewitalizacji** (pożądane były projekty z zakresu: poprawy stanu technicznego zabudowy – mieszkaniowej i budynków użyteczności publicznej, a także infrastruktury technicznej, poprawy dostępności fizycznej do przestrzeni i obiektów z obszaru rewitalizacji),
 - **Cel 3. Wzmocnienie walorów środowiskowych i przestrzennych obszaru rewitalizacji** (pożądane były projekty z zakresu: poprawy stanu zagospodarowania przestrzeni publicznych, w tym zwiększenia powierzchni biologicznie czynnych, poprawy stanu technicznego zabudowy obszaru rewitalizacji w celu zwiększenia jej efektywności energetycznej);
- wykonalność techniczna i organizacyjna przedsięwzięcia, potwierdzona kompletnością informacji wymaganych do ujawnienia w karcie przedsięwzięcia rewitalizacyjnego.

Zgłaszane projekty były sprawdzane m.in. pod kątem spójności z problemami i potrzebami społecznymi, gospodarczymi, środowiskowymi, przestrzenno-funkcjonalnymi i technicznymi ujętymi w diagnozie obszaru rewitalizacji Morąga.

W naborze wymagano, aby przedsięwzięcia były realizowane na obszarze rewitalizacji. Dopuszczono możliwość zgłaszania przedsięwzięć realizowanych poza obszarem rewitalizacji, co jest zgodne z art. 15 ust. 3 ustawy o rewitalizacji, pod warunkiem, że będą one służyć realizacji celów GPRGM, a ich odbiorcami będą mieszkańcy obszaru rewitalizacji.

Zgłoszone przedsięwzięcia zostały zweryfikowane pod kątem formalnym, tj. położenia w granicach obszaru rewitalizacji (lub uzasadnienia ich realizacji poza obszarem), zgodności projektów z celami GPR Gminy Morąg oraz potrzebami obszaru rewitalizacji, a także wykonalności na warunkach zapewnianych przez podmiot zgłaszający.

W wyniku przeprowadzonego naboru wytypowano 15 przedsięwzięć podstawowych, które zostały ujęte w programie. Zapisy przedsięwzięć wynikają ze złożonych przez interesariuszy formularzy zgłoszeniowych. W związku z tym odpowiedzialność za realizację projektów, a także deklaracje dotyczące sposobu ich wdrożenia, zakładanych rezultatów, szacowanej wartości oraz planowanych do wykorzystania źródeł finansowania ponoszą podmioty je zgłaszające.

Z powodu niewielkiej liczby zgłoszeń propozycji przedsięwzięć wpisujących się w Cel 1. Poprawa spójności społeczno-gospodarczej obszaru rewitalizacji postanowiono połączyć cel 1 i 2 w jeden, obejmujący większy katalog działań związanych z podniesieniem szeroko rozumianego kapitału społecznego mieszkańców.

Wszystkie przedsięwzięcia, które zostały ujęte na liście projektów podstawowych, spełniają warunek poprawy dostępności dla osób, o których mowa w Ustawie z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami.

Zidentyfikowane w naborze przedsięwzięcia rewitalizacyjne odpowiadają typom wspieranych projektów w ramach programu operacyjnego Fundusze Europejskie dla Warmii i Mazur na lata 2021-2027¹¹, w tym m.in. w ramach Działania FEWM.12.01 Rewitalizacja obszarów miejskich, które obejmują m.in.:

- przebudowę, remont, a w przypadku budynków objętych jedną z form ochrony konserwatorskiej, prace konserwatorskie i restauratorskie istniejących budynków – dla celów społecznych, kulturalnych, gospodarczych, edukacyjnych wraz z niezbędnym wyposażeniem i infrastrukturą; części wspólne budynków usługowo-mieszkaniowych i mieszkaniowych wraz z niezbędną infrastrukturą;
- odbudowę budynków, służącą odtwarzaniu historycznej zabudowy, przyczyniającą się do odtwarzania oryginalnych i charakterystycznych układów przestrzennych na danym terenie, z zachowaniem klimatu właściwego z punktu widzenia dziedzictwa regionu i uwzględniające regionalną tożsamość danego obszaru (tj. jego historię, tradycję) – w uzasadnionych przypadkach;
- zagospodarowanie i rozwój przestrzeni publicznych, by dobrze spełniały funkcje społeczne (w tym istniejących terenów zielonych i podwórek stanowiących własność/współwłasność beneficjentów wsparcia) wraz z małą architekturą z wyłączeniem garaży, wiat samochodowych i infrastruktury niesłużącej celom społecznym;

oraz

- wsparcie z zakresu usług społecznych w ramach usług świadczonych w społeczności lokalnej,
- działania mające na celu rozszerzenie oferty o prowadzenie usług świadczonych w społeczności lokalnej,

¹¹ <https://funduszeuropejskie.warmia.mazury.pl/arttykul-sekcja/49/359/szczegolowy-opis-priorytetow>

- działania na rzecz osób potrzebujących wsparcia w codziennym funkcjonowaniu, poradnictwo, kształcenie,
- wspieranie włączenia społeczno-gospodarczego społeczności marginalizowanych, gospodarstw domowych o niskich dochodach oraz grup w niekorzystnej sytuacji,
- wzmacnianie roli kultury i zrównoważonej turystyki w rozwoju gospodarczym, włączeniu społecznym i innowacjach społecznych,
- zagospodarowanie i rozwój przestrzeni publicznych, by dobrze spełniały funkcje społeczne (w tym istniejących terenów zielonych oraz podwórek stanowiących własność/współwłasność beneficjentów wsparcia) wraz z małą architekturą z wyłączeniem garaży, wiat samochodowych i infrastruktury niesłużącej celom społecznym,
- przebudowę, remont, a w przypadku budynków objętych jedną z form ochrony konserwatorskiej, prace konserwatorskie i restauratorskie,
- renowacja zwiększająca efektywność energetyczną lub działania w zakresie efektywności energetycznej w odniesieniu do infrastruktury publicznej oraz budynków mieszkalnych,
- remont, przebudowa, adaptacja lokalu i/lub budynku, zakup wyposażenia dla tworzenia i funkcjonowania regionalnej infrastruktury społecznej i kulturalnej.

Szczegółowe zestawienie podstawowych przedsięwzięć rewitalizacyjnych przedstawiono poniżej.

Cel. 1 Poprawa jakości życia mieszkańców obszaru rewitalizacji

Karta przedsięwzięcia rewitalizacyjnego nr 1	
Nazwa przedsięwzięcia	Program aktywizacji społecznej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym z obszaru rewitalizacji miasta Morąg
Podmioty uczestniczące w realizacji przedsięwzięcia	Gmina Morąg Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej
Lokalizacja przedsięwzięcia	Projekt będzie realizowany na obszarze rewitalizacji i w siedzibach realizatorów projektu położonych poza obszarem rewitalizacji przy ul. 3 Maja 12 (Spółdzielnia Socjalna „Cynamonek”) i ul. Dworcowa 9 (Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Morągu). <u>Uzasadnienie realizacji projektu poza obszarem rewitalizacji</u> Zajęcia i warsztaty, skierowane do mieszkańców obszaru rewitalizacji, będą częściowo realizowane w siedzibach realizatorów, które są położone poza obszarem rewitalizacji. Stanowią one niezbędną infrastrukturę dostosowaną do potrzeb seniorów, osób niesamodzielnych i z niepełnosprawnościami. Animacje w plenerze (zagospodarowanie terenów zielonych) i zajęcia ruchowe będą się odbywać na obszarze rewitalizacji.

Opis przedsięwzięcia	<p><u>Problemy obszaru rewitalizacji, które rozwiązuje przedsięwzięcie:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ wyzwania demograficzne związane z starzeniem się społeczeństwa, ▪ duża liczba osób z niepełnosprawnościami, ▪ ubóstwo wynikające m.in. z bezrobocia, bezradności życiowej, uzależnień, ▪ bezradność w sprawach wychowawczo-opiekuńczych, ▪ niski kapitał społeczny części mieszkańców obszaru rewitalizacji, ▪ zjawisko bezrobocia wśród osób o niższym wykształceniu. <p><u>Główny cel projektu</u></p> <p>Podniesienie aktywności społecznej i zawodowej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym przez realizację usług społecznych za pomocą instrumentów o charakterze społecznym, edukacyjnym i zdrowotnym.</p> <p><u>Zakres realizowanych zadań</u></p> <p>Projekt polega na organizacji warsztatów aktywności społecznej dla osób zagrożonych wykluczeniem, m.in. seniorów, osób niesamodzielnych i z niepełnosprawnościami, a także zajęć w terenie związanych m.in. z urządzeniem terenów zielonych przez przykładowo tworzenie rabat kwiatowych, ogródków oraz na wsparciu opiekunów faktycznych osób niesamodzielnych.</p>
Spójność z celami GPRGM	<p>Cel. 1 Poprawa jakości życia mieszkańców obszaru rewitalizacji</p> <p>Kierunek działania 1.1. Programy społeczne dla mieszkańców</p>
Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny w odniesieniu do celów rewitalizacji	<p><u>Wskaźniki produktu:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ liczba osób objętych usługami świadczonymi w społeczności lokalnej w programie – 180 os. <p><u>Wskaźnik rezultatu:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ liczba podmiotów, które rozszerzyły ofertę wsparcia lub podniosły jakość oferowanych usług – 2 szt. <p><u>Sposób pomiaru:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ listy obecności, dokumentacja fotograficzna, harmonogramy zajęć, wykaz wydanych certyfikatów ukończenia projektu, sprawozdania z realizacji projektu, protokoły odbioru, faktury i rachunki.
Opis działań zapewniających dostępność osobom ze	<p>Przedsięwzięcie realizuje zasady dostępności i zapewnia osobom ze szczególnymi potrzebami równy dostęp do udziału w projekcie</p>

szczególnymi potrzebami w tym zakresie	bez względu na wiek, poziom sprawności lub z powodu innych ograniczeń. Osoby ze szczególnymi potrzebami, w tym z różnymi typami niepełnosprawności, nie będą wykluczone z możliwości korzystania z produktów i rezultatów przedsięwzięcia. Projekt będzie realizowany w przestrzeniach i obiektach dostępnych dla OzN. Organizator zapewni działania włączające dla osób z mniejszymi szansami, zaproszenia do udziału w projekcie spełniać będą wymogi dostępności cyfrowej i informacyjnej.
Czas realizacji	2025-2028
Szacowana wartość przedsięwzięcia	3 720 000,00 zł
Potencjalne źródła finansowania	Fundusze Europejskie dla Warmii i Mazur na lata 2021-2027 – do 95% k.kw. 5% k.kw. + 100% k. niekw. – wkład własny

Karta przedsięwzięcia rewitalizacyjnego nr 2

Nazwa przedsięwzięcia	Wsparcie osób zagrożonych ubóstwem
Podmioty uczestniczące w realizacji przedsięwzięcia	Gmina Morąg i organizacje pozarządowe wybierane w ramach konkursu ofert na realizację zadań publicznych z zakresu pomocy społecznej, zgodnie z regulacjami ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 571)
Lokalizacja przedsięwzięcia	Cały obszar rewitalizacji
Opis przedsięwzięcia	<p><u>Problemy obszaru rewitalizacji, które rozwiązuje przedsięwzięcie:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ wyzwania demograficzne związane z starzeniem się społeczeństwa, ▪ duża liczba osób z niepełnosprawnościami, ▪ ubóstwo wynikające m.in. z bezrobocia, bezradności życiowej, uzależnień, ▪ bezradność w sprawach wychowawczo-opiekuńczych, ▪ niski kapitał społeczny części mieszkańców obszaru rewitalizacji. <p><u>Główny cel projektu</u></p>

	<p>Projekt służy poprawie jakości życia mieszkańców doświadczających wykluczenia z powodu ubóstwa przez zapewnienie usług społecznych i pomocy rzeczowej osobom zagrożonym ubóstwem.</p> <p><u>Zakres realizowanych zadań</u></p> <p>Projekt przewiduje realizację zadań związanych z profilaktyką zdrowotną, w tym udzielanie pomocy osobom chorym, prowadzenie punktu pomocy rzeczowej, pomoc osobom ubogim i zagrożonym bezdomnością przez prowadzenie punktu pomocy sanitarnej, rzeczowej, żywnościowej, usług opiekuńczych, organizację spotkań integracyjnych. W ramach projektu przewiduje się organizację konkursu ofert dla lokalnych organizacji pozarządowych, dotyczącego realizacji zadań publicznych związanych z pomocą społeczną. W ogłoszeniu konkursowym zostanie ujęty wymóg realizacji działań na obszarze rewitalizacji w celu włączenia mieszkańców tego terenu.</p>
<p>Spójność z celami GPRGM</p>	<p>Cel. 1 Poprawa jakości życia mieszkańców obszaru rewitalizacji</p> <p>Kierunek działania 1.1. Programy społeczne dla mieszkańców</p>
<p>Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny w odniesieniu do celów rewitalizacji</p>	<p><u>Wskaźniki produktu:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ liczba osób objętych usługami świadczonymi w społeczności lokalnej w programie – 80 os./rok <p><u>Wskaźnik rezultatu:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ liczba podmiotów, które rozszerzyły ofertę wsparcia lub podniosły jakość oferowanych usług – 1 szt. <p><u>Sposób pomiaru:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ listy obecności, dokumentacja fotograficzna, sprawozdania z realizacji projektu, protokoły odbioru, faktury i rachunki.
<p>Opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami w tym zakresie</p>	<p>Przedsięwzięcie realizuje zasady dostępności i zapewnia osobom ze szczególnymi potrzebami równy dostęp do udziału w projekcie, bez względu na wiek, poziom sprawności lub inne ograniczenia. Osoby ze szczególnymi potrzebami, w tym z różnymi typami niepełnosprawności, nie będą wykluczone z możliwości korzystania z produktów i rezultatów przedsięwzięcia. Projekt będzie realizowany w przestrzeniach i obiektach dostępnych dla OzN. Organizator zapewni działania włączające dla osób z mniejszymi szansami, zaproszenia do udziału w projekcie spełniać będą wymogi dostępności cyfrowej i informacyjnej.</p>
<p>Czas realizacji</p>	<p>2024-2030</p>

Szacowana wartość przedsięwzięcia	80 000,00 zł
Potencjalne źródła finansowania	Budżet Gminy Morąg

Karta przedsięwzięcia rewitalizacyjnego nr 3

Nazwa przedsięwzięcia	Działania edukacyjne aktywizujące seniorów
Podmioty uczestniczące w realizacji przedsięwzięcia	Gmina Morąg i organizacje pozarządowe wybierane w ramach konkursu ofert na realizację zadań publicznych z zakresu działalności na rzecz osób w wieku emerytalnym, zgodnie z regulacjami ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 571)
Lokalizacja przedsięwzięcia	Cały obszar rewitalizacji
Opis przedsięwzięcia	<p><u>Problemy obszaru rewitalizacji, które rozwiązuje przedsięwzięcie:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ niekorzystne trendy demograficzne przekładające się na szybkie starzenie się lokalnej społeczności, ▪ niska aktywność społeczno-kulturalna i obywatelska mieszkańców obszaru rewitalizacji, ▪ niski kapitał społeczny części mieszkańców obszaru rewitalizacji. <p><u>Główny cel projektu</u></p> <p>Projekt służy aktywizacji seniorów z obszaru rewitalizacji i zwiększeniu ich udziału w życiu kulturalnym i społecznym.</p> <p><u>Zakres realizowanych zadań</u></p> <p>Projekt będzie polegać na organizacji zajęć o charakterze edukacyjnym z zakresu rękodzieła, tańca, nauki pływania, organizacja wykładów i prelekcji mających na celu wszechstronną aktywizację seniorów. W ramach projektu przewiduje się organizację konkursu dla lokalnych organizacji pozarządowych, dotyczącego realizacji zadań publicznych związanych z wsparciem osób w wieku emerytalnym. W ogłoszeniu konkursowym zostanie ujęty wymóg realizacji działań na obszarze rewitalizacji w celu włączenia mieszkańców tego terenu.</p>

Spójność z celami GPRGM	Cel. 1 Poprawa jakości życia mieszkańców obszaru rewitalizacji Kierunek działania 1.1. Programy społeczne dla mieszkańców
Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny w odniesieniu do celów rewitalizacji	<p><u>Wskaźniki produktu:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> liczba osób objętych usługami świadczonymi w społeczności lokalnej w programie – 90 os. <p><u>Wskaźnik rezultatu:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> liczba podmiotów, które rozszerzyły ofertę wsparcia lub podniosły jakość oferowanych usług – 1 szt. <p><u>Sposób pomiaru:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> listy obecności, dokumentacja fotograficzna, sprawozdania z realizacji projektu, protokoły odbioru, faktury i rachunki.
Opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami w tym zakresie	Przedsięwzięcie realizuje zasady dostępności i zapewnia osobom ze szczególnymi potrzebami równy dostęp do udziału w projekcie, bez względu na wiek, poziom sprawności lub inne ograniczenia. Osoby ze szczególnymi potrzebami, w tym z różnymi typami niepełnosprawności, nie będą wykluczone z możliwości korzystania z produktów i rezultatów przedsięwzięcia. Projekt będzie realizowany w przestrzeniach i obiektach dostępnych dla OzN. Organizator zapewni działania włączające dla osób z mniejszymi szansami, zaproszenia do udziału w projekcie spełniać będą wymogi dostępności cyfrowej i informacyjnej.
Czas realizacji	2024-2030
Szacowana wartość przedsięwzięcia	50 000,00 zł
Potencjalne źródła finansowania	Budżet Gminy Morąg

Karta przedsięwzięcia rewitalizacyjnego nr 4

Nazwa przedsięwzięcia	Aktywizacja społeczna mieszkańców poprzez organizację wydarzeń kulturalnych na obszarze rewitalizacji
-----------------------	---

Podmioty uczestniczące w realizacji przedsięwzięcia	Gmina Morąg i gminne jednostki kultury prowadzące działalność kulturalną na obszarze rewitalizacji: Morąski Dom Kultury i Miejska Biblioteka Publiczna
Lokalizacja przedsięwzięcia	<p>Obszar rewitalizacji oraz położone poza obszarem siedziby MDK przy ul. Mickiewicza 19 i MBP przy ul. Ogrodowej 16</p> <p><u>Uzasadnienie realizacji projektu poza obszarem rewitalizacji</u></p> <p>Warsztaty, skierowane do mieszkańców obszaru rewitalizacji, będą częściowo realizowane w siedzibach realizatorów, które są położone poza obszarem rewitalizacji, w jego bezpośrednim sąsiedztwie. Stanowią one niezbędną infrastrukturę dostosowaną do potrzeb seniorów, osób niesamodzielnych i z niepełnosprawnościami. Wydarzenia w plenerze będą się odbywać na obszarze rewitalizacji.</p>
Opis przedsięwzięcia	<p><u>Problemy obszaru rewitalizacji, które rozwiązuje przedsięwzięcie:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ niska aktywność społeczno-kulturalna i obywatelska części mieszkańców obszaru rewitalizacji, ▪ niski kapitał społeczny części mieszkańców obszaru rewitalizacji, ▪ niepełne wykorzystanie potencjału obszaru rewitalizacji jako miejsca prowadzenia działalności gospodarczej. <p><u>Główny cel projektu</u></p> <p>Projekt służy zwiększeniu udziału mieszkańców obszaru rewitalizacji w życiu kulturalnym i społecznym. Realizacja zadań zwiększy też stopień wykorzystania lokalnego dziedzictwa kulturowego w życiu miasta.</p> <p><u>Zakres realizowanych zadań</u></p> <p>Projekt polega na organizacji wydarzeń kulturalnych włączających dzieci, młodzież i dorosłych w życie społeczne miasta, a także na prowadzeniu dla tych grup wiekowych warsztatów kreatywnych. Planuje się organizację 4 działań rocznie.</p>
Spójność z celami GPRGM	<p>Cel. 1 Poprawa jakości życia mieszkańców obszaru rewitalizacji</p> <p>Kierunek działania 1.2. Zwiększenie udziału w kulturze i życiu społecznym mieszkańców obszaru rewitalizacji</p>
Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny w odniesieniu do celów rewitalizacji	<p><u>Wskaźniki produktu:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ liczba osób objętych usługami świadczonymi w społeczności lokalnej w programie – 50 os./rok

	<p><u>Wskaźnik rezultatu:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> liczba podmiotów, które rozszerzyły ofertę wsparcia lub podniosły jakość oferowanych usług – 2 szt. <p><u>Sposób pomiaru:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> listy obecności, dokumentacja fotograficzna, sprawozdania z realizacji projektu, protokoły odbioru, faktury i rachunki.
Opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami w tym zakresie	<p>Przedsięwzięcie realizuje zasady dostępności i zapewnia osobom ze szczególnymi potrzebami równy dostęp do udziału w projekcie, bez względu na wiek, poziom sprawności lub inne ograniczenia. Osoby ze szczególnymi potrzebami, w tym z różnymi typami niepełnosprawności, nie będą wykluczone z możliwości korzystania z produktów i rezultatów przedsięwzięcia. Projekt będzie realizowany w przestrzeniach i obiektach dostępnych dla OzN. Organizator zapewni działania włączające dla osób z mniejszymi szansami, zaproszenia do udziału w projekcie spełniać będą wymogi dostępności cyfrowej i informacyjnej.</p>
Czas realizacji	2024-2030
Szacowana wartość przedsięwzięcia	20 000,00 zł rocznie, 140 000,00 zł w latach 2024-2030
Potencjalne źródła finansowania	Budżet Gminy Morąg

Karta przedsięwzięcia rewitalizacyjnego nr 5

Nazwa przedsięwzięcia	Rozwój działalności Morąskiej Izby Pamięci Historycznej „Ratuszowe Piwnice”
Podmioty uczestniczące w realizacji przedsięwzięcia	Gmina Morąg i organizacje pozarządowe wybierane w formie konkursu ofert na realizację zadań publicznych z zakresu kultury zgodnie z regulacjami ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 571)
Lokalizacja przedsięwzięcia	Obszar rewitalizacji, pl. Jana Pawła II nr 1
Opis przedsięwzięcia	<u>Problemy obszaru rewitalizacji, które rozwiązuje przedsięwzięcie:</u>

	<ul style="list-style-type: none"> ▪ niski kapitał społeczny części mieszkańców obszaru rewitalizacji, ▪ niska aktywność społeczno-kulturalna i obywatelska części mieszkańców obszaru rewitalizacji, ▪ niepełne wykorzystanie potencjału obszaru rewitalizacji jako miejsca prowadzenia działalności gospodarczej. <p><u>Główny cel projektu</u></p> <p>Projekt służy zwiększeniu udziału mieszkańców obszaru rewitalizacji w życiu kulturalnym i społecznym. Realizacja zadań zwiększy stopień wykorzystania lokalnego dziedzictwa kulturowego w życiu miasta.</p> <p><u>Zakres realizowanych zadań:</u></p> <p>Projekt będzie polegać na prowadzeniu Morąskiej Izby Pamięci Historycznej „Ratuszowe Piwnice”, w tym na organizacji wystaw (minimum 1 rocznie), warsztatów (minimum 1 rocznie), wydarzeń kulturalnych, spotkań tematycznych z autorami książek, historykami, organizacja imprez w celu promocji lokalnego dziedzictwa kulturowego. Program rozwoju działalności Morąskiej Izby Pamięci Historycznej „Ratuszowe Piwnice” będzie skierowany do różnych grup wiekowych – dzieci, młodzieży i seniorów.</p>
<p>Spójność z celami GPRGM</p>	<p>Cel. 1 Poprawa jakości życia mieszkańców obszaru rewitalizacji</p> <p>Kierunek działania 1.2. Zwiększenie udziału w kulturze i życiu społecznym mieszkańców obszaru rewitalizacji</p>
<p>Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny w odniesieniu do celów rewitalizacji</p>	<p><u>Wskaźniki produktu:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ liczba osób objętych usługami świadczonymi w społeczności lokalnej w programie – 100 os./rok. <p><u>Wskaźnik rezultatu:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ liczba podmiotów, które rozszerzyły ofertę wsparcia lub podniosły jakość oferowanych usług – 1 szt. <p><u>Sposób pomiaru:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ listy obecności, dokumentacja fotograficzna, sprawozdania z realizacji projektu, protokoły odbioru, faktury i rachunki.
<p>Opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami w tym zakresie</p>	<p>Przedsięwzięcie realizuje zasady dostępności i zapewnia osobom ze szczególnymi potrzebami równy dostęp do udziału w projekcie, bez względu na wiek, poziom sprawności lub inne ograniczenia. Osoby ze szczególnymi potrzebami, w tym z różnymi typami niepełnosprawności, nie będą wykluczone z możliwości korzystania z produktów i rezultatów przedsięwzięcia. Projekt będzie realizowany w przestrzeniach i obiektach dostępnych dla OzN. Organizator</p>

	zapewni działania włączające dla osób z mniejszymi szansami, zaproszenia do udziału w projekcie spełniać będą wymogi dostępności cyfrowej i informacyjnej.
Czas realizacji	2024-2030
Szacowana wartość przedsięwzięcia	15 000,00 zł
Potencjalne źródła finansowania	Budżet Gminy Morąg

Karta przedsięwzięcia rewitalizacyjnego nr 6

Nazwa przedsięwzięcia	Rozpowszechnianie lokalnej twórczości artystycznej
Podmioty uczestniczące w realizacji przedsięwzięcia	Gmina Morąg i organizacje pozarządowe wybierane w formie konkursu ofert na realizację zadań publicznych z zakresu kultury, zgodnie z regulacjami ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 571)
Lokalizacja przedsięwzięcia	Cały obszar rewitalizacji
Opis przedsięwzięcia	<p><u>Problemy obszaru rewitalizacji, które rozwiązuje przedsięwzięcie:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ niska aktywność społeczno-kulturalnej i obywatelskiej części mieszkańców obszaru rewitalizacji, ▪ niski kapitał społeczny części mieszkańców obszaru rewitalizacji, ▪ niepełne wykorzystanie potencjału obszaru rewitalizacji jako miejsca prowadzenia działalności gospodarczej. <p><u>Główny cel projektu</u></p> <p>Zwiększenie udziału mieszkańców obszaru rewitalizacji w życiu kulturalnym i społecznym. Realizacja zadań zwiększających stopień wykorzystania lokalnego dziedzictwa kulturowego w życiu miasta.</p> <p><u>Zakres realizowanych zadań</u></p> <p>W ramach projektu przewiduje się organizację warsztatów artystycznych i wystaw oraz prowadzenie galerii sztuki w ratuszu w Morągu. W ramach projektu przewiduje się organizację konkursu ofert dla lokalnych organizacji pozarządowych, dotyczącego realizacji</p>

	zadań publicznych związanych z kulturą. W ogłoszeniu o konkursie ofert zostanie ujęty wymóg realizacji działań na obszarze rewitalizacji w celu włączenia mieszkańców tego terenu.
Spójność z celami GPRGM	Cel. 1 Poprawa jakości życia mieszkańców obszaru rewitalizacji Kierunek działania 1.2. Zwiększenie udziału w kulturze i życiu społecznym mieszkańców obszaru rewitalizacji
Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny w odniesieniu do celów rewitalizacji	<p><u>Wskaźniki produktu:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ liczba osób objętych usługami świadczonymi w społeczności lokalnej w programie – 250 os. <p><u>Wskaźnik rezultatu:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ liczba podmiotów, które rozszerzyły ofertę wsparcia lub podniosły jakość oferowanych usług – 4 szt. <p><u>Sposób pomiaru:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ listy obecności, dokumentacja fotograficzna, sprawozdania z realizacji projektu, protokoły odbioru, faktury i rachunki.
Opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami w tym zakresie	Przedsięwzięcie realizuje zasady dostępności i zapewnia osobom ze szczególnymi potrzebami równy dostęp do udziału w projekcie, bez względu na wiek, poziom sprawności lub inne ograniczenia. Osoby ze szczególnymi potrzebami, w tym z różnymi typami niepełnosprawności, nie będą wykluczone z możliwości korzystania z produktów i rezultatów przedsięwzięcia. Projekt będzie realizowany w przestrzeniach i obiektach dostępnych dla OzN. Organizator zapewni działania włączające dla osób z mniejszymi szansami, zaproszenia do udziału w projekcie spełniać będą wymogi dostępności cyfrowej i informacyjnej.
Czas realizacji	2024-2030
Szacowana wartość przedsięwzięcia	30 000,00 zł
Potencjalne źródła finansowania	Budżet Gminy Morąg

Karta przedsięwzięcia rewitalizacyjnego nr 7

Nazwa przedsięwzięcia	Poprawa aktywności mieszkańców obszaru rewitalizacji poprzez zlecenie zadań publicznych z zakresu sportu
Podmioty uczestniczące w realizacji przedsięwzięcia	Gmina Morąg oraz organizacje pozarządowe wybierane w formie konkursu ofert na realizację zadań publicznych z zakresu sportu, zgodnie z regulacjami ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 571)
Lokalizacja przedsięwzięcia	Cały obszar rewitalizacji
Opis przedsięwzięcia	<p><u>Problemy obszaru rewitalizacji, które rozwiązuje przedsięwzięcie:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ niska aktywność obywatelska części mieszkańców obszaru rewitalizacji, ▪ niski kapitał społeczny części mieszkańców obszaru rewitalizacji. <p><u>Główny cel projektu</u></p> <p>Zwiększenie udziału mieszkańców obszaru rewitalizacji w życiu społecznym, poprzez udział w zajęciach sportowych. Popularyzacja sportu jako formy spędzania czasu wolnego i zdrowego trybu życia. Zwiększanie dostępności społeczności obszaru rewitalizacji do działalności sportowej prowadzonej przez kluby sportowe.</p> <p><u>Zakres realizowanych zadań</u></p> <p>Projekt obejmuje organizację zawodów i rozgrywek sportowych dla dzieci i młodzieży, a także imprez o charakterze sportowo-rekreacyjnym dla mieszkańców, promujących zdrowy styl życia.</p> <p>W ramach projektu przewiduje się organizację konkursu ofert dla lokalnych organizacji pozarządowych, dotyczącego realizacji zadań publicznych związanych ze sportem. W ogłoszeniu o konkursie ofert zostanie ujęty wymóg realizacji działań na obszarze rewitalizacji w celu włączenia w szczególności dzieci i młodzież oraz dorosłych mieszkańców tego terenu.</p>
Spójność z celami GPRGM	<p>Cel. 1 Poprawa jakości życia mieszkańców obszaru rewitalizacji</p> <p>Kierunek działania 1.2. Zwiększenie udziału w kulturze i życiu społecznym mieszkańców obszaru rewitalizacji</p>
Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich	<p><u>Wskaźniki produktu:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ liczba osób objętych usługami świadczonymi w społeczności lokalnej w programie – 800 os.

oceny w odniesieniu do celów rewitalizacji	<p><u>Wskaźnik rezultatu:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> liczba podmiotów, które rozszerzyły ofertę wsparcia lub podniosły jakość oferowanych usług – 7 szt. <p><u>Sposób pomiaru:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> listy obecności, dokumentacja fotograficzna, sprawozdania z realizacji projektu, protokoły odbioru, faktury i rachunki.
Opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami w tym zakresie	<p>Przedsięwzięcie realizuje zasady dostępności i zapewnia osobom ze szczególnymi potrzebami równy dostęp do udziału w projekcie, bez względu na wiek, poziom sprawności lub inne ograniczenia. Osoby ze szczególnymi potrzebami, w tym z różnymi typami niepełnosprawności, nie będą wykluczone z możliwości korzystania z produktów i rezultatów przedsięwzięcia. Projekt będzie realizowany w przestrzeniach i obiektach dostępnych dla OzN. Organizator zapewni działania włączające dla osób z mniejszymi szansami, zaproszenia do udziału w projekcie spełniać będą wymogi dostępności cyfrowej i informacyjnej.</p>
Czas realizacji	2024-2030
Szacowana wartość przedsięwzięcia	200 000,00 zł
Potencjalne źródła finansowania	Budżet Gminy Morąg

Cel 2. Wysoka jakość zagospodarowania obszaru rewitalizacji

Karta przedsięwzięcia rewitalizacyjnego nr 8	
Nazwa przedsięwzięcia	Poprawa stanu zagospodarowania przestrzeni publicznej wokół biblioteki
Podmioty uczestniczące w realizacji przedsięwzięcia	Miejska Biblioteka Publiczna im. Konstantego Ildefonsa Gałczyńskiego w Morągu
Lokalizacja przedsięwzięcia	<p>Siedziba realizatora przy ul. Ogrodowej 16</p> <p><u>Uzasadnienie realizacji projektu poza obszarem rewitalizacji:</u> Biblioteka położona jest w bezpośrednim sąsiedztwie obszaru rewitalizacji. Jest to jedyna biblioteka w Morągu, z której korzystają mieszkańcy obszaru rewitalizacji. Projekt będzie służyć realizacji</p>

	<p>celów GPRGM, przyczyniając się do minimalizacji negatywnych zjawisk obszaru rewitalizacji.</p>
Opis przedsięwzięcia	<p><u>Problemy obszaru rewitalizacji, które rozwiązuje przedsięwzięcie:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ niezagospodarowane, zaniedbane tereny publiczne, ▪ deficyt usług społecznych na części obszaru rewitalizacji, ▪ brak rozwiązań z zakresu dostępności do budynków i lokali mieszkalnych, ▪ niska jakość zieleni, ▪ występowanie wysp ciepła, ▪ niskie poczucie bezpieczeństwa mieszkańców obszaru rewitalizacji, ▪ niska aktywność społeczno-kulturalna i obywatelska części mieszkańców obszaru rewitalizacji, ▪ niski kapitał społeczny części mieszkańców obszaru rewitalizacji. <p><u>Główny cel projektu</u></p> <p>Projekt służy poprawie jakości życia mieszkańców przez zwiększenie stopnia zagospodarowania przestrzeni publicznych i stworzenie miejsca do integracji mieszkańców w przestrzeniach publicznych obszaru rewitalizacji.</p> <p><u>Zakres realizowanych zadań</u></p> <p>Projekt polega na zagospodarowaniu terenów zieleni; instalacji książkomatu i okna pamięci przy budynku biblioteki; zagospodarowaniu zaplecza i stworzeniu tam tematycznego placu zabaw; uruchomieniu kina letniego, utworzeniu minigolfa, ścieżki sensorycznej itp.; zamontowaniu monitoringu zewnętrznego i wewnętrznego; doprowadzeniu światłowodu, instalacja paneli na dachu, punktów doładowania komórek w formie; poprawie dostępności dla osób niedowidzących i niedosłyszących; montażu tablicy informacyjnej; zagospodarowaniu czasu wolnego wszystkim grup wiekowych przez organizację cyklicznych spotkań, warsztatów, festiwali, akcji charytatywnych itp.; zakupie wyposażenia meblowego i elektronicznego.</p>
Spójność z celami GPRGM	<p>Cel 2. Wysoka jakość zagospodarowania obszaru rewitalizacji</p> <p>Kierunek działania 2.1. Poprawa zagospodarowania przestrzeni publicznych</p>
Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich	<p><u>Wskaźniki produktu:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ otwarta przestrzeń utworzona lub rekultywowana na obszarach miejskich – 1100 m².

oceny w odniesieniu do celów rewitalizacji	<p><u>Wskaźnik rezultatu:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> liczba ludności zamieszkującej obszar rewitalizacji – 2802 os. <p><u>Sposób pomiaru:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> dokumentacja projektowa, dokumentacja powykonawcza, protokół odbioru robót, ewidencja ludności.
Opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami w tym zakresie	<p>Przedsięwzięcie realizuje zasady dostępności i zapewnia osobom ze szczególnymi potrzebami równy dostęp do udziału w projekcie bez względu na wiek, poziom sprawności lub z powodu innych ograniczeń. Osoby ze szczególnymi potrzebami, w tym z różnymi typami niepełnosprawności, nie będą wykluczone z możliwości korzystania z produktów i rezultatów przedsięwzięcia. Projekt będzie realizowany w przestrzeniach i obiektach dostępnych dla OzN. Organizator zapewni działania włączające dla osób z mniejszymi szansami, zaproszenia do udziału w projekcie spełniać będą wymogi dostępności cyfrowej i informacyjnej.</p>
Czas realizacji	2025-2028
Szacowana wartość przedsięwzięcia	700 000,00 zł
Potencjalne źródła finansowania	<p>Fundusze Europejskie dla Warmii i Mazur na lata 2021-2027 – do 85% k.kw.</p> <p>15% k.kw. + 100% k. niekw. – wkład własny</p>

Karta przedsięwzięcia rewitalizacyjnego nr 9

Nazwa przedsięwzięcia	Zagospodarowanie terenu wokół Szpitala Miejskiego w Morągu Sp. z o.o.
Podmioty uczestniczące w realizacji przedsięwzięcia	Szpital Miejski w Morągu Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością
Lokalizacja przedsięwzięcia	ul. Dąbrowskiego 16
Opis przedsięwzięcia	<p><u>Problemy obszaru rewitalizacji, które rozwiązuje przedsięwzięcie:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> niezagospodarowane, zaniedbane tereny publiczne, bariery przestrzenne dla osób ze szczególnymi potrzebami, niska jakość zieleni,

	<ul style="list-style-type: none"> ▪ występowanie wysp ciepła, ▪ problem z retencjonowaniem wód opadowych, ▪ brak rozwiązań z zakresu dostępności do budynków, ▪ niskie poczucie bezpieczeństwa mieszkańców obszaru rewitalizacji, ▪ duża liczba osób z niepełnosprawnościami. <p><u>Główny cel projektu</u></p> <p>Projekt służy poprawie i rozbudowie zniszczonej infrastruktury terenu Szpitala Miejskiego w Morągu.</p> <p><u>Zakres realizowanych zadań</u></p> <p>Projekt polega na utworzeniu terenów zieleni i instalacji architektury parkowej, a także na budowie nowego podjazdu, miejsc parkingowych, chodników, drogi przeciwpożarowej, ogrodzenia terenu i systemu odwodnienia oraz na montażu monitoringu wizyjnego i oświetlenia drogowego.</p>
<p>Spójność z celami GPRGM</p>	<p>Cel 2. Wysoka jakość zagospodarowania obszaru rewitalizacji</p> <p>Kierunek działania 2.1. Poprawa zagospodarowania przestrzeni publicznych</p>
<p>Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny w odniesieniu do celów rewitalizacji</p>	<p><u>Wskaźniki produktu:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ otwarta przestrzeń utworzona lub rekultywowana na obszarach miejskich – 14 500 m². <p><u>Wskaźnik rezultatu:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ liczba ludności zamieszkującej obszar rewitalizacji – 2802 os. <p><u>Sposób pomiaru:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ dokumentacja projektowa, dokumentacja powykonawcza, protokół odbioru, faktury i rachunki, ewidencja ludności.
<p>Opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami w tym zakresie</p>	<p>Przedsięwzięcie realizuje zasady dostępności i zapewnia osobom ze szczególnymi potrzebami równy dostęp do udziału w projekcie bez względu na wiek, poziom sprawności lub z powodu innych ograniczeń. Osoby ze szczególnymi potrzebami, w tym z różnymi typami niepełnosprawności, nie będą wykluczone z możliwości korzystania z produktów i rezultatów przedsięwzięcia. Projekt będzie realizowany w przestrzeniach i obiektach dostępnych dla OzN. Organizator zapewni działania włączające dla osób z mniejszymi szansami, zaproszenia do udziału w projekcie spełniać będą wymogi dostępności cyfrowej i informacyjnej.</p>

Czas realizacji	2025-2026
Szacowana wartość przedsięwzięcia	7 300 000,00 zł
Potencjalne źródła finansowania	Fundusze Europejskie dla Warmii i Mazur na lata 2021-202 – do 85% k.kw. 15% k.kw. + 100% k. niekw. – wkład własny

Karta przedsięwzięcia rewitalizacyjnego nr 10

Nazwa przedsięwzięcia	Zagospodarowanie terenu parkowego przy murach obronnych od strony ulicy Mickiewicza w Morągu
Podmioty uczestniczące w realizacji przedsięwzięcia	Gmina Morąg
Lokalizacja przedsięwzięcia	ul. Mickiewicza, ul. Krzywa
Opis przedsięwzięcia	<p><u>Problemy obszaru rewitalizacji, które rozwiązuje przedsięwzięcie:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ niezagospodarowane, zaniedbane tereny publiczne, ▪ bariery przestrzenne dla osób ze szczególnymi potrzebami, ▪ niska jakość zieleni, ▪ występowanie wysp ciepła, ▪ niskie poczucie bezpieczeństwa mieszkańców obszaru rewitalizacji, ▪ niska aktywność społeczno-kulturalna i obywatelska części mieszkańców obszaru rewitalizacji. <p><u>Główny cel projektu</u></p> <p>Projekt służy stworzeniu atrakcyjnej przestrzeni publicznej przy zabytkowych murach obronnych.</p> <p><u>Zakres realizowanych zadań</u></p> <p>Projekt polega na stworzeniu stylizowanej historycznie przestrzeni parkowej, wykonaniu nowych nawierzchni ciągów komunikacyjnych, modernizacji istniejącego oświetlenia z iluminacją murów obronnych, instalacji ławek i koszy na śmieci oraz budowie zatoki postojowej wzdłuż ul. Mickiewicza.</p> <p>W kolejnym etapie projekt obejmować będzie opracowanie programu prac konserwatorskich oraz dokumentacji technicznej umożliwiającej przeprowadzenie zabiegów konserwatorskich i</p>

	<p>zabezpieczających fragmentu murów obronnych (wykonanych z głazów narzutowych, na przebiegu od strony ulicy Mickiewicza oraz 11 Listopada o długości 217 metrów). Celem tych działań jest zabezpieczenie i utwalenie substancji zabytku oraz zahamowanie procesów jego dalszej destrukcji i ocalenie materii i formy przedmiotowego obiektu zabytkowego dla przyszłych pokoleń. Zadanie jest niezwykle ważne dla zachowania tożsamości kulturowej Morąga.</p> <p>Szczegółowy zakres prac i koszty ich realizacji określi planowana do opracowania dokumentacja techniczna.</p>
Spójność z celami GPRGM	<p>Cel 2. Wysoka jakość zagospodarowania obszaru rewitalizacji</p> <p>Kierunek działania 2.1. Poprawa zagospodarowania przestrzeni publicznych</p>
Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny w odniesieniu do celów rewitalizacji	<p><u>Wskaźnik produktu:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ otwarta przestrzeń utworzona lub rekultywowana na obszarach miejskich – 9200 m². <p><u>Wskaźnik rezultatu:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ liczba ludności zamieszkującej obszar rewitalizacji – 2802 os. <p><u>Sposób pomiaru:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ protokół odbioru, dokumentacja projektowa, dokumentacja powykonawcza, faktury i rachunki, ewidencja ludności.
Opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami w tym zakresie	<p>Przedsięwzięcie realizuje zasady dostępności i zapewnia osobom ze szczególnymi potrzebami równy dostęp do udziału w projekcie bez względu na wiek, poziom sprawności lub z powodu innych ograniczeń. Osoby ze szczególnymi potrzebami, w tym z różnymi typami niepełnosprawności, nie będą wykluczone z możliwości korzystania z produktów i rezultatów przedsięwzięcia. Projekt będzie realizowany w przestrzeniach i obiektach dostępnych dla OzN. Organizator zapewni działania włączające dla osób z mniejszymi szansami, zaproszenia do udziału w projekcie spełniać będą wymogi dostępności cyfrowej i informacyjnej.</p>
Czas realizacji	2025-2029
Szacowana wartość przedsięwzięcia	3 500 000,00 zł

Potencjalne źródła finansowania	Fundusze Europejskie dla Warmii i Mazur na lata 2021-2027 – do 85% k.kw. 15% k.kw. + 100% k. niekw. – wkład własny
---------------------------------	---

Karta przedsięwzięcia rewitalizacyjnego nr 11

Nazwa przedsięwzięcia	Zagospodarowanie terenów zielonych za Pałacem Dohnów w Morągu
Podmioty uczestniczące w realizacji przedsięwzięcia	Gmina Morąg
Lokalizacja przedsięwzięcia	ul. Zawiszy/ul. Kościelna
Opis przedsięwzięcia	<p><u>Problemy obszaru rewitalizacji, które rozwiązuje przedsięwzięcie:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ niezagospodarowane, zaniedbane tereny publiczne, ▪ bariery przestrzenne dla osób ze szczególnymi potrzebami, ▪ niska jakość zieleni, ▪ występowanie wysp ciepła, ▪ niskie poczucie bezpieczeństwa mieszkańców obszaru rewitalizacji, ▪ niska aktywność społeczno-kulturalna i obywatelska części mieszkańców obszaru rewitalizacji. <p><u>Główny cel projektu</u></p> <p>Projekt służy stworzeniu atrakcyjnej przestrzeni publicznej za Pałacem Dohnów w Morągu.</p> <p><u>Zakres realizowanych zadań</u></p> <p>Projekt polega na urządzeniu przestrzeni parkowej w stylu z epoki; wykonaniu nowych nawierzchni ciągów komunikacyjnych, schodów terenowych z zapewnieniem dostępności dla osób z niepełnosprawnościami ruchowymi (podjazd); modernizacji oświetlenia z uwzględnieniem podświetlenia elewacji budynku; instalacji ławek i koszy na śmieci; budowie zatoki postojowej dla aut osobowych i autobusów przy ul. Zawiszy; instalacji kamer monitoringu. Dodatkowo zostaną ustawione harmonizujące z zabytkowym otoczeniem elementy zwiększające atrakcyjność i funkcjonalność przestrzeni, np. stoły do gry w szach i warcaby, etc.</p>

	Szczegółowy zakres prac i koszty ich realizacji określi planowana do opracowania dokumentacja techniczna.
Spójność z celami GPRGM	Cel 2. Wysoka jakość zagospodarowania obszaru rewitalizacji Kierunek działania 2.1. Poprawa zagospodarowania przestrzeni publicznych
Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny w odniesieniu do celów rewitalizacji	<p><u>Wskaźnik produktu:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ otwarta przestrzeń utworzona lub rekultywowana na obszarach miejskich – 9300 m². <p><u>Wskaźnik rezultatu:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ liczba ludności zamieszkującej obszar rewitalizacji – 2802 os. <p><u>Sposób pomiaru:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ protokół odbioru, dokumentacja projektowa, dokumentacja powykonawcza, faktury i rachunki, ewidencja ludności.
Opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami w tym zakresie	Przedsięwzięcie realizuje zasady dostępności i zapewnia osobom ze szczególnymi potrzebami równy dostęp do udziału w projekcie bez względu na wiek, poziom sprawności lub z powodu innych ograniczeń. Osoby ze szczególnymi potrzebami, w tym z różnymi typami niepełnosprawności, nie będą wykluczone z możliwości korzystania z produktów i rezultatów przedsięwzięcia. Projekt będzie realizowany w przestrzeniach i obiektach dostępnych dla OzN. Organizator zapewni działania włączające dla osób z mniejszymi szansami, zaproszenia do udziału w projekcie spełniać będą wymogi dostępności cyfrowej i informacyjnej.
Czas realizacji	2025-2029
Szacowana wartość przedsięwzięcia	3 500 000,00 zł
Potencjalne źródła finansowania	Fundusze Europejskie dla Warmii i Mazur na lata 2021-2027 – do 85% k.kw. 15% k.kw. + 100% k. niekw. – wkład własny

Karta przedsięwzięcia rewitalizacyjnego nr 12

Nazwa przedsięwzięcia	Program odnowy podwórek na Osiedlu Stare Miasto
Podmioty uczestniczące w realizacji przedsięwzięcia	Gmina Morąg
Lokalizacja przedsięwzięcia	Podwórka położone na obszarze rewitalizacji w granicach Osiedla Stare Miasto, które zostaną wskazane w ramach corocznych naborów otwartych, przeznaczonych dla grup sąsiedzkich.
Opis przedsięwzięcia	<p><u>Problemy obszaru rewitalizacji, które rozwiązuje przedsięwzięcie:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ niezagospodarowane, zaniedbane tereny publiczne, ▪ bariery przestrzenne dla osób ze szczególnymi potrzebami, ▪ niska jakość zieleni, ▪ występowanie wysp ciepła, ▪ niskie poczucie bezpieczeństwa mieszkańców obszaru rewitalizacji, ▪ niska aktywność społeczno-kulturalna i obywatelska mieszkańców obszaru rewitalizacji, ▪ niski kapitał społeczny części mieszkańców obszaru rewitalizacji. <p><u>Główny cel projektu</u></p> <p>Projekt służy poprawie stanu zagospodarowania przestrzeni publicznej, stworzeniu stref rekreacji dla mieszkańców obszaru rewitalizacji w pobliżu miejsca zamieszkania, wzmocnieniu integracji społecznej i poprawie jakości życia mieszkańców.</p> <p><u>Zakres realizowanych zadań</u></p> <p>Zakres zadań będzie uzgadniany z mieszkańcami na etapie analizy problemów i potrzeb po wyłonieniu podwórek w otwartym naborze. Zakłada się następujący katalog kosztów kwalifikowanych, możliwych do objęcia wsparciem w programie:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ odtwarzanie powierzchni biologicznie czynnych, ▪ nasadzenia drzew, krzewów, bylin, kwiatów itp., ▪ montaż elementów małej architektury (ławki parkowe, stoły parkowe, place zabaw, kosze na śmieci itp.), ▪ wykonanie oświetlenia, ▪ wykonanie monitoringu, ▪ wykonanie niezbędnych dokumentacji, w tym wizualizacji zagospodarowania podwórek, ▪ prace wpływające na poprawę estetyki przestrzeni miejskich (remont, naprawa istniejącej infrastruktury

	<p>znajdującej się w bezpośrednim sąsiedztwie rewitalizowanego podwórka, w tym murale),</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ zakup materiałów i usług niezbędnych do realizacji zadań i utrzymania jego efektów przez grupy sąsiedzkie, ▪ spotkania integracyjne, pikniki sąsiedzkie dla mieszkańców zaangażowanych w realizację projektu, ▪ warsztaty, spotkania informacyjne, wyjazdy studyjne (szkoleniowe) dla uczestników programu – grup sąsiedzkich. <p>W ramach programu zakłada się realizację zagospodarowania jednego podwórka rocznie, łącznie 5 w perspektywie obowiązywania programu dla 100 mieszkańców.</p> <p>Szczegółowy zakres prac i koszty ich realizacji określi planowana do opracowania dokumentacja techniczna.</p>
Spójność z celami GPRGM	<p>Cel 2. Wysoka jakość zagospodarowania obszaru rewitalizacji</p> <p>Kierunek działania 2.1. Poprawa zagospodarowania przestrzeni publicznych</p>
Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny w odniesieniu do celów rewitalizacji	<p><u>Wskaźnik produktu:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ otwarta przestrzeń utworzona lub rekultywowana na obszarach miejskich – 2000 m². <p><u>Wskaźnik rezultatu:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ liczba ludności zamieszkującej obszar rewitalizacji – 2802 os. <p><u>Sposób pomiaru:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ dokumentacja projektowa, dokumentacja powykonawcza, faktury i rachunki, protokoły odbioru, listy obecności, listy uczestników, dokumentacja fotograficzna, ewidencja ludności.
Opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami w tym zakresie	<p>Przedsięwzięcie realizuje zasady dostępności i zapewnia osobom ze szczególnymi potrzebami równy dostęp do udziału w projekcie bez względu na wiek, poziom sprawności lub z powodu innych ograniczeń. Osoby ze szczególnymi potrzebami, w tym z różnymi typami niepełnosprawności, nie będą wykluczone z możliwości korzystania z produktów i rezultatów przedsięwzięcia. Projekt będzie realizowany w przestrzeniach i obiektach dostępnych dla OzN. Organizator zapewni działania włączające dla osób z mniejszymi szansami, zaproszenia do udziału w projekcie spełniać będą wymogi dostępności cyfrowej i informacyjnej.</p>

Czas realizacji	2025-2029
Szacowana wartość przedsięwzięcia	1 000 000,00 zł
Potencjalne źródła finansowania	Fundusze Europejskie dla Warmii i Mazur na lata 2021-2027 – do 85% k.kw. 15% k.kw. + 100% k. niekw. – wkład własny

Karta przedsięwzięcia rewitalizacyjnego nr 13

Nazwa przedsięwzięcia	Termomodernizacja zabytkowej kamienicy przy pl. Jana Pawła II nr 2
Podmioty uczestniczące w realizacji przedsięwzięcia	Atrium Leszek Szreder
Lokalizacja przedsięwzięcia	pl. Jana Pawła II nr 2
Opis przedsięwzięcia	<p><u>Problemy obszaru rewitalizacji, które rozwiązuje przedsięwzięcie:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ duży udział zabytków wymagających prac remontowych, ▪ zła jakość powietrza spowodowana przestarzałymi systemami grzewczymi, ▪ częste awarie sieci wodno-kanalizacyjnej. <p><u>Główny cel projektu</u></p> <p>Projekt służy poprawie efektywności energetycznej budynku zabytkowego.</p> <p><u>Zakres realizowanych zadań</u></p> <p>Projekt obejmuje realizację prac budowlanych związanych z ociepleniem ścian, wymianą stolarki okiennej i drzwiowej, wymianę źródeł ciepła na rozwiązania ekologiczne, modernizację instalacji c.o.</p>
Spójność z celami GPRGM	<p>Cel 2. Wysoka jakość zagospodarowania obszaru rewitalizacji</p> <p>Kierunek działania 2.2. Poprawa stanu technicznego zabudowy obszaru rewitalizacji</p>
Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny w	<p><u>Wskaźnik produktu:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ liczba zmodernizowanych energetycznie budynków – 1 szt.

odniesieniu do celów rewitalizacji	<p><u>Wskaźnik rezultatu:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> ilość zaoszczędzonej energii cieplnej (MWh/rok) – wskaźnik zostanie uzupełniony po wykonaniu audytu energetycznego. <p><u>Sposób pomiaru:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> dokumentacja projektowa, dokumentacja powykonawcza, protokół odbioru, faktury i rachunki, audyt energetyczny.
Opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami w tym zakresie	Przedsięwzięcie realizuje zasady dostępności i zapewnia osobom ze szczególnymi potrzebami równy dostęp do udziału w projekcie bez względu na wiek, poziom sprawności lub z powodu innych ograniczeń. Osoby ze szczególnymi potrzebami, w tym z różnymi typami niepełnosprawności, nie będą wykluczone z możliwości korzystania z produktów i rezultatów przedsięwzięcia. Projekt będzie realizowany w przestrzeniach i obiektach dostępnych dla OzN. Organizator zapewni działania włączające dla osób z mniejszymi szansami, zaproszenia do udziału w projekcie spełniać będą wymogi dostępności cyfrowej i informacyjnej.
Czas realizacji	2025-2030
Szacowana wartość przedsięwzięcia	1 200 000,00 zł
Potencjalne źródła finansowania	Fundusze Europejskie dla Warmii i Mazur na lata 2021-2027 – do 85% k.kw. 15% k.kw. + 100% k. niekw. – wkład własny

Karta przedsięwzięcia rewitalizacyjnego nr 14

Nazwa przedsięwzięcia	Modernizacja budynków mieszkalnych wraz z otoczeniem
Podmioty uczestniczące w realizacji przedsięwzięcia	Właściciel nieruchomości położonej przy ul. Osińskiego 9 i 10
Lokalizacja przedsięwzięcia	ul. Osińskiego 9 i 10
Opis przedsięwzięcia	<p><u>Problemy obszaru rewitalizacji, które rozwiązuje przedsięwzięcie:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> duży udział zabytków wymagających prac remontowych, brak rozwiązań z zakresu dostępności do budynków i lokali mieszkalnych,

	<ul style="list-style-type: none"> ▪ niezagospodarowane, zaniedbane tereny publiczne, ▪ niska jakość zieleni, ▪ występowanie wysp ciepła. <p><u>Główny cel projektu</u></p> <p>Projekt służy poprawie stanu technicznego budynków mieszkalnych.</p> <p><u>Zakres realizowanych zadań</u></p> <p>Projekt polega na częściowej rozbiórce dachu i ścian oraz odtworzeniu budynku wraz z zagospodarowaniem otoczenia.</p>
Spójność z celami GPRGM	<p>Cel 2. Wysoka jakość zagospodarowania obszaru rewitalizacji</p> <p>Kierunek działania 2.2. Poprawa stanu technicznego zabudowy obszaru rewitalizacji</p>
Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny w odniesieniu do celów rewitalizacji	<p><u>Wskaźniki produktu:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ otwarta przestrzeń utworzona lub rekultywowana na obszarach miejskich – 389 m². <p><u>Wskaźnik rezultatu:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ liczba ludności zamieszkującej obszar rewitalizacji – 2802 os. <p><u>Sposób pomiaru:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ dokumentacja projektowa, dokumentacja powykonawcza, protokoły odbioru, rachunki i faktury, ewidencja ludności.
Opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami w tym zakresie	<p>Przedsięwzięcie realizuje zasady dostępności i zapewnia osobom ze szczególnymi potrzebami równy dostęp do udziału w projekcie bez względu na wiek, poziom sprawności lub z powodu innych ograniczeń. Osoby ze szczególnymi potrzebami, w tym z różnymi typami niepełnosprawności, nie będą wykluczone z możliwości korzystania z produktów i rezultatów przedsięwzięcia. Projekt będzie realizowany w przestrzeniach i obiektach dostępnych dla OzN. Organizator zapewni działania włączające dla osób z mniejszymi szansami, zaproszenia do udziału w projekcie spełniać będą wymogi dostępności cyfrowej i informacyjnej.</p>
Czas realizacji	2025-2030
Szacowana wartość przedsięwzięcia	1 000 000,00 zł

Potencjalne źródła finansowania	Fundusze Europejskie dla Warmii i Mazur na lata 2021-2027 – do 85% k.kw. 15% k.kw. + 100% k. niekw. – wkład własny
---------------------------------	---

Karta przedsięwzięcia rewitalizacyjnego nr 15

Nazwa przedsięwzięcia	Przebudowa i remont budynku mieszkalnego
Podmioty uczestniczące w realizacji przedsięwzięcia	Właściciel nieruchomości położonej przy ul. Osińskiego 8
Lokalizacja przedsięwzięcia	ul. Osińskiego 8
Opis przedsięwzięcia	<p><u>Problemy obszaru rewitalizacji, które rozwiązuje przedsięwzięcie:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ duży udział zabytków wymagających prac remontowych, ▪ brak rozwiązań z zakresu dostępności do budynków i lokali mieszkalnych. <p><u>Główny cel projektu</u></p> <p>Projekt służy odtworzeniu stanu pierwotnego budynku i dostosowaniu go do potrzeb mieszkalnych.</p> <p><u>Zakres realizowanych zadań</u></p> <p>Projekt polega na przywróceniu pełnej funkcjonalności budynku, bezpieczeństwa w użytkowaniu oraz na przebudowie, remoncie i wydzieleniu 4 lokali mieszkalnych.</p>
Spójność z celami GPR	<p>Cel 2. Wysoka jakość zagospodarowania obszaru rewitalizacji</p> <p>Kierunek działania 2.2. Poprawa stanu technicznego zabudowy obszaru rewitalizacji</p>
Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny w odniesieniu do celów rewitalizacji	<p><u>Wskaźnik produktu:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ liczba wspartych budynków mieszkalnych zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach – 1 szt. <p><u>Wskaźnik rezultatu:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ liczba ludności zamieszkującej obszar rewitalizacji – 2802 os. <p><u>Sposób pomiaru:</u></p>

	<ul style="list-style-type: none"> ▪ protokół odbioru, dokumentacja projektowa, dokumentacja powykonawcza, faktury i rachunki, ewidencja ludności.
Opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami w tym zakresie	Przedsięwzięcie realizuje zasady dostępności i zapewnia osobom ze szczególnymi potrzebami równy dostęp do udziału w projekcie bez względu na wiek, poziom sprawności lub z powodu innych ograniczeń. Osoby ze szczególnymi potrzebami, w tym z różnymi typami niepełnosprawności, nie będą wykluczone z możliwości korzystania z produktów i rezultatów przedsięwzięcia. Projekt będzie realizowany w przestrzeniach i obiektach dostępnych dla OzN. Organizator zapewni działania włączające dla osób z mniejszymi szansami, zaproszenia do udziału w projekcie spełniać będą wymogi dostępności cyfrowej i informacyjnej.
Czas realizacji	2025-2029
Szacowana wartość przedsięwzięcia	400 000,00 zł
Potencjalne źródła finansowania	Środki własne

5.2. POZOSTAŁE DOPUSZCZALNE PRZEDSIĘWZIĘCIA REWITALIZACYJNE

W podrozdziale tym zaprezentowano zbiorczą charakterystykę pozostałych dopuszczalnych przedsięwzięć rewitalizacyjnych, o których mowa w art. 15 ust. 1 pkt 5 lit. b ustawy o rewitalizacji. Projekty te charakteryzują się skromniejszą skalą oddziaływania, jednak stanowią ważne wzmocnienie interwencji, na którą składają się przedsięwzięcia podstawowe. Ich realizacja przyczyni się do szybszego osiągnięcia celów GPR Gminy Morąg, a także większej skuteczności i trwałości wdrażanego procesu. Przedsięwzięcia dopuszczalne przyczyniają się też do uzyskania bardziej kompleksowej i zintegrowanej interwencji, wywierając pozytywny wpływ na stan obszaru rewitalizacji.

Poniżej przedstawiono zbiorczą charakterystykę pozostałych dopuszczalnych przedsięwzięć. Dzięki takiemu podejściu możliwe jest włączenie się szerokiego grona interesariuszy w proces rewitalizacji na każdym etapie jego wdrażania. Przedsięwzięcia te zostaną sprecyzowane na etapie przystępowania do ich realizacji. Przyjęto założenie, że mogą mieć formę konkretnych projektów, ale i działań, rozumianych jako interwencje nieprojektowe, wynikające z realizowanych przez władze gminy Morąg polityk publicznych wobec obszaru rewitalizacji (np. zadania wynikające z polityki społecznej, edukacyjnej, ochrony środowiska, mieszkaniowej, remontowej, gospodarczej, czynszowej, ochrony dziedzictwa kulturowego itd.).

Wykaz pozostałych dopuszczalnych (uzupełniających) przedsięwzięć rewitalizacyjnych został opracowany w podziale na cele rewitalizacji i kierunki działań ujęte w GPR Gminy Morąg.

Cel 1 Poprawa jakości życia mieszkańców obszaru rewitalizacji

Kierunek działania 1.1. Programy społeczne dla mieszkańców

- działania mające na celu budowanie tożsamości lokalnej i regionalnej oraz kultywowanie lokalnych tradycji,
- popularyzacja edukacji regionalnej,
- doskonalenie umiejętności i kompetencji zawodowych nauczycieli,
- wsparcie inicjatyw sąsiedzkich mających na celu integrację społeczną, poprawę relacji międzyludzkich i wizerunku najbliższego otoczenia,
- organizacja prac społecznie użytecznych związanych z rewitalizacją,
- wsparcie sektora ekonomii społecznej przez usługi doradcze, edukacyjne, w tym podnoszenie kwalifikacji,
- tworzenie miejsc pracy w obszarze przedsiębiorczości społecznej,
- wsparcie prawne i psychologiczne osób korzystających z pomocy społecznej,
- działania edukacyjne służące aktywnej integracji o charakterze wsparcia indywidualnego, rodzinnego, środowiskowego – na rzecz osób, rodzin i grup wykluczonych oraz zagrożonych wykluczeniem społecznym,
- edukacja proekologiczna zwiększająca kształtowanie postaw proekologicznych,
- upowszechnianie wykorzystania alternatywnych źródeł energii.

Kierunek działania 1.2. Zwiększenie udziału w kulturze i życiu społecznym mieszkańców obszaru rewitalizacji

- nawiązywanie współpracy szkół z otoczeniem zewnętrznym,
- wsparcie rozwoju organizacji pozarządowych,
- wsparcie osób niepełnosprawnych poprzez realizację projektów aktywizacyjnych służących integracji społecznej i zawodowej, a także poprzez likwidację barier architektonicznych,
- wsparcie seniorów (w tym m.in. opieka nad osobami starszymi, organizacja zajęć i miejsc spotkań osób starszych, szkolenia dla opiekunów osób starszych, włączanie osób starszych w projekty międzypokoleniowe),
- organizacja infrastruktury spędzania czasu wolnego dla dzieci i młodzieży, w tym tworzenie młodzieżowych klubów społecznościowych,
- poszerzanie oferty zajęć pozalekcyjnych, kółek zainteresowań, zajęć artystyczno-kulturalnych, sportowych dla dzieci i młodzieży, w szczególności zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym,
- programy aktywności lokalnej, w tym rozwój wolontariatu.

Cel 2. Wysoka jakość zagospodarowania obszaru rewitalizacji

Kierunek działania 2.1. Poprawa zagospodarowania przestrzeni publicznych

- działania w otoczeniu miejsca zamieszkania mieszkańców – zagospodarowanie podwórek, urządzenie małej architektury, aranżowanie przestrzeni wspólnych,
- organizacja miejsc spotkań i odpoczynku dla mieszkańców,
- poprawa stanu chodników i dróg dojazdowych do budynków mieszkalnych i instytucji,
- likwidacja barier architektonicznych,
- wspieranie rozwoju terenów zielonych (placów, parków, skwerów, zieleni między budynkami mieszkalnymi),
- rozwój błękitno-zielonej infrastruktury,
- rozwój infrastruktury rowerowej.

Kierunek działania 2.2. Poprawa stanu technicznego zabudowy obszaru rewitalizacji

- proaktywna polityka czynszowa służąca zwiększeniu wykorzystania lokali i obiektów z obszaru rewitalizacji na działalność gospodarczą, kulturalną, turystyczną i społeczną,
- prace konserwatorskie i restauratorskie przy zabytkach, w tym m.in. konserwacja i zabezpieczenie fragmentu murów obronnych na terenie Startego Miasta w Morągu,
- remonty kamienic,
- przebudowa, rozbudowa, modernizacja podziemnej infrastruktury technicznej,
- poprawa energooszczędności i efektywności cieplnej budynków mieszkalnych i publicznych,
- dalsza likwidacja palenisk węglowych,
- przedsięwzięcia wpierające poprawę warunków zamieszkania na obszarze rewitalizacji.

6. RAMY FINANSOWE GMINNEGO PROGRAMU REWITALIZACJI GMINY MORĄG NA LATA 2024-2030

W przypadku źródeł finansowania przedsięwzięć ujętym w Gminnym Programie Rewitalizacji Gminy Morąg na lata 2024-2030 założono, że przede wszystkim będą to środki pochodzące z budżetu gminy Morąg oraz Funduszy Europejskich dla Warmii i Mazur na lata 2021-2027, zgodnie z obowiązującą zasadą dodatkowości. Oznacza ona, że dofinansowanie w ramach polityki spójności UE może stanowić jedynie dodatek do innych środków przeznaczonych na dane przedsięwzięcie przez władze państwowe, regionalne lub lokalne. Z tego powodu środki z funduszy europejskich będą uzupełnione o środki pochodzące z budżetu Gminy Morąg, inne środki zewnętrzne i prywatne.

Powodzenie procesu rewitalizacji zależy m.in. od stopnia zróżnicowania źródeł finansowania działań, co przekłada się na konieczność włączenia do programu przedsięwzięć innych niż gmina interesariuszy, korzystających z różnorodnych funduszy i grantów. Zasada partnerstwa i partycypacji w procesie rewitalizacji oznacza bowiem realną współpracę między jednostkami samorządu terytorialnego a podmiotami spoza sektora finansów publicznych, np. właścicielami i zarządcami nieruchomości, przedsiębiorcami czy lokalnymi organizacjami pozarządowymi. Przedsięwzięcia rewitalizacyjne, ujęte w GPR Gminy Morąg, są m.in. finansowane przez sektor prywatny, które zwiększa wykonalność programu i zmniejsza zaangażowanie środków publicznych.

Podsumowując, Gminny Program Rewitalizacji Gminy Morąg na lata 2024-2030 uwzględnia następujące źródła finansowania:

- środki strukturalne Unii Europejskiej, pochodzące m.in. z Funduszy Europejskich dla Warmii i Mazur na lata 2021-2027,
- środki publiczne, pochodzące m.in. z gminy Morąg,
- środki z programów i funduszy krajowych,
- środki prywatne interesariuszy zewnętrznych, którzy zgłosili swoje przedsięwzięcia do objęcia zapisami GPRGM.

Z uwagi na to, że w okresie obowiązywania Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Morąg na lata 2024-2030 mogą pojawić się nowe źródła finansowania przedsięwzięć rewitalizacyjnych lub zostać zmienione zasady pozyskiwania środków, wymienione źródła finansowania nie stanowią katalogu zamkniętego. W GPRGM założono możliwość weryfikacji zaplanowanych źródeł finansowania przedsięwzięć w ramach cyklicznej oceny aktualności i stopnia realizacji programu rewitalizacji.

Wartość przedsięwzięć rewitalizacyjnych, ujętych w GPR Gminy Morąg, wynosi **22,8 mln zł**. W ramach tej kwoty zakłada się pozyskanie dofinansowania z polityki spójności UE w wysokości **18,6 mln zł**. Możliwość realizacji zaplanowanych przedsięwzięć wymaga zabezpieczenia środków publicznych w wysokości **3,1 mln zł**. Planowane do pozyskania środki pochodzące z innych źródeł krajowych to prawie **0,4 mln zł**, natomiast wkład prywatny stanowi **0,7 mln zł**.

Środki na realizację zaplanowanych przedsięwzięć zostaną zabezpieczone w corocznych budżetach gminy Morąg i w wieloletniej prognozie finansowej – w odniesieniu do przedsięwzięć wieloletnich, zgodnie z wymogami art. 21 ustawy o rewitalizacji.

Tab. 14. Szacunkowe ramy finansowe Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Morąg na lata 2024-2030 z podziałem na źródła finansowania [zł]

Szacunkowa wartość przedsięwzięć podstawowych	Wkład własny pochodzący ze środków prywatnych	Wkład własny pochodzący ze środków publicznych	Dofinansowanie w ramach środków krajowych	Dofinansowanie pochodzące z funduszy i programów UE
Cel 1. Poprawa jakości życia mieszkańców obszaru rewitalizacji				
4 235 000,00	0,00	701 000,00	372 000,00	3 162 000,00
Cel 2. Wysoka jakość zagospodarowania obszaru rewitalizacji				
18 600 000,00	730 000,00	2 400 000,00	0,00	15 470 000,00
Razem				
22 835 000,00	730 000,00	3 101 000,00	372 000,00	18 632 000,00

Źródło: opracowanie własne

7. MECHANIZMY INTEGROWANIA DZIAŁAŃ ORAZ PROJEKTÓW REWITALIZACYJNYCH

Zaprezentowany opis mechanizmów służących integrowaniu działań i przedsięwzięć rewitalizacyjnych wpisuje się w wymogi ustawy o rewitalizacji (art. 15 ust. 1 pkt 6), a także w Zasady realizacji instrumentów terytorialnych w Polsce w perspektywie finansowej UE na lata 2021-2027, które zostały opracowane przez Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej. Uwzględnienie wytycznych z tych aktów prawnych stanowi warunek do planowania i prowadzenia skutecznego procesu rewitalizacji, czyli takiego, który odpowiada na zdiagnozowane problemy i potrzeby obszaru rewitalizacji, spójne z wizją stanu obszaru, celami rewitalizacji i podporządkowanymi im kierunkami działań (więcej na ten temat w rozdziale 3. Wizja stanu obszaru rewitalizacji gminy Morąg i 4. Cele i kierunki działań Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Morąg na lata 2024-2030). Przygotowany według tych zasad proces jest realizowany za pomocą przedsięwzięć rewitalizacyjnych (więcej na ten temat w rozdziale 5. Przedsięwzięcia rewitalizacyjne), spójnych z częścią diagnostyczną i strategiczną programu. Takie podejście przesądza o zintegrowanym charakterze procesu, dzięki czemu możliwa jest kompleksowa interwencja oddziałująca na zidentyfikowane problemy, skoncentrowana terytorialnie, prowadzona za pomocą powiązanych ze sobą przedsięwzięć, wpisujących się w różne cele. Zintegrowane i kompleksowe podejście powinno doprowadzić też do efektu synergii i nieprzenoszenia się zjawisk kryzysowych na inne tereny gminy.

Poniżej scharakteryzowano główne elementy procesu rewitalizacji w gminie Morąg rozumianego jako interwencja o kompleksowym charakterze mającym na celu wdrożenie zintegrowanych działań prowadzonych na rzecz lokalnej społeczności, przestrzeni i gospodarki, skoncentrowanych na obszarze rewitalizacji.

PODEJŚCIE ZINTEGROWANE I KOMPLEKSOWOŚĆ

GPR Gminy Morąg uwzględnia różnorodne działania o charakterze społecznym, przestrzenno-funkcyjnym, środowiskowym i technicznym wynikające z przeprowadzonej diagnozy szczegółowej obszaru rewitalizacji – zidentyfikowanych na tym terenie problemów, potrzeb i potencjałów. W przypadku dysfunkcji gospodarczych przyjęto założenie, że realizacja zaplanowanych przedsięwzięć likwidująca lub ograniczająca negatywne zjawiska przełoży się na wzrost atrakcyjności obszaru rewitalizacji i zwiększenie zapotrzebowania na zróżnicowanie usługi na tym terenie, co będzie stanowić impuls do lokalnego rozwoju gospodarczego – samego obszaru, ale też miasta i gminy.

Podejście zintegrowane wymaga pełnego uspoźnienia działań planowanych w ramach ogólnogminnych polityk z polityką rewitalizacyjną, która nie może stać wobec nich w sprzeczności. GPR Gminy Morąg w pełni wpisuje się w prowadzone polityki (więcej na ten temat w rozdziale 13. Opis sposobu realizacji przez GPRGM dokumentów strategicznych gminy Morąg), a zaplanowane przedsięwzięcia są z nimi zgodne. Przedsięwzięcia rewitalizacyjne są też powiązane z innymi projektami, które były na tym terenie przeprowadzone wcześniej, m.in. w ramach Lokalnego Programu Rewitalizacji Miasta Morąga na lata 2008-2015, przyjętego uchwałą nr XXXIV/543/09 Rady Miejskiej w Morągu z dnia 27 sierpnia 2009 r., i Lokalnego Programu Rewitalizacji Miasta Morąg do 2023 r., który został przyjęty uchwałą nr XXVIII/411/17 Rady Miejskiej w Morągu z dnia 19 stycznia 2017 r. Ujęte w nich przedsięwzięcia dotyczyły odnowy przestrzeni publicznych, poprawy infrastruktury sportowej i podniesienia atrakcyjności

miasta. Proces rewitalizacji w miejskiej części gminy Morąg był także wzmacniany przez inne projekty finansowane ze środków unijnych, które dotyczyły działań edukacyjnych, społecznych i infrastrukturalnych – te ostatnie skupiały się na polepszeniu stanu budynków publicznych i mieszkalnych zlokalizowanych w centrum miasta.

Obecna interwencja rewitalizacyjna została wypracowana drodze uspołecznionego procesu i polegała na stworzeniu katalogu przedsięwzięć rewitalizacyjnych zebranych podczas naboru otwartego. Po weryfikacji co do zgodności z celami rewitalizacji i kierunkami działania stały się one częścią zaplanowanej interwencji, która cechuje się łączeniem projektów o charakterze społecznym z projektami infrastrukturalnymi. Zgodnie z tym założeniem działania polepszające stan szeroko rozumianej infrastruktury stanowią zaplecze do przeprowadzenia działań naprawczych w sferze społecznej. W tym miejscu trzeba dodać, że zaplanowane działania będą też korzystać z efektów wypracowanych przez zrealizowane wcześniej na tym terenie lub w jego pobliżu przedsięwzięcia.

Przedsięwzięcia podstawowe są ze sobą powiązane, co służy wzmocnieniu procesu rewitalizacji i przyspieszeniu jego efektów. Dzięki takiemu zintegrowanemu podejściu zaplanowano kompleksową, spójną interwencję, złożoną z powiązanych ze sobą przedsięwzięć, które powinny doprowadzić do trwałych zmian na obszarze rewitalizacji.

GPR Gminy Morąg zawiera wachlarz działań oddziałujących na sferę społeczną, przestrzenno-funkcjonalną, środowiskową i techniczną, które wynikają z przeprowadzonej diagnozy szczegółowej obszaru rewitalizacji, w tym analizy wyzwań i potencjałów, które go cechują. Przedsięwzięcia te, stanowiąc odpowiedź na zdiagnozowane problemy różnych sfer, równoważą się i dopełniają, wykazując kompleksowy charakter – przedsięwzięcia społeczne są bowiem ściśle powiązane z projektami infrastrukturalnymi – a te ostatnie stanowią niezbędne zaplecze dla inicjatyw przeciwdziałających wykluczeniu społecznemu i marginalizacji.

Przedsięwzięcia rewitalizacyjne ujęte z GPRGM charakteryzują się wielowymiarowymi powiązaniem (patrz tabela poniżej), dzięki zrealizowane razem powinny skutecznie oddziaływać na stan kryzysowy zaobserwowany na obszarze rewitalizacji. Ta kompleksowa odpowiedź na zidentyfikowane deficyty obszaru rewitalizacji pozwoli uzyskać efekt synergii – szersze i trwalsze oddziaływanie na zachodzące na obszarze zmiany.

KONCENTRACJA

W rewitalizacji koncentracja oznacza skupienie działań na obszarze rewitalizacji jako terenie cechującym się dużą skalą problemów w porównaniu do reszty gminy. Z tego powodu przedsięwzięcia powinny być skoncentrowane przestrzennie, dzięki czemu powstaje silna i skuteczna interwencja. Tak właśnie się dzieje w przypadku GPR Gminy Morąg, gdyż wszystkie przedsięwzięcia podstawowe będą realizowane na obszarze kryzysowym. Wyjątek stanowi przedsięwzięcie P8. Poprawa stanu zagospodarowania przestrzeni publicznej wokół biblioteki, które ma być przeprowadzone przy siedzibie placówki usytuowanej przy ul. Ogrodowej 16. Ta ważna w Morągu placówka kultury, jedyna biblioteka w mieście, leży w bezpośrednim sąsiedztwie obszaru rewitalizacji. Projekt ten służy realizacji celów ujętych w programie, w tym poprawie sytuacji społecznej obszaru rewitalizacji i jakości życia mieszkańców, przyczyniając

się szczególnie do realizacji kierunku 1.2. Zwiększenie udziału w kulturze i życiu społecznym mieszkańców obszaru rewitalizacji. Z położonej w sąsiedztwie obszaru rewitalizacji infrastruktury dostosowanej do osób ze szczególnymi potrzebami będą też korzystać realizatorzy przedsięwzięcia P1. Program aktywizacji społecznej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym z obszaru rewitalizacji miasta Morąg i P4. Aktywizacja społeczna mieszkańców poprzez organizację wydarzeń kulturalnych na obszarze rewitalizacji – Morąski Dom Kultury, Mickiewicza 19, biblioteka Ogrodowa 16. Obie te instytucje, sąsiadujące ze sobą i obszarem rewitalizacji będą korzystać z pomieszczeń swoich placówek w przypadku zajęć odbywających się „pod dachem”. Aktywności organizowane w plenerze, realizowane także w ramach obu projektów, będą odbywać się na obszarze rewitalizacji.

Możliwość prowadzenia przedsięwzięć poza obszarem rewitalizacji dopuszcza art. 15 ust. 3 ustawy o rewitalizacji pod warunkiem, że przyczyniają się one do rozwiązywania problemów obszaru rewitalizacji.

KOMPLEMENTARNOŚĆ PRZEDSIĘWZIĘĆ REWITALIZACYJNYCH

Gminny Program Rewitalizacji Gminy Morąg na lata 2024-2030 charakteryzuje się różnymi wymiarami komplementarności. Ich uwzględnienie było założeniem mającym na celu zaplanowanie skuteczniejszej interwencji, organizowanej przez gminę, a prowadzonej przez interesariuszy procesu.

KOMPLEMENTARNOŚĆ PRZESTRZENNA

Przedsięwzięcia ujęte w programie służą rozwiązaniu problemów zidentyfikowanych na obszarze rewitalizacji, który – zgodnie z wymogami ustawy o rewitalizacji – został wskazany w „Diagnoza służąca wyznaczeniu obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji na terenie Gminy Morąg”. Obszar rewitalizacji, obejmujący jednostkę zdegradowaną położoną w mieście Morąg, został przyjęty uchwałą nr LIII/684/23 Rady Miejskiej w Morągu z dnia 29 września 2023 r. w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji gminy Morąg. Wyznaczony obszar znajduje się w śródmiejskiej części Morąga, zajmując centralną, historyczną część miasta. Obszar rewitalizacji zamieszkiwany jest przez 2802 osoby, co stanowi 12,14% populacji gminy, i zajmuje powierzchnię 54,82 ha, co stanowi 0,18% powierzchni gminy.

Wskazany w diagnozie delimitacyjnej obszar rewitalizacji jest ciągłą, zwartą przestrzenią. Ten niewielki i spójny przestrzennie teren pozwolił na zaplanowanie skoncentrowanej przestrzennie interwencji, a nie zbioru punktowych zadań. Proces rewitalizacji w gminie Morąg będzie realizowany za pomocą przedsięwzięć rewitalizacyjnych prowadzonych na całym wskazanym obszarze. Jak zaznaczono wcześniej, właściwie wszystkie, z wyjątkiem jednego (P8), zostały zaplanowane na obszarze rewitalizacji, co powinno przełożyć się na silną, kompleksową interwencję. W przypadku przedsięwzięć P1. i P4. Będą one realizowane na obszarze rewitalizacji (działania w plenerze) i w bezpośrednim jego sąsiedztwie, korzystając z istniejącej tam infrastruktury społecznej (dom kultury i biblioteka) dostosowanej do potrzeb osób z niepełnosprawnościami. Zrealizowane, skoncentrowane przestrzennie przedsięwzięcia powinny doprowadzić do trwałej zmiany społeczno-gospodarczej na obszarze rewitalizacji, ale i dać impuls rozwojowy dla całego miasta i gminy.

KOMPLEMENTARNOŚĆ PROBLEMOWA

Proces rewitalizacji w gminie Morąg został zaplanowany w taki sposób, by prowadzone działania dopełniały się pod względem problemowym, oddziałując na wszystkie zdiagnozowane na obszarze rewitalizacji sfery kryzysowe – społeczną, przestrzenno-funkcjonalną, środowiskową i techniczną, a także pośrednio gospodarczą. Istotą interwencji są różnorodne przedsięwzięcia podstawowe o charakterze społecznym i infrastrukturalnym. Projekty miękkie będą bowiem wykorzystywały obiekty i przestrzenie publiczne zmodernizowane lub odnowione w ramach tego programu, ale i w ramach wcześniejszych projektów rewitalizacyjnych przeprowadzonych na tym terenie. Zrewaloryzowane przestrzenie i wyremontowane budynki przełożą się na poprawę warunków środowiskowych, a także wzrost atrakcyjności obszaru, dzięki czemu nastąpi podniesienie jego potencjału gospodarczego, w tym na rozwój lokalnej przedsiębiorczości dopasowanej do potrzeb mieszkańców obszaru rewitalizacji i gości odwiedzających Morąg. Zaplanowane inwestycje infrastrukturalne służą więc celom społecznym, oddziałują jednocześnie na sferę przestrzenno-funkcjonalną, środowiskową i techniczną. Przedsięwzięcia podstawowe będą wzmocnione przez przedsięwzięcia uzupełniające – których charakterystyki, wpisujące się w wyznaczone cele rewitalizacji i kierunki działań zostały szczegółowo opisane w rozdziale 5. Przedsięwzięcia rewitalizacyjne.

Katalog przedsięwzięć, skrojony na miarę obszaru rewitalizacji i możliwości finansowych gminy, stanowi trafną odpowiedź na wnioski płynące z diagnozy szczegółowej obszaru rewitalizacji, omówionych tam problemów i potencjałów rozwojowych, oraz wypracowanych na ich podstawie, z udziałem interesariuszy procesu, potrzeb. Przedsięwzięcia rewitalizacyjne wpisują się w wyznaczone cele rewitalizacji i kierunki działań. Są jednocześnie spójne z zapisami dokumentów strategicznych i planistycznych gminy Morąg.

Wielowymiarowe powiązania między przedsięwzięciami podstawowymi, uwzględniające ich oddziaływanie na różne sfery kryzysowe zostały przedstawione w tabeli poniżej.

KOMPLEMENTARNOŚĆ PROCEDURALNO-INSTYTUCJONALNA

Zaplanowany proces rewitalizacji jest osadzone w istniejącym systemie zarządzania gminą, na którego czele stoi Burmistrz Morąga. Zakres obowiązków poszczególnych wydziałów i jednostek określa natomiast Regulamin Organizacyjny Urzędu Gminy Morąg wprowadzony Zarządzeniem nr 1092/2023 Burmistrza Morąga z dnia 31 października 2023 r.

Zgodnie z przyjętym regulaminem obsługą bieżącą procesu rewitalizacji zajmuje się natomiast Wydział Organizacyjny i Spraw Obywatelskich w skład którego wchodzi rozwój lokalny, do którego obowiązków należy m.in. planowanie strategiczne, w tym przygotowywanie, monitorowanie i aktualizacja dokumentów o charakterze strategicznym, a więc i programu rewitalizacji. Wydział ten koordynuje też współpracę komórek i jednostek organizacyjnych gminy oraz innych interesariuszy rewitalizacji, w tym i Komitetu Rewitalizacji. Do jego zadań będzie również należeć koordynowanie opracowania, wdrażania i zmiany GPR Gminy Morąg, realizacja zadań gminnych, wdrażanie projektów służących osiągnięciu celów i wskaźników, monitorowanie i ocena realizacji programu oraz osiągnięcia wyznaczonych celów, prowadzenie i

wspieranie działań w zakresie pozyskiwania finansowania zewnętrznego, a także promocja procesu rewitalizacji w gminie. Zarządzanie programem będzie się odbywać w ramach bieżących obowiązków pracowników.

W zarządzaniu procesem rewitalizacji będzie też uczestniczyć Komitet Rewitalizacji, współodpowiedzialny za etap wdrażania i oceny programu. Komitet zostanie powołany niezwłocznie po opracowaniu i przyjęciu Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Morąg na lata 2024-2030. Jako ciało społeczne o charakterze opiniotwórczo-doradczym będzie wspierać Burmistrza Morąga w prowadzeniu procesu rewitalizacji. W skład komitetu wejdą przedstawiciele interesariuszy wymienieni w ustawie o rewitalizacji (art. 2 ust. 2) oraz dodatkowi partnerzy wskazani w ustawie z dnia 28 kwietnia 2022 r. o zasadach realizacji zadań finansowanych ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2021-2027, czyli partnerzy społeczno-gospodarczy i właściwe podmioty reprezentujące społeczeństwo obywatelskie, podmioty działające na rzecz ochrony środowiska oraz podmioty odpowiedzialne za promowanie włączenia społecznego, praw podstawowych, praw osób niepełnosprawnych, równości płci i niedyskryminacji. Więcej na temat informacji na temat zarządzania znajduje się w rozdziale 9. System zarządzania Gminnym Programem Rewitalizacji Gminy Morąg na lata 2024-2030 i 12. Określenie zmian w uchwale o Komitecie Rewitalizacji.

KOMPLEMENTARNOŚĆ MIĘDZYOKRESOWA

W gminie Morąg proces rewitalizacji jest w sposób ciągły prowadzony od 2008 r. Wcześniejsze działania rewitalizacyjne były prowadzone na podstawie dwóch dokumentów: Lokalnego Programu Rewitalizacji Miasta Morąga na lata 2008-2015, przyjętego uchwałą nr XXXIV/543/09 Rady Miejskiej w Morągu z dnia 27 sierpnia 2009 r., i Lokalnego Programu Rewitalizacji Miasta Morąg do 2023 r., który został przyjęty uchwałą nr XXVIII/411/17 Rady Miejskiej w Morągu z dnia 19 stycznia 2017 r. Wcześniejsze programy jako obszary rewitalizacji, które miały zostać poddane interwencji, wskazywały zdegradowane odrębne strefy zlokalizowane w różnym fragmentach miasta, choć duża część interwencji dotyczyła centralnej części miasta Morąg. Obecny obszar rewitalizacji, wyznaczony w historycznym centrum miasta, pokrywa się z terenami wcześniej wskazywanymi – stąd zasadne jest stwierdzenie, że proces przygotowany na podstawie GPRGM stanowi kontynuację poprzednich działań rewitalizacyjnych.

Ujęte we wcześniejszych programach przedsięwzięcia dotyczyły odnowy przestrzeni publicznych, poprawy infrastruktury sportowej i podniesienia atrakcyjności miasta. Proces rewitalizacji w miejskiej części gminy Morąg był także wzmacniany przez inne projekty finansowane ze środków unijnych, które dotyczyły działań edukacyjnych, społecznych i infrastrukturalnych – te ostatnie skupiały się na polepszeniu stanu budynków publicznych i mieszkalnych zlokalizowanych w centrum miasta.

Projekty o charakterze społecznym, skierowane do mieszkańców całej gminy lub miasta Morąg, służyły przede wszystkim ograniczeniu wykluczenia społecznego, wzmocnieniu kapitału społecznego i aktywizacji osób i grup narażonych na marginalizację. Do realizowanych projektów o tym charakterze, z których efektów czerpie obecny program rewitalizacji, należą np.:

- Tajemniczy Ogród Hortiterapii – program usług dla rodzin realizowany w ramach rewitalizacji miasta Morąg – projekt ujęty w LPRMM do 2023, realizowany w latach 2014-2020,
- Akademia Aktywności Społeczno-Zawodowej w gminie Morąg, edycja 1 i 2 – realizowany przez partnera gminy CSK Animator Katarzyna Królak w latach 2017-2019,
- #NamNieJestWszystkoJedno - usługi dla rodzin w gminach Morąg, Miłakowo, Miłomłyn, Małdyty, Grunwald, Łukta – realizowany przez partnera gminy Fundację na rzecz Rozwoju Społeczno-Gospodarczego „Jak nie my to kto” w latach 2020-2021,
- #OpuścićMarginesŻycia – Morąg – realizowany przez partnera gminy Miejski Klub Sportowy „Kaczkan Huragan Morąg” w latach 2019-2021,
- Aktywność - szansą na sukces kobiet z Gminy Morąg – realizowany w latach 2008-2014.

Na obszarze rewitalizacji przeprowadzono też sporo projektów wzmacniający kompetencje uczniów i zaplecze dydaktyczne placówek szkolnych. Do tego rodzaju projektów należały:

- Gmina Morąg stawia na NAUKĘ – realizowany w latach 2007-2013,
- 2007-2013
- „Świadomie w przyszłość” – realizowany w latach 2007-2013,
- Unowocześnienie bazy dydaktycznej optymalizującej procesy kształcenia szkół podstawowych i gimnazjalnych w Gminie Morąg – realizowany w latach 2007-2013,
- Doposażenie szkół Gminy Morąg w pomoce dydaktyczne wspierające indywidualizację procesu nauczania w kl. I-III – realizowany w latach 2007-2013.

Do innych działań wspierających sferę społeczną trzeba zaliczyć projekt „Poprawa bezpieczeństwa publicznego poprzez budowę bezprzewodowego systemu monitoringu miejskiego w Morągu” – realizowany w latach 2007-2013.

Centrum Morąga było także ważnym miejscem interwencji infrastrukturalnych poprawiających stan techniczny oraz efektywność energetyczną obiektów użyteczności publicznej i budynków mieszkalnych, jakość zagospodarowania przestrzeni publicznych, obiektów zabytkowych i warunków środowiskowych. Wyznaczony na potrzeby programu obszar rewitalizacji był bowiem – w opinii władz gminy i mieszkańców – terenem wymagającym szczególnej interwencji z powodu wieloletnich zaniedbań, a także ważnym kulturowo i historycznie miejscem o dużym potencjale nie tylko lokalnym, ale co najmniej regionalnym. W centrum miasta, malowniczo położone między dwoma akwenami wodnymi – Rozlewiskiem Morąskim i jeziorem Skiertąg, zachował się dawny zamek krzyżacki wraz z cennymi fortyfikacjami, gotycki ratusz i barokowy Pałac Dohnów. Zabytkowe budynki i cenne przyrodniczo tereny są atrakcjami turystycznymi, które mogą stać się motorem rozwojowym wyznaczonego obszaru rewitalizacji, reszty miasta i całej gminy. Do najważniejszych zrealizowanych w centrum Morąga projektów inwestycyjnych o charakterze rewitalizacyjnym należały:

- projekty poprawiające stan infrastruktury społecznej, kulturalnej i sportowej, w tym:
 - Adaptacja piwnic XIV-wiecznego Ratusza w Morągu na cele muzealne i obsługi ruchu turystycznego – realizowany w latach 2007-2013,

- Budowa centrum rekreacyjno-sportowego w Morągu wraz z zagospodarowaniem przyległego terenu – realizowany w latach 2007-2013,
- Restauracja i rewitalizacja XIV-wiecznego Ratusza w Morągu – realizowany w latach 2004-2006;
- projekty poprawiające jakość przestrzeni publicznych i warunki środowiskowe, w tym:
 - Rozwój terenów zielonych w Morągu poprzez utworzenie przestrzeni parkowej uwzględniającej kwestie klimatyczne i przyrodnicze – realizowany w latach 2014-2020 w ramach LPRMM do 2023,
 - Zagospodarowanie brzegu jeziora Skierniawy w Morągu poprzez budowę ogólnodostępnej infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej – realizowany w latach 2014-2020,
 - Ochrona bioróżnorodności jeziora Skierniawy poprzez bioremediację mikrobiologiczną – realizowany w latach 2014-2020,
 - Rewitalizacja parku miejskiego w centrum Morąga – realizowany w latach 2007-2013;
- projekty poprawiające stan techniczny i efektywność energetyczną budynków, w tym:
 - Termomodernizacja Pałacu Dohnów – siedziby Muzeum im. J.G. Herdera w Morągu – realizowany w latach 2023-2025
 - Kompleksowa termomodernizacja Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Morągu – realizowany w latach 2014-2020,
 - Termomodernizacja budynków Szpitala Miejskiego w Morągu Spółka z o.o. – realizowany w latach 2014-2020,
 - Kompleksowa termomodernizacja trzech publicznych przedszkoli w Morągu – realizowany w latach 2014-2020,
 - Kompleksowa termomodernizacja budynków szkół podstawowych w Morągu, Łącznie i Żabim Rogu – realizowany w latach 2014-2020,
 - Termomodernizacja budynków wielorodzinnych z wielkiej płyty ul: Pułaskiego 6A, Pułaskiego 10A, Sienkiewicza 8, Sienkiewicza 19, Armii Krajowej 9, Armii Krajowej 10, Mickiewicza 39, Pułaskiego 3, Pułaskiego 5, Pomorskiej 19 i Leśnej 30 w Morągu – realizowany w latach 2007-2013,
 - Modernizacja budynków i zagospodarowanie terenu SP nr 3 w Morągu – realizowany w latach 2004-2006.

Przedsięwzięcia rewitalizacyjne zaplanowane w GPR Gminy Morąg stanowią kontynuację projektów zrealizowanych we wcześniejszych latach, w tym w ramach lokalnych programów rewitalizacji, albo korzystają z ich efektów. Wcześniejsze projekty, z których niektóre były wdrażane we współpracy z innymi gminami, wzmocniły też potencjał instytucjonalny gminy Morąg w zakresie prowadzenia złożonych przedsięwzięć inwestycyjnych w reżimie zewnętrznego finansowania.

KOMPLEMENTARNOŚĆ ŹRÓDEŁ FINANSOWANIA

GPR Gminy Morąg cechuje komplementarność finansowa – zaplanowane przedsięwzięcia rewitalizacyjne będą bowiem finansowane zarówno ze środków własnych, jak i zewnętrznych. Przedsięwzięcia te będą finansowane ze środków własnych gminy, a także z funduszy Unii Europejskiej oraz środków prywatnych, samorządowych i krajowych.

Planuje się wykorzystanie Funduszy Europejskich dla Warmii i Mazur 2021-2027 na dofinansowanie niektórych przedsięwzięć infrastrukturalnych (EFRR – efektywność energetyczna, mobilność miejska) oraz z zakresu włączenia społecznego (EFS+).

Opisane mechanizmy zapewniające wielowymiarową komplementarność przekładają się na kompleksowość i zintegrowany charakter Programu Rewitalizacji Gminy Morąg na lata 2024-2030. Poniżej zaprezentowano wzajemne powiązania podstawowych przedsięwzięć rewitalizacyjnych, a także ich kompleksowe oddziaływanie na różne sfery kryzysowe. Przyjęto założenie, że każdy z projektów oddziałuje na różne sfery problemowe. Jeśli natomiast chodzi o powiązania między samymi przedsięwzięciami – choć projekty o charakterze społecznym są powiązane z projektami infrastrukturalnymi, szczególnie silne powiązania dotyczą projektów przeciwdziałających wykluczeniu społecznemu i aktywizacji społecznej, kulturalnej i sportowej – realizacja obu typów, wzajemnie uwarunkowanych, działań przełoży się na wzrost kapitału społecznego mieszkańców i ich integrację, doprowadzając do powstania silnej i aktywnej społeczności na obszarze rewitalizacji. Silne powiązania występują też między projektami o charakterze infrastrukturalnym, które dotyczą zmniejszenia zaobserwowanych dysfunkcji przestrzenno-funkcjonalnych i technicznym – zrealizowane przyczynią się nie tylko do podniesienia atrakcyjności obszaru rewitalizacji, ale też jego warunków środowiskowych, co z kolei przełoży się na podniesienie jakości życia mieszkańców. Przedsięwzięcia uzupełniające będą wzmacniać projekty podstawowe, przyczyniając się do skuteczniejszej interwencji i trwalszych efektów.

Powiązania przedsięwzięć na poziomie strategicznym – z wyznaczonymi celami i kierunkami działań jako odpowiedź na zdiagnozowane problemy obszaru rewitalizacji – świadczące o zintegrowanym charakterze interwencji zostały przedstawione w rozdziale 4. Cele i kierunki działań Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Morąg na lata 2024-2030.

Tab. 15. Analiza oddziaływania na sfery kryzysowe, powiązań przedsięwzięć rewitalizacyjnych ujętych w GPR Gminy Morąg i komplementarności zaplanowanych działań z wcześniejszą interwencją rewitalizacyjną

Nr przedsięwzięcia	Oddziaływanie na sfery kryzysowe	Powiązanie z innymi przedsięwzięciami z GPR Gminy Morąg
P1	społeczna, gospodarcza	P2, P3, P4, P5, P6, P7
P2	społeczna, gospodarcza	P1, P3, P4, P5, P6, P7

P3	społeczna, gospodarcza	P1, P2, P4, P5, P6, P7
P4	społeczna, gospodarcza	P1, P2, P3, P5, P6, P7
P5	społeczna, gospodarcza	P1, P2, P3, P4, P6, P7
P6	społeczna, gospodarcza,	P1, P2, P3, P4, P5, P7
P7	społeczna, gospodarcza	P1, P2, P3, P4, P5, P6
P8	przestrzenno-funkcjonalna, środowiskowa, techniczna, społeczna, gospodarcza	P9, P10, P11, P12, P13, P14, P15
P9	przestrzenno-funkcjonalna, techniczna, środowiskowa, społeczna, gospodarcza	P8, P10, P11, P12, P13, P14, P15
P10	przestrzenno-funkcjonalna, środowiskowa, społeczna, gospodarcza	P8, P9, P11, P12, P13, P14, P15
P11	przestrzenno-funkcjonalna, środowiskowa, społeczna, gospodarcza	P8, P9, P10, P12, P13, P14, P15
P12	przestrzenno-funkcjonalna, środowiskowa, społeczna, gospodarcza	P8, P9, P10, P11, P13, P14, P15
P13	techniczna, środowiskowa, przestrzenno-funkcjonalna, społeczna, gospodarcza	P8, P9, P10, P11, P12, P14, P15
P14	techniczna, przestrzenno-funkcjonalna, społeczna, gospodarcza	P8, P9, P10, P11, P12, P13, P15
P15	techniczna, przestrzenno-funkcjonalna, społeczna, gospodarcza	P8, P9, P10, P11, P12, P13, P14

Źródło: opracowanie własne

8. OPIS SPOSOBU ZAPEWNIENIA UDZIAŁU INTERESARIUSZY W PROCESIE REWITALIZACJI, W TYM W RAMACH KOMITETU REWITALIZACJI

8.1. IDENTYFIKACJA INTERESARIUSZY PROCESU REWITALIZACJI

System prowadzenia rewitalizacji w Polsce przyznaje wysoką rangę partycypacji społecznej w procesie tworzenia, wdrażania i oceny procesów rewitalizacji. Rewitalizację prowadzi się z udziałem interesariuszy, przede wszystkim z mieszkańcami, właścicielami nieruchomości, podmiotami społecznymi i gospodarczymi oraz innymi wymienionymi w art. 2 ust. 2 ustawy o rewitalizacji. Przepisy te obligują gminę do przygotowania i realizacji działań rewitalizacyjnych w sposób jawny i przejrzysty, z zapewnieniem aktywnego szerokiego grona interesariuszy. W myśl art. 5 ust. 2 ustawy o rewitalizacji działania inicjowane w ramach partycypacji społecznej i cały proces z nią związany powinny obejmować:

- poznanie potrzeb i oczekiwań interesariuszy i dążenie do spójności planowanych działań z tymi potrzebami i oczekiwaniami,

- prowadzenie, skierowanych do interesariuszy, działań edukacyjnych i informacyjnych o procesie rewitalizacji, w tym o istocie, celach, zasadach prowadzenia rewitalizacji wynikających z ustawy oraz o przebiegu tego procesu,
- umożliwianie i wspieranie działań służących rozwijaniu dialogu między interesariuszami oraz ich integracji wokół rewitalizacji,
- zapewnienie udziału interesariuszy w przygotowaniu dokumentów dotyczących rewitalizacji, w szczególności gminnego programu rewitalizacji,
- wspieranie inicjatyw zmierzających do zwiększania udziału interesariuszy w przygotowaniu i realizacji gminnego programu rewitalizacji,
- zapewnienie w czasie przygotowania, prowadzenia i oceny rewitalizacji możliwości wypowiedzenia się przez interesariuszy.

Partycypacja społeczna w rewitalizacji polega m.in. na organizacji konsultacji społecznych na każdym etapie prac związanych z opracowaniem i wdrażaniem programu rewitalizacji oraz na działalności Komitetu Rewitalizacji.

W procesie opracowania GPR Gminy Morąg przyjęto więc, że zasada partycypacji społecznej będzie towarzyszyć procesowi rewitalizacji na każdym jego etapie – od przygotowania programu przez wdrażanie działań i ich monitoring po ocenę całego procesu. Przedstawiciele gminy Morąg, opierając się na wcześniejszych doświadczeniach związanych z udziałem społecznym w procesie opracowania i realizacji poprzednich programów rewitalizacji, przeprowadzili najpierw analizę działających na terenie gminy interesariuszy procesu. Identyfikacja uczestników i odbiorców procesu rewitalizacji gminy Morąg odniosła się do każdej ze sfer: społecznej, gospodarczej, środowiskowej, technicznej i przestrzenno-funkcjonalnej. Celem tego działania było wytypowanie nie tylko uczestników i odbiorców poszczególnych działań, ale również partnerów gminy w prowadzeniu procesu rewitalizacji, których udział jest niezbędny z punktu widzenia konieczności osiągnięcia wielowymiarowych celów rewitalizacji Morąga.

Bezpośrednimi interesariuszami procesu są mieszkańcy i inne podmioty z obszaru rewitalizacji Gminy Morąg, do których kierowane są działania wdrażane przez podmioty sektora publicznego, jak i podmioty społeczne występujące w roli wykonawców powierzonych im do realizacji zadań publicznych, a w szczególności:

- mieszkańcy zagrożeni wykluczeniem społecznym,
- lokatorzy gminnego i prywatnego zasobu mieszkaniowego,
- właściciele nieruchomości i podmioty zarządzające nieruchomościami,
- wspólnoty mieszkaniowe,
- podmioty społeczne i gospodarcze.

Na rzecz mieszkańców obszaru rewitalizacji działalność prowadzą podmioty, w tym organizacje pozarządowe, świadczące usługi publiczne związane z aktywizacją społeczno-zawodową, integracją osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, edukacją, rozwojem przedsiębiorczości i turystyki na terenie Morąga, ochroną środowiska naturalnego czy promowaniem kultury oraz dziedzictwa materialnego i niematerialnego. W szczególności są to:

- miejskie jednostki organizacyjne zaangażowane w szerokie spektrum działań i polityk społecznych na obszarze rewitalizacji, w tym straże i służby,
- instytucje animujące działania na obszarze rewitalizacji (kultura, sport, edukacja),
- instytucje odpowiedzialne za pomoc społeczną,
- organy władzy publicznej i komórki organizacyjne Urzędu Miejskiego w Morągu,
- organizacje pozarządowe (fundacje, stowarzyszenia i inne).

Obszar rewitalizacji, poza interwencją zaplanowaną w GPR Gminy Morąg, będzie dodatkowo skupiał aktywność wymienionych wyżej podmiotów, realizujących na jego terenie działania statutowe. Na obszarze rewitalizacji dojdzie więc do integracji wielu polityk publicznych i procesu odnowy wywołanego wdrażaniem programu, w efekcie czego zwiększy się dostępność usług publicznych a w ślad za nią aktywność mieszkańców i stopień ich udziału w życiu społecznym.

Kwestie zaangażowania podmiotów społeczno-gospodarczych w proces rewitalizacji regulują także zapisy ustawy z dnia 28 kwietnia 2022 r. o zasadach realizacji zadań finansowanych ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2021-2027 (ustawa wdrożeniowa), co uwzględniono w procesie opracowania programu.

Wymogi ustawy o rewitalizacji i regulacje ustawy wdrożeniowej w art. 36 ust. pokrywają się ze sobą, wyjątkiem jest nieco inaczej sformułowany katalog interesariuszy. W ustawie o rewitalizacji katalog interesariuszy wskazany został w art. 2 ust. 2. W ustawie wdrożeniowej (art. 36 ust. 8 pkt 4) mowa jest o partnerach społeczno-gospodarczych i właściwych podmiotach reprezentujących społeczeństwo obywatelskie, podmiotach działających na rzecz ochrony środowiska oraz podmiotach odpowiedzialnych za promowanie włączenia społecznego, praw podstawowych, praw osób niepełnosprawnych, równości płci i niedyskryminacji – koniecznych do włączenia w prace nad przygotowaniem i wdrażaniem gminnego programu rewitalizacji, pełniącego rolę strategii IIT.

W dalszej części rozdziału opisano działania związane z realizacją zasady partycypacji społecznej na etapie przygotowania, wdrażania i oceny GPRGM.

8.2. PARTYCYPACJA SPOŁECZNA NA ETAPIE PRZYGOTOWANIA GPR GMINY MORĄG

Podczas prac nad przygotowaniem niniejszego programu rewitalizacji zastosowano różne formy partycypacji społecznej, aby interesariusze w aktywny sposób mogli włączyć się w zaplanowanie procesu rewitalizacji.

Etapem poprzedzającym uspołecznioną pracę nad GPR Gminy Morąg były konsultacje społeczne uchwały w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji, które umożliwiły interesariuszom procesu wypowiedzenie się na temat ich granic. Działania konsultacyjne zrealizowano na podstawie Zarządzenia nr 1047/23 Burmistrza Morąga z dnia 16 sierpnia 2023 r. od 16 sierpnia do 15 września 2023 r. O przebiegu procesu i o jego formach interesariusze dowiedzieli się poprzez:

- Obwieszczenie Burmistrza Morąga o przeprowadzeniu konsultacji społecznych projektu Uchwały w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji Gminy Morąg,
 - zamieszczone na stronie Biuletynu Informacji Publicznej¹²,
 - zamieszczone na stronie Urzędu Gminy Morąg¹³,
 - na profilu Facebook Urzędu Gminy Morąg¹⁴.

W dniu 16 sierpnia 2023 r. ogłoszenie o rozpoczęciu konsultacji zostało również zamieszczone na stronie Urzędu¹⁵.

The screenshot shows the official website of the Morąg Municipal Office. On the left, there is a navigation menu with categories like 'Deklaracja dostępności', 'Informacje o naborze', and 'Aktualności'. The main content area displays a public information notice titled 'Rewitalizacja Miasta'. The notice is an official announcement from the Mayor, Tomasz Faraś, dated August 8, 2023, regarding a social consultation for the revitalization of the town. The notice includes the text: 'OBWIESZCZENIE BURMISTRZA MORĄGA o przeprowadzeniu konsultacji społecznych projektu uchwały w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji Gminy Morąg'.

Rys. 8. Obwieszczenie Burmistrza Morąga o przeprowadzeniu konsultacji społecznych
 Źródło: https://bip.morag.pl/172/3479/OBWIESZCZENIE_BURMISTRZA_MORAGA_0D_0Ao_przeprowadzeniu_konsultacji_spoecznych_projektu_uchwaly_w_sprawie_wyznaczenia_obszaru_zdegradowanego_o_i_obszaru_rewitalizacji_Gminy_Morag_0D_0A

Informacje o konsultacjach znalazły się również w lokalnym medium – na stronie Media Group Info¹⁶.

Konsultacje były przeprowadzone w następujących formach:

¹² https://bip.morag.pl/172/3479/OBWIESZCZENIE_BURMISTRZA_MORAGA_0D_0Ao_przeprowadzeniu_konsultacji_spoecznych_projektu_uchwaly_w_sprawie_wyznaczenia_obszaru_zdegradowanego_o_i_obszaru_rewitalizacji_Gminy_Morag_0D_0A

¹³ <http://www.morag.pl/pl/aktualnosc/rewitalizacja>

¹⁴ <https://www.facebook.com/gmina.morag/posts/pfbid02RvWWgiYB7qEfQTEqMrWJzY6AhKRkCrZhN7bZoVHs5uM4y1hjGuV3WjD2GArBAac8l>

¹⁵ <http://www.morag.pl/pl/aktualnosc/rewitalizacja+w+Gminie+Morag>

¹⁶ <https://mediagroupinfo.eu/konsultacje-w-sprawie-wyznaczenia-obszaru-zdegradowanego-i-obszaru-rewitalizacji>

- spotkanie otwarte z interesariuszami rewitalizacji, które odbyło się 08 września 2023 r. w Miejskiej Bibliotece Publicznej w Morągu przy ul. Ogrodowej 16,
- zbieranie uwag ustnych do protokołu w dniach od 16 sierpnia do 15 września 2023 r. osobiście w Urzędzie Miejskim w Morągu lub telefonicznie,
- zbieranie uwag w postaci elektronicznej lub papierowej, w tym za pomocą środków komunikacji elektronicznej, w szczególności poczty elektronicznej poprzez wypełnienie formularza zamieszczonego na stronie gminy Morąg w Biuletynie Informacji Publicznej i pod adresem: <https://www.surveio.com/survey/d/UwagiMoragDelimitacja>,
- badanie ankietowe z użyciem formularza ankiety badawczej dostępnej w wersji on-line pod adresem: <https://www.surveio.com/survey/d/AnkietaMoragDelimitacja> oraz w wersji papierowej w Urzędzie Miejskim w Morągu.

Informacja o rozpoczęciu konsultacji społecznych została podana do publicznej wiadomości:

- w Biuletynie Informacji Publicznej,
- na stronie internetowej gminy Morąg,
- na profilu gminy Morąg w mediach społecznościowych.

Projekt uchwały Rady Miejskiej w Morągu w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji gminy Morąg wraz z załącznikiem mapowym i formularzem konsultacyjnym były od 16 sierpnia 2023 r. udostępnione:

- w Biuletynie Informacji Publicznej na stronie,
- na stronie internetowej gminy Morąg,
- na tablicach informacyjnych w siedzibie Urzędu Miejskiego w Morągu,
- na profilu gminy Morąg w mediach społecznościowych.

W spotkaniu otwartym, skierowanym do wszystkich interesariuszy procesu rewitalizacji, zarówno w kontekście wymogów ustawy o rewitalizacji, jak i ustawy wdrożeniowej wzięło udział 18 osób. Podczas spotkania omówiono zasady prowadzenia rewitalizacji w oparciu o regulacje ustawowe, a także przedstawiono wyniki diagnozy wyznaczającej obszar zdegradowany i obszar rewitalizacji w gminie Morąg. Zaprezentowano kryteria wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji oraz przebieg ich granic.

Rys. 9. Otwarte spotkanie konsultacyjne

Źródło: <https://mediagroupinfo.eu/przyszli-aby-pomoc-przy-tworzeniu-gminnego-programu-rewitalizacji>

Uczestnicy spotkania zainteresowani byli propozycjami rozwiązań dla obszaru rewitalizacji, wskazywali również tereny, które ich zdaniem wymagają interwencji. W toku dyskusji pojawił się pomysł utworzenia stanowiska inspektora kontrolującego estetykę przestrzeni publicznych. Podniesiono również pomysł utworzenia ambon widokowych w pobliżu Rozlewiska Morąskiego. Podczas spotkania mieszkańcy nie wyrazili zastrzeżeń dotyczących przebiegu granic obszaru zdegradowanego i rewitalizacji w gminie Morąg, w związku z czym przyjęto, że wyniki diagnozy delimitacyjnej zostały zaakceptowane społecznie.

Potwierdziły to również wyniki ankiety badawczej – mieszkańcy zgodnie stwierdzili, że obszar rewitalizacji został wyznaczony poprawnie, 40% mieszkańców zauważa większe problemy społeczno-ekonomiczne i środowiskowe na tym terenie w porównaniu z pozostałym obszarem gminy, natomiast wszyscy ankietowani zauważyli większą degradację przestrzeni zabudowy.

W procesie konsultacji społecznych przesłano łącznie 9 uwag w formie formularzy elektronicznych, w formie ustnej i papierowej nie zgłoszono żadnych uwag. Uwagi w formularzach dotyczyły różnych zagadnień, np. transportowych (kwestii liczby przystanków w delimitacji) czy ekonomicznych (uwzględnienie w diagnozie jednego z największych pracodawców w gminie). Trzy uwagi odnosiły się do Lokalnego Programu Rewitalizacji Miasta Morąg do roku 2023 i je odrzucono. Uwzględniono za to 6 uwag – w treści dokumentu diagnozy i konsultowanego projektu uchwały.

Szczegółowy opis sposobu przeprowadzenia konsultacji społecznych na etapie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji został zawarty w Raporcie z konsultacji

społecznych projektu Uchwały w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji Gminy Miasta Morąga¹⁷.

Działania partycypacyjne prowadzono także na etapie przygotowania samego programu rewitalizacji po podjęciu przez Radę Miejską w Morągu uchwały nr LV/699/23 z dnia 24 listopada 2023 r. w sprawie przystąpienia do sporządzenia Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Morąg na lata 2024-2030.

Z punktu widzenia gminy jako organizatora i koordynatora procesu rewitalizacji szczególnie ważną kwestią było właściwe zaplanowanie działań rewitalizacyjnych, które powinny odpowiadać na rzeczywiste problemy obszaru, a jednocześnie na potrzeby jego mieszkańców.

Kluczowym działaniem partycypacyjnym na tym etapie był otwarty nabór na przedsięwzięcia rewitalizacyjne, umożliwiający interesariuszom składanie propozycji przedsięwzięć rewitalizacyjnych. O naborze, trwającym od 15 stycznia do 16 lutego 2024 r., informowano m.in. na stronie internetowej gminy Morąg, w Biuletynie Informacji Publicznej i na profilu gminy w mediach społecznościowych. Aby wziąć aktywny udział w naborze, należało wypełnić formularz (kartę przedsięwzięcia rewitalizacyjnego) i przesłać go na adres mailowy: tfaras@morag.pl lub pocztą tradycyjną na adres: Urząd Miejski w Morągu, ul. 11 listopada 9, 14-300 Morąg lub dostarczyć osobiście w Wydziale Komunalno-Inwestycyjnym i Rozwoju Lokalnego w dni robocze w godzinach pracy Urzędu.

W efekcie naboru zebrano propozycje przedsięwzięć rewitalizacyjnych zgłaszanych przez poszczególnych interesariuszy, które po weryfikacji ujęto w zapisach GPR Gminy Morąg. Zgłaszane propozycje były zbieżne z celami procesu rewitalizacji i stanowiły odpowiedź na problemy obszaru rewitalizacji. Z udziałem tych zgłoszeń opracowano część strategiczną programu.

8.3. PARTYCYPACJA SPOŁECZNA NA ETAPIE WDRAŻANIA I OCENY REALIZACJI GPR GMINY MORĄG

Wdrażanie programu rewitalizacji będzie się odbywać przy czynnym, partnerskim udziale i zaangażowaniu wszystkich środowisk lokalnych, mieszkańców obszaru rewitalizacji, przedstawicieli organizacji społecznych, sektora gospodarczego i instytucji publicznych, realizujących zadania własne na obszarze rewitalizacji.

Funkcję koordynacyjną działań włączających społeczność w proces rewitalizacji pełni Wydział Organizacyjny i Spraw Obywatelskich (w zakresie którego znajduje się rozwój lokalny). Do jego obowiązków należy m.in. planowanie strategiczne, w tym przygotowywanie, monitorowanie i aktualizacja dokumentów o charakterze strategicznym, do których zalicza się program rewitalizacji. Szczegółowe zasady działania wydziału i komórek oraz jednostek organizacyjnych Urzędu Miejskiego w Morągu w procesie rewitalizacji zostały opisane w rozdziale 9. System zarządzania Gminnym Programem Rewitalizacji Gminy Morąg na lata 2024-2030.

¹⁷ https://morag.pl/attch/article_attch-269-498-1695800708.pdf

Partnerami rewitalizacji, którzy będą pełnili istotną rolę w procesie wdrażania GPR Gminy Morąg, są podmioty realizujące przedsięwzięcia rewitalizacyjne na rzecz lokalnej społeczności. Zaangażowanie społecznych partnerów obejmuje:

- współorganizowanie aktywizacyjnych działań społecznych, kulturalnych i sportowych,
- zwiększenie aktywności i integracji osób z niepełnosprawnościami oraz przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu,
- poprawę poziomu przedsiębiorczości w zakresie wsparcia młodych mieszkańców poprzez działalność doradczą i edukacyjną,
- poprawę stanu środowiska naturalnego poprzez ograniczenie niskiej emisji,
- zaangażowanie sektora pozarządowego w realizację przedsięwzięć rewitalizacyjnych jako podmiotów samodzielnie je realizujących lub jako partnerów w przedsięwzięciach,
- współdziałanie Gminy Morąg ze wszystkimi podmiotami, których propozycje przedsięwzięć rewitalizacyjnych zostały ujęte w programie w celu monitorowania stopnia jego realizacji – podmioty będą zobligowane do regularnego raportowania stanu realizacji zgłoszonych przedsięwzięć rewitalizacyjnych.

Partycypacja społeczna podczas wdrażania programu będzie również polegać na działaniach monitoringowych, ocenie stopnia realizacji celów rewitalizacji i ocenie aktualności samego programu. Proces ten polega na agregowaniu i analizowaniu informacji dotyczących postępu rzeczowego i finansowego w realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych oraz na ocenie stopnia realizacji celów i ocenie aktualności GPRGM. Na tym etapie partycypacja będzie polegać na udziale realizatorów przedsięwzięć w tworzeniu zapisów raportów z oceny stopnia realizacji przedsięwzięć i celów GPR Gminy Morąg.

We wdrażaniu i ocenie programu będzie aktywnie uczestniczył Komitet Rewitalizacji, będący najwyższą formą włączenia społecznego w proces rewitalizacji. Komitet Rewitalizacji zostanie powołany po uchwaleniu GPR Gminy Morąg. Komitet będzie angażować kluczowych przedstawicieli lokalnej społeczności w ważnych sprawach związanych z procesem, zgodnie z wymogami art. 2 ust. 2 ustawy o rewitalizacji. Zgodnie z zapisami ustawy o rewitalizacji powołany komitet będzie stanowił miejscem współpracy i dialogu przedstawicieli gminy z interesariuszami procesu rewitalizacji. Komitet będzie pełnił rolę opiniodawczo-doradczą Burmistrza Morąga. Zasady działania komitetu będą uwzględniać jego funkcje określone w ustawie o rewitalizacji, jak i zasady działania zawarte w uchwale rady miejskiej, której projekt zostanie poddany konsultacjom społecznym.

Poniżej w tabeli podsumowano etap włączenia społecznego w proces tworzenia i realizacji GPR Gminy Morąg, z uwzględnieniem zastosowanych i planowanych form partycypacyjnych. Należy uznać, że do etapu opracowania programu zostali zaangażowani przedstawiciele interesariuszy, o których mowa w art. 2 ust. 2 ustawy o rewitalizacji.

Tab. 16. Formy włączenia społecznego w proces opracowania i wdrażania GPR Gminy Morąg

Interesariusze według ustawy o rewitalizacji	Komitet Rewitalizacji	Realizatorzy przedsięwzięć	Udział w konsultacjach
--	-----------------------	----------------------------	------------------------

Mieszkańcy obszaru rewitalizacji i pozostali mieszkańcy Miasta i Gminy Pleszew	x	x	x
Właściciele nieruchomości i podmioty zarządzające nieruchomościami	x	x	x
Spółdzielnie mieszkaniowe, wspólnoty mieszkaniowe, TBS, SIM	x		x
Podmioty prowadzące na obszarze gminy działalność gospodarczą	x	x	x
Podmioty prowadzące na obszarze gminy działalność społeczną	x	x	x
Jednostki samorządu terytorialnego i ich jednostki organizacyjne	x	x	x
Organy władzy publicznej	x		x
Podmioty realizujące uprawnienia Skarbu Państwa	x		x

Źródło: opracowanie własne

8.4. OPIS WŁĄCZENIA PARTNERÓW SPOŁECZNO-GOSPODARCZYCH ZGODNIE Z ART. 36 USTAWY WDROŻENIOWEJ

Zgodnie z ustawą z dnia 28 kwietnia 2022 r. o zasadach realizacji zadań finansowanych ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2021-2027 (ustawa wdrożeniowa) gminny program rewitalizacji jest uznawany za inny instrument terytorialny (IIT), dzięki czemu gmina Morąg, po spełnieniu wymogów dotyczących IIT, może ubiegać się o środki unijne dostępne w ramach m.in. programu operacyjnego Fundusze Europejskie dla Warmii i Mazur na lata 2021-2027. Wymogi ustawy o rewitalizacji i Zasad realizacji IIT, a także regulacje ustawy wdrożeniowej w art. 36 pokrywają się ze sobą. Wyjątkiem jest nieco inaczej sformułowany katalog interesariuszy.

Ustawa wdrożeniowa (art. 36 ust. 8 pkt 4) określa katalog interesariuszy procesu rewitalizacji, za których uznaje:

- partnerów społeczno-gospodarczych,
- podmioty reprezentujące społeczeństwo obywatelskie,
- podmioty działające na rzecz ochrony środowiska,
- podmioty odpowiedzialne za promowanie włączenia społecznego, praw podstawowych, praw osób niepełnosprawnych, równości płci i niedyskryminacji w pracach nad przygotowaniem i wdrażaniem strategii IIT.

Interesariusze ci zostali zaproszeni do prac nad programem rewitalizacji. Aktywne uczestnictwo we współtworzeniu procesu rewitalizacji zapewnił przede wszystkim ich udział w następujących formach partycypacji społecznej:

- konsultacjach społecznych dotyczących projektu uchwały w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji Gminy Morąg, projektu Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Morąg na lata 2024-2030 oraz uchwały w sprawie określenia zasad wyboru oraz działania Komitetu Rewitalizacji,
- otwartym naborze na przedsięwzięcia rewitalizacyjne,
- innych działaniach partycypacyjnych.

Dzięki kampanii informacyjnej udało się pozyskać wymienionych partnerów społeczno-gospodarczych i inne podmioty określone w ustawie wdrożeniowej. Partnerzy ci brali udział w procesie partycypacji na etapie przygotowania GPR Gminy Morąg. Na etapie jego wdrażania będą zaś uczestniczyli w dalszych działaniach partycypacyjnych, przede wszystkim w pracach Komitetu Rewitalizacji.

Poniżej w tabeli podsumowano wyniki włączenia społecznego w proces opracowania i realizacji GPR Gminy Morąg, z uwzględnieniem wymogów art. 36 ust. 8 pkt 4 ustawy wdrożeniowej.

Tab. 17. Formy włączenia społecznego interesariuszy w proces opracowania i wdrażania GPR Gminy Morąg – zgodnie z wymogami ustawy wdrożeniowej

Interesariusze wg ustawy wdrożeniowej	Komitet Rewitalizacji	Realizatorzy przedsięwzięć	Udział w konsultacjach
Partnerzy społeczno-gospodarczy	x	x	x
Podmioty reprezentujące społeczeństwo obywatelskie	x	x	x
Podmioty działające na rzecz ochrony środowiska	x		x
Podmioty odpowiedzialne za promowanie włączenia społecznego, praw podstawowych, praw osób niepełnosprawnych, równości płci i niedyskryminacji	x	x	x

Źródło: opracowanie własne

W celu pełnego włączenia partnerów społeczno-gospodarczych i podmiotów wskazanych w art. 36 ust. 8 pkt 4 ustawy wdrożeniowej skład Komitetu Rewitalizacji zostanie ustalony z ich uwzględnieniem, dzięki czemu oprócz innych interesariuszy procesu rewitalizacji będą oni mieć także wpływ na sposób wdrażania, monitorowanie i ocenę prowadzonej interwencji. Dlatego w zasadach dotyczących składu komitetu zostaną uwzględnione miejsca dla przedstawicieli podmiotów wymienionych m.in. w art. 36 ust. 8 ustawy wdrożeniowej, tym samym zapewniając udział w procesie nie tylko przedstawicieli podmiotów prowadzących działalność gospodarczą na terenie Gminy Morąg, ale i organizacji zrzeszających pracodawców, izb gospodarczych i instytucji z otoczenia biznesu, a także przedstawicieli podmiotów ekonomii społecznej, podmiotów działających na rzecz ochrony środowiska oraz podmiotów odpowiedzialnych za promowanie włączenia społecznego, praw podstawowych, równości płci, szans

i niedyskryminacji. Oprócz wymienionych kategorii partnerów za przedstawicieli społeczeństwa obywatelskiego można też uznać innych członków komitetu, do których należą m.in. przedstawiciele organów doradczych i konsultacyjnych Burmistrza Morąga.

Opisane włączenie społeczne wyżej wymienionych partnerów w proces rewitalizacji w Morągu spełnia wymogi ustawy wdrożeniowej sprawiając, że GPR Gminy Morąg można uznać za Inny Instrument Terytorialny zgodnie z regulacjami ustawy wdrożeniowej i Zasad realizacji instrumentów terytorialnych w Polsce w perspektywie finansowej UE na lata 2021-2027.

9. SYSTEM ZARZĄDZANIA GMINNYM PROGRAMEM REWITALIZACJI GMINY MORĄG NA LATA 2024-2030

9.1. OPIS STRUKTURY ZARZĄDZANIA GPR GMINY MORĄG

System zarządzania rewitalizacją w gminie Morąg został wpisany w istniejący system zarządzania tej jednostki samorządu terytorialnego, którego zasady określa Regulamin Organizacyjny Urzędu Gminy Morąg wprowadzony Zarządzeniem nr 4/24 Burmistrza Morąga z dnia 9 maja 2024 r. Zgodnie z nim funkcję koordynacyjną działań związanych z procesem rewitalizacji pełni Wydział Organizacyjny i Spraw Obywatelskich. Do jego obowiązków należy m.in. planowanie strategiczne, w tym przygotowywanie, monitorowanie i aktualizacja dokumentów o charakterze strategicznym, a więc i programu rewitalizacji.

Do zadań Wydziału Organizacyjnego i Spraw Obywatelskich, związanych z obsługą procesu rewitalizacji, należy m.in.:

- tworzenie i koordynacja prac przy opracowywaniu programu rewitalizacji,
- inicjowanie, identyfikowanie źródeł i pozyskiwanie zewnętrznych środków finansowych na realizację zadań gminy Morąg,
- realizacja, monitoring wdrażania projektów oraz pomoc merytoryczna w ich zarządzaniu,
- koordynowanie realizacji projektów z udziałem środków zewnętrznych, w tym unijnych,
- monitoring wdrażania dokumentów strategicznych gminy Morąg.

Ponadto, na wszystkie komórki i jednostki organizacyjne Urzędu Miejskiego w Morągu został nałożony obowiązek współdziałania z innymi komórkami i jednostkami przy realizacji zadań i projektów współfinansowanych ze środków zewnętrznych. Tym samym formalnie zabezpieczono zasadę współpracy między podmiotami realizującymi zadania nałożone przez proces rewitalizacji Gminy Morąg.

Bazując na strukturze organizacyjnej Urzędu Miejskiego w Morągu, poniżej wskazano najważniejsze podmioty włączone w proces zarządzania rewitalizacją, tj. takie, na których spoczywa obowiązek realizacji Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Morąg na lata 2024-2030.

Tab. 18. Podmioty realizujące czynności z zakresu zarządzania GPR Gminy Morąg

Komórka organizacyjna	Zadania do realizacji w procesie zarządzania GPR Gminy Morąg
-----------------------	--

Burmistrz Morąga	<ul style="list-style-type: none"> ▪ nadzór nad sporządzaniem i realizacją GPRGM ▪ uruchamianie konsultacji społecznych projektu GPRGM i jego zmian ▪ ogłoszenie naboru kandydatów do pracy w Komitecie Rewitalizacji ▪ powołanie Komitetu Rewitalizacji ▪ obsługa Komitetu Rewitalizacji ▪ zatwierdzanie wyników oceny aktualności i stopnia realizacji GPRGM ▪ podejmowanie decyzji w sprawie aktualizacji GPRGM
Rada Miejska	<ul style="list-style-type: none"> ▪ uchwalenie dokumentu GPRGM oraz jego aktualizacji ▪ podjęcie uchwały w sprawie zasad wyznaczania składu oraz zasad działania Komitetu Rewitalizacji ▪ zabezpieczenie środków finansowych w WPF na realizację zadań własnych Gminy Morąg wynikających z GPRGM
Wydział Komunalno-Inwestycyjny i Rozwoju Lokalnego ze współpracującymi komórkami i jednostkami organizacyjnymi Urzędu Miejskiego w Morągu	<ul style="list-style-type: none"> ▪ koordynowanie opracowania, realizacji i zmiany GPRGM ▪ koordynowanie współpracy komórek i jednostek organizacyjnych Urzędu Miejskiego w Morągu oraz wszystkich pozostałych interesariuszy rewitalizacji w zakresie realizacji GPRGM ▪ realizacja działań w zakresie właściwości gminy ▪ wdrażanie projektów służących osiągnięciu celów i wskaźników GPRGM ▪ przygotowywanie informacji na temat stopnia realizacji projektów wynikających z GPRGM ▪ prowadzenie i wspieranie działań w zakresie pozyskiwania zewnętrznych źródeł finansowania projektów rewitalizacyjnych ▪ promocja podejmowanych działań rewitalizacyjnych ▪ koordynowanie czynności związanych z opracowaniem oceny aktualności i stopnia realizacji GPRGM ▪ bieżąca współpraca z Komitetem Rewitalizacji
Komitet Rewitalizacji	<ul style="list-style-type: none"> ▪ opiniowanie sprawozdań z oceny aktualności i stopnia realizacji GPRGM ▪ pełnienie roli opiniodawczo-doradczej we wszystkich innych sprawach dotyczących procesu rewitalizacji ▪ podejmowanie inicjatyw wspierających proces rewitalizacji
Mieszkańcy miasta oraz interesariusze procesu rewitalizacji	<ul style="list-style-type: none"> ▪ udział w pracach Komitetu Rewitalizacji ▪ udział w konsultacjach społecznych związanych z rewitalizacją

	<ul style="list-style-type: none"> ▪ udział w badaniach społecznych związanych z oceną procesu rewitalizacji ▪ współpraca przy opracowywaniu zmian GPRGM ▪ informowanie o pojawiających się na obszarze rewitalizacji nowych potrzebach rewitalizacyjnych
--	--

Źródło: opracowanie własne

Wynikający z Regulaminu Organizacyjnego Urzędu Gminy Morąg obowiązek współpracy przy realizacji zadań współfinansowanych ze źródeł zewnętrznych umożliwia całościowe zarządzanie procesem rewitalizacji w obrębie różnych polityk publicznych – w zakresie których będą realizowane przedsięwzięcia rewitalizacyjne wynikające z GPR Gminy Morąg.

Zarządzanie GPRGM odbywa się w strukturach organizacyjnych Urzędu Miejskiego w Morągu, w ramach bieżących obowiązków pracowników. Miejscem spotkań koordynacyjnych osób zaangażowanych w przygotowanie i realizację GPR Gminy Morąg jest siedziba urzędu w godzinach jego otwarcia.

Art. 5 ust. 2 pkt 6 ustawy o rewitalizacji wskazuje na konieczność tworzenia warunków do wypowiedzania się przez interesariuszy nie tylko w czasie przygotowania, ale prowadzenia i oceny rewitalizacji, co oznacza w zasadzie potrzebę włączenia partnerów społeczno-gospodarczych w etap zarządzania programem.

Na etapie realizacji programu rewitalizacji włączenie społeczne w zarządzanie, wdrażanie i ocenę programu będzie realizowane przez Komitet Rewitalizacji, który zostanie powołany na zasadach przewidzianych w art. 7 ustawy o rewitalizacji. W składzie komitetu znajdą się interesariusze wymienieni zarówno w art. 2 ust. 2 ustawy o rewitalizacji, jak i interesariusze, o których mowa w art. 36 ust. 8 pkt 4 ustawy z dnia 28 kwietnia 2022 r. o zasadach realizacji zadań finansowanych ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2021-2027.

Komitet będzie stanowił platformę do dialogu przedstawicieli gminy i innych interesariuszy procesu. Zasady działania komitetu oraz zasady wyboru jego składu zostaną określone w odrębnej uchwale Rady Miejskiej po przeprowadzeniu konsultacji społecznych projektu uchwały w tej sprawie. Kandydaci na członków Komitetu Rewitalizacji będą zgłaszać swoje kandydatury w otwartym naborze. Po weryfikacji powstanie lista członków, którzy zostaną powołani do komitetu na mocy właściwego zarządzenia Burmistrza Morąga. Z komitetem będzie współpracować Wydział Organizacyjny i Spraw Obywatelskich, który będzie przedkładał mu do zaopiniowania dokumenty towarzyszące procesowi wdrażania GPR Gminy Morąg.

Identyfikacja przedsięwzięć rewitalizacyjnych w programie umożliwia pozyskiwanie zewnętrznego dofinansowania na ich realizację. W związku z tym kluczowym obowiązkiem realizatorów będzie zabieganie o pozyskanie dofinansowania na poszczególne projekty w celu zwiększenia efektywności finansowania całego procesu rewitalizacji.

Finansowanie projektów gminnych, stanowiących przedsięwzięcia rewitalizacyjne, zostanie zabezpieczone w wieloletniej prognozie finansowej, na zasadach przewidzianych w art. 21 ustawy o rewitalizacji.

Przedstawiony system zarządzania umożliwia sprawne wdrażanie Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Morąg na lata 2024-2030, z uwzględnieniem obowiązkowej partycypacji społecznej, a także konieczności włączenia interesariuszy, o których mowa w zapisach art. 36 ustawy wdrożeniowej, jak i art. 2 ust. 2 ustawy o rewitalizacji.

9.2. RAMOWY HARMONOGRAM DZIAŁAŃ GPR GMINY MORĄG

W tabeli poniżej przedstawiono ramowy harmonogram realizacji GPR Gminy Morąg dotyczący czynności formalnych niezbędnych do podjęcia w procedurze wdrażania programu.

Tab. 19. Ramowy harmonogram realizacji Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Morąg na lata 2024-2030

Etapy i rodzaje działań	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030
Uchwalenie GPR Gminy Morąg przez Radę Miejską							
Wprowadzenie przedsięwzięć rewitalizacyjnych do WPF							
Powołanie Komitetu Rewitalizacji							
Nabór uzupełniający do Komitetu Rewitalizacji							
Posiedzenia Komitetu Rewitalizacji (raz na pół roku)							
Działania informacyjno-promocyjne GPR Gminy Morąg							
Monitoring przedsięwzięć rewitalizacyjnych							
Ocena aktualności i stopnia realizacji GPR Gminy Morąg							
Przygotowanie i wdrażanie projektów, pozyskanie finansowania zewnętrznego							
Podsumowanie działań realizowanych w perspektywie finansowej 2021-2027							
Przygotowanie do działań rewitalizacyjnych w ramach kolejnej perspektywy finansowej							
Aktualizacja GPR Gminy Morąg							

Źródło: opracowanie własne

Art. 15 ust 1. pkt 8 ustawy o rewitalizacji zakłada, że należy przedstawić koszty zarządzania realizacją gminnego programu rewitalizacji. Poniżej oszacowano koszty zarządcze, przy następujących założeniach:

- nie przewiduje się dodatkowego wynagradzania osób biorących udział w procesie zarządzania GPR Gminy Morąg; pracownicy Wydziału Organizacyjnego i Spraw Obywatelskich zadania związane z obsługą programu będą realizować w ramach obowiązków służbowych, bez dodatkowego wynagrodzenia;
- praca w Komitecie Rewitalizacji pełniona będzie społecznie, bez wynagrodzenia.

Tab. 20. Koszty zarządzania Gminny Program Rewitalizacji Gminy Morąg na lata 2024-2030

Lp.	Działania	Ilość	Jednostka	Stawka [zł]	Wartość [zł]
1	Aktualizacja GPR Gminy Morąg	1 szt.	PLN	30 000,00	30 000,00
2	Kampania informacyjno-promocyjna procesu rewitalizacji (ulotki, plakaty, artykuły prasowe)	1 kpl	PLN	2000,00	2000,00
3	Inne (badania i analizy w procesie opracowania oceny aktualności i stopnia realizacji GPRGM)	2 szt.	PLN	10 000,00	20 000,00
Razem:					52 000,00

Źródło: opracowanie własne

10. SYSTEM MONITORINGU I OCENY GMINNEGO PROGRAMU REWITALIZACJI GMINY MORĄG NA LATA 2024-2030

ZASADY MONITOROWANIA I OCENY GPR GMINY MORĄG

Gminny program rewitalizacji wymaga cyklicznej kontroli stopnia aktualności i poziomu realizacji, realizowanej co najmniej raz na 3 lata, zgodnie z systemem monitorowania i oceny wskazanym w tym dokumencie (art. 22 ustawy o rewitalizacji). W przypadku stwierdzenia, że GPR Gminy Morąg jest nieaktualny, Burmistrz Morąga występuje do rady miejskiej z wnioskiem o jego zmianę. Natomiast w przypadku stwierdzenia osiągnięcia celów GPRGM, rada uchyla uchwałę w sprawie gminnego programu rewitalizacji, kończąc realizację procesu.

Art. 22 ust. 4

W przypadku stwierdzenia, w wyniku przeprowadzonej oceny stopnia realizacji gminnego programu rewitalizacji, osiągnięcia celów rewitalizacji w nim zawartych, rada gminy uchyla uchwałę w sprawie gminnego programu rewitalizacji w całości albo w części, z własnej inicjatywy albo na wniosek wójta, burmistrza albo prezydenta miasta.

Monitorowanie celów rewitalizacji jako działanie obowiązkowe obejmuje z jednej strony badanie stopnia realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych, a z drugiej strony wymaga dokonania oceny ich wpływu na otoczenie, czyli na stopień rozwoju (poziom degradacji) obszaru rewitalizacji. Monitorowanie powinno umożliwić podjęcie decyzji dotyczących m.in.:

- zakończenia procesu, w sytuacji poprawy wskaźników rozwoju społeczno-gospodarczego (degradacji) obszaru rewitalizacji,
- kontynuacji procesu, jeśli zmiany tych wskaźników nie zachodzą we właściwym czasie,
- aktualizacji GPR, związanych z dostosowaniem programu do bieżących wyzwań i sytuacji społeczno-gospodarczej obszaru rewitalizacji.

Logika procesu rewitalizacji wymaga, by wskaźniki degradacji obszaru zmieniały się pod wpływem realizowanych przedsięwzięć rewitalizacyjnych. Przy tym założeniu system monitorowania GPR wymaga dwustopniowej kontroli:

- oceny stopnia realizacji celów GPR Gminy Morąg, dokonywanej z wykorzystaniem danych określających stan zaawansowania przedsięwzięć rewitalizacyjnych – realizowanej raz do roku,
- oceny stopnia realizacji celów GPR Gminy Morąg za pomocą informacji o stanie zjawisk kryzysowych obszaru rewitalizacji – realizowanej raz na 3 lata, zgodnie z wymogami art. 22 ust. 1 ustawy o rewitalizacji.

System monitorowania zakłada, że w efekcie wdrożenia przedsięwzięć rewitalizacyjnych ujętych w GPRGM wskaźniki degradacji obszaru ulegną oczekiwanej poprawie.

Ustalanie zawartości raportu z oceny aktualności i stopnia realizacji GPRGM będzie odbywać się w sposób uspołeczniony przez włączenie do jego opiniowania Komitetu Rewitalizacji. Komitet będzie zajmować stanowisko na temat wyników monitorowania na zasadach formalnych wynikających z wymogów art. 22 ust. 2 ustawy o rewitalizacji, może też formułować własne oceny jakościowe procesu rewitalizacji, przykładowo dotyczące oceny zmian zachodzących na obszarze rewitalizacji (czy zmiany są widoczne? czy są wystarczające? czy są właściwe?) lub stopnia zadowolenia mieszkańców z efektów procesu.

Dzięki takiemu podejściu interesariusze procesu uzyskają bezpośrednią możliwość wypowiedzenia się w czasie prowadzenia i oceny rewitalizacji, na co wskazują wymogi art. 5 ust. 2 pkt 6 ustawy. W raporcie z oceny aktualności i stopnia realizacji GPR Gminy Morąg zostaną uwzględnione wnioski z oceny jakościowej procesu, które pozwolą wprowadzić ewentualne działania korygujące w kolejnym okresie prowadzenia interwencji rewitalizacyjnej.

MONITOROWANIE POSTĘPU W REALIZACJI PRZEDSIĘWZIĘĆ REWITALIZACYJNYCH

Monitoring przedsięwzięć polega na ocenie stopnia ich wdrożenia, a także kontroli efektów ich realizacji. Przewiduje się opracowywanie corocznych raportów z postępów w realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych. W tym celu zbierane będą szczegółowe informacje, dotyczące przedsięwzięć rewitalizacyjnych ujętych w GPR Gminy Morąg, od ich realizatorów, z wykorzystaniem poniższych formularzy monitoringowych.

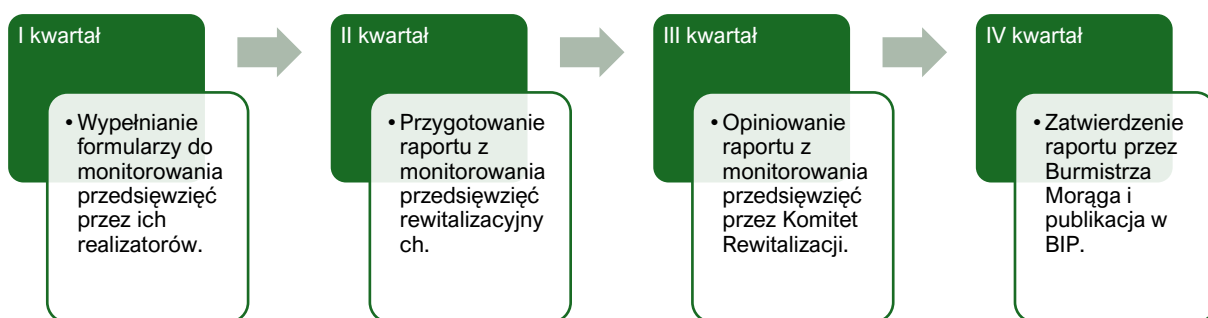
Tab. 21. Formularz monitoringowy oceny stopnia realizacji przedsięwzięcia rewitalizacyjnego wynikającego z GPR Morąga

<i>Formularz do monitorowania przedsięwzięć rewitalizacyjnych ujętych w GPR Gminy Morąg za okres od 01.01 r. do 31.12 r.</i>				
<i>Numer i nazwa przedsięwzięcia w GPR Gminy Morąg</i>			<i>Podmiot realizujący</i>	
<i>Opis stanu realizacji przedsięwzięcia</i>				
<i>Status przedsięwzięcia:</i>	<i>zakończone *</i>	<i>w trakcie realizacji*</i>	<i>nie rozpoczęte*</i>	<i>rezygnacja z realizacji*</i>
		<i>Zaplanowano w GPR Gminy Morąg</i>	<i>Zrealizowano</i>	

Wartość przedsięwzięcia w zł:		
Okres realizacji przedsięwzięcia		
Wartość wskaźnika produktu:		
Wartość wskaźnika rezultatu:		
Zrealizowany zakres rzeczowy w okresie sprawozdawczym:		
Opis działań zaplanowanych na kolejny rok:		
Opis zaistniałych zmian w odniesieniu do założeń GPRGM:		
Data wypełnienia	Osoba wypełniająca kartę z ramienia realizatora projektu	
.....	
	(podpis i pieczęć)	
*- niepotrzebne skreślić		

Źródło: opracowanie własne

W ramach monitoringu przedsięwzięć rewitalizacyjnych będą przeprowadzane corocznie następujące czynności:

Narzędziem do śledzenia postępów we wdrażaniu przedsięwzięć rewitalizacyjnych, ujętych w GPR Gminy Morąg, są wskaźniki monitorowania. Dostarczają one informacji dotyczących produktów lub rezultatów, powiązanych z realizacją programu operacyjnego: Fundusze Europejskie dla Warmii i Mazur na lata 2021-2027. Wskaźniki produktu i rezultatu zostały określone w opisach poszczególnych przedsięwzięć rewitalizacyjnych. Do monitorowania całościowych postępów w realizacji przedsięwzięć wybrano typowe wskaźniki, powiązane ze specyfiką i charakterem powiązanych z nimi celów.

Tab. 22. Wskaźniki monitorowania przedsięwzięć rewitalizacyjnych GPR Gminy Morąg na lata 2024-2030 (dla cyklu rocznego)

Wskaźniki monitorujące	Rodzaj wskaźnika/ jednostka miary	Poziom w roku bazowym (2024)	Poziom w roku docelowym (2030)
Cel 1. Poprawa jakości życia mieszkańców obszaru rewitalizacji			
Liczba przedsięwzięć	szt.	7 (zaplanowanych)	7 (zrealizowanych)
Liczba osób objętych usługami świadczonymi w społeczności lokalnej w programie	produktu os.	0	1550
Liczba podmiotów, które rozszerzyły ofertę wsparcia lub podniosły jakość oferowanych usług	rezultatu szt.	0	18
Cel 2. Wysoka jakość zagospodarowania obszaru rewitalizacji			
Liczba przedsięwzięć	szt.	8 (zaplanowanych)	8 (zrealizowanych)
Liczba zmodernizowanych energetycznie budynków	produktu szt.	0	1
Liczba wspartych budynków mieszkalnych zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach	produktu szt.	0	2
Otwarta przestrzeń utworzona lub rekultywowana na obszarach miejskich	produktu m ²	0	36 489
Liczba ludności zamieszkującej obszar rewitalizacji	rezultatu os.	2802	2800

Źródło: opracowanie własne

OCENA STOPNIA REALIZACJI CELÓW GPR GMINY MORĄG Z UŻYCIEM INFORMACJI O STANIE OBSZARU REWITALIZACJI

Coroczne raporty z monitorowania przedsięwzięć rewitalizacyjnych będą służyć przygotowaniu całościowego raportu z oceny stopnia realizacji GPR Gminy Morąg, wymaganego do opracowania przez art. 22 ustawy o rewitalizacji co najmniej raz na 3 lata. Całościowa ocena postępów we wdrażaniu procesu rewitalizacji będzie realizowana w odniesieniu do celów strategicznych GPRGM, weryfikowanych za pomocą wskaźników odwołujących się do całościowych rezultatów osiągniętych przez politykę rewitalizacyjną. Zgodnie z najnowszą wiedzą przedstawianą w literaturze przedmiotu logika procesu monitorowania wymaga, aby wskaźniki użyte do celów diagnostycznych polityki wykorzystywać do monitorowania jej

efektów¹⁸. Oznacza to konieczność włączenia do systemu monitorowania realizacji procesu rewitalizacji wskaźników użytych w procesie delimitacji obszaru zdegradowanego gminy Morąg.

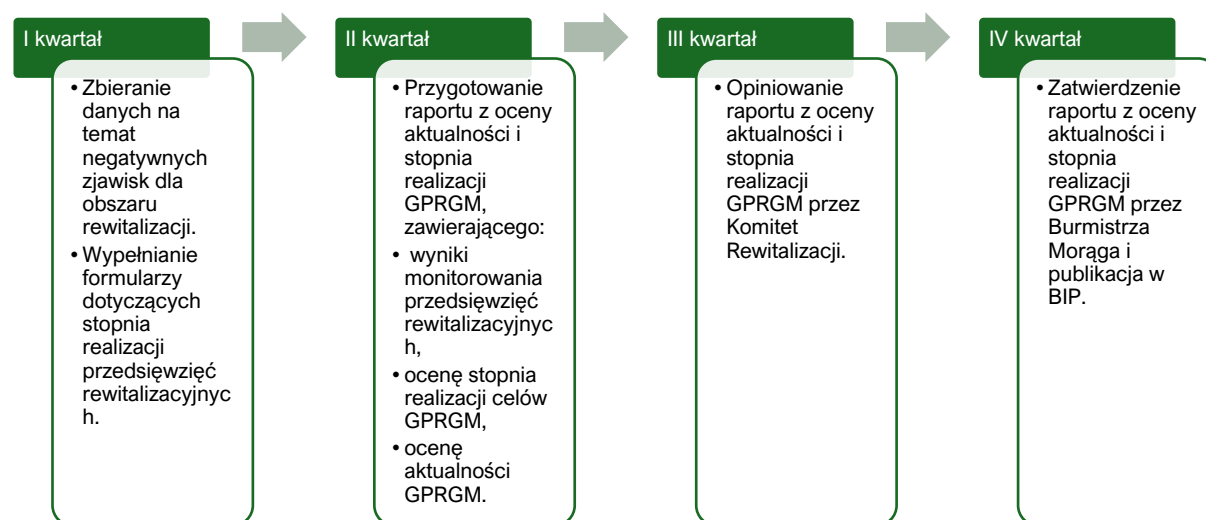
Pierwsza ocena zjawisk kryzysowych na obszarze rewitalizacji gminy Morąg odbędzie się w 2027 r. i będzie obejmować pierwszy 3-letni okres obowiązywania programu w latach 2024-2026, kolejna po następnych 3 latach za okres 2027-2030, na zakończenie jego perspektywy. Schemat procedury monitorowania GPR Gminy Morąg został przedstawiony poniżej.

Tab. Cykle monitoringu GPR Gminy Morąg na lata 2024-2030

	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030
Raport z monitoringu przedsięwzięć		x	x	x	x	x	x
Ocena stopnia realizacji GPRGM				x			x
Ocena aktualności GPRGM				x			x

Źródło: opracowanie własne

W ramach procesu oceny aktualności i stopnia realizacji GPR Gminy Morąg będą prowadzone następujące czynności – w cyklu 3-letnim:

Raport z oceny aktualności i stopnia realizacji GPR Gminy Morąg, opracowywany dla cyklu 3-letniego, zawiera wnioski i rekomendacje dotyczące ulepszenia procesu rewitalizacji oraz wskazówki dotyczące potrzeb związanych z aktualizacją programu. Burmistrz Morąga, zatwierdzając raport, akceptuje i kieruje do ewentualnej realizacji wynikające z niego

¹⁸Jadach-Sepiolo A. (red.), Spadło K. (red.) i in., „Monitorowanie procesów rozwoju na poziomie wewnątrzgminnym. Poradnik”, Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej, Instytut Rozwoju Miast i Regionów, Warszawa 2020 r.

rekomendacje. Zatwierdzony raport zostaje umieszczony w BIP, stanowiąc podstawę do korekt interwencji w kolejnym 3-letnim cyklu wdrażania programu.

W przypadku stwierdzenia, że GPRGM wymaga zmiany, Burmistrz Morąga występuje do rady miasta z wnioskiem o jego zmianę (art. 22 ust. 3 ustawy o rewitalizacji). W przypadku stwierdzenia osiągnięcia celów rewitalizacji w nim zawartych, rada uchyla uchwałę w sprawie GPRGM w całości.

Podstawowym narzędziem do śledzenia stopnia realizacji celów GPR Gminy Morąg są wskaźniki monitorowania czynników kryzysowych. Do oceny stopnia realizacji celów strategicznych programu zostały wskazane wybrane wskaźniki umożliwiające ocenę stopnia rozwoju/degradacji obszaru rewitalizacji Morąga (w procesie monitorowania nie ma potrzeby ponownego badania wszystkich wskaźników użytych do delimitacji obszaru zdegradowanego).

Tab. 23. Zestaw wskaźników monitorowania stopnia realizacji celów GPR Gminy Morąg na lata 2024-2030 (dla cyklu 3-letniego)

Wskaźniki monitorujące	Źródło	Średnia dla gminy w roku bazowym	Poziom w roku bazowym	Ocena realizacji	Poziom w roku docelowy m (2033)
Cel 1. Poprawa jakości życia mieszkańców obszaru rewitalizacji					
Liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej na 1000 osób	MOPS w Morągu	66,76	73,16	maleje	68,0
Liczba użytkowników bibliotek publicznych na 1000 osób	Miejska Biblioteka Publiczna w Morągu	113,20	112,06	maleje	113,0
Udział wyrejestrowywanych podmiotów w łącznej liczbie podmiotów zarejestrowanych w CEIDG w %	CEiIDG UM w Morągu	4,57%	5,9%	maleje	5,0%
Udział projektów zrealizowanych w liczbie projektów zaplanowanych w GPR Morąga w %	UM w Morągu	-	0	rośnie	100,0%
Cel 2. Wysoka jakość zagospodarowania obszaru rewitalizacji					
Liczba lokali ogrzewanych piecami węglowymi na 1000 osób	UM w Morągu	101,11	58,53	maleje	50,0
Udział obszarów objętych rewitalizacją w powierzchni obszaru rewitalizacji	UM w Morągu	-	0	rośnie	6,7%
Udział projektów zrealizowanych w liczbie projektów zaplanowanych w GPRGM w %	UM w Morągu	-	0	rośnie	100,0%

Źródło: opracowanie własne

Jeśli raport z oceny stopnia realizacji GPR Gminy Morąg, przygotowany w 2030 r., nie potwierdzi realizacji zakładanych celów procesu, program rewitalizacji zostanie wydłużony na kolejne lata, co umożliwi wdrożenie wszystkich zaplanowanych w nim zamierzeń. Natomiast osiągnięcie w 2030 r. zakładanych mierników realizacji celów GPRGM oznacza możliwość uchylenia uchwały w sprawie przyjęcia programu i tym samym zakończenia procesu rewitalizacji.

OCENA AKTUALNOŚCI GPR GMINY MORĄG

Gminny program rewitalizacji wymaga cyklicznej (co najmniej raz na trzy lata) kontroli w zakresie jego aktualności, zgodnie z wymogami art. 22 ust. 1 ustawy o rewitalizacji. Badaniu temu poddawane są szczegółowe zapisy GPR – pod kątem spójności z bieżącym stanem procesu. Celem tej oceny jest identyfikacja przesłanek do zmiany programu, służącej dostosowaniu go do aktualnych uwarunkowań, w jakich realizowana jest interwencja rewitalizacyjna. Badanie to umożliwi funkcjonowanie gminnego programu rewitalizacji w dłuższym horyzoncie czasu bez utraty aktualności.

Przesłanką do aktualizacji GPR Gminy Morąg mogą być m.in. zmiany strategicznych założeń rewitalizacji dotyczące np. celów i kierunków działań, opisów przedsięwzięć rewitalizacyjnych, decyzji związanych ze specjalnymi narzędziami ustawy o rewitalizacji. Dodatkowym argumentem może być również konieczność wprowadzenia zmian w opisach przedsięwzięć rewitalizacyjnych, których przyczyną mogą być uwarunkowania związane z pozyskiwaniem środków finansowych na ich realizację.

Wnioski o włączenie do programu nowych przedsięwzięć powinny zostać potwierdzone ustaleniami raportu z oceny aktualności i stopnia realizacji GPR Gminy Morąg. W przypadku włączania nowych projektów do programu należy potwierdzić ich związek z celami procesu rewitalizacji i zgodność z lokalnymi dokumentami strategicznymi. Nowe projekty rewitalizacyjne powinny charakteryzować się wysokim stopniem przygotowania do realizacji, a także dużym potencjałem do kreowania spójności społeczno-gospodarczej obszaru rewitalizacji i zaspokajać pilne potrzeby lokalnej społeczności.

Zmiany w otoczeniu dokumentów strategicznych, a także w szacunkowych ramach finansowych nie będą wywoływały konieczności zmian GPR Gminy Morąg, jeśli nie będą ograniczać możliwości dalszej realizacji jego strategicznych założeń.

Rekomendacja związana z rozpoczęciem procedury zmiany GPRGM powinna wynikać z raportu z oceny aktualności i stopnia realizacji programu, a następnie zostać zaopiniowana przez Komitet Rewitalizacji. Następnie zgodnie z ustawą o rewitalizacji Burmistrz Morąga występuje do rady miejskiej z wnioskiem o zmianę GPRGM. Do wniosku zostaje dołączona opinia Komitetu Rewitalizacji. Zmiana programu rewitalizacji następuje w trybie, w jakim został on uchwalony.

Zmiana gminnego programu rewitalizacji nie wymaga uzyskania opinii ani przeprowadzenia konsultacji społecznych, jeżeli nie dotyczy przedsięwzięć rewitalizacyjnych – podstawowych i pozostałych dopuszczalnych, a także nie wymaga zmiany uchwały w sprawie ustanowienia na obszarze rewitalizacji Specjalnej Strefy Rewitalizacji.

11. OKREŚLENIE ZMIAN W UCHWAŁACH MIESZKANIOWYCH

Zaplanowane w GPR Gminy Morąg przedsięwzięcia nie powodują konieczności wprowadzenia zmian w uchwałach, o których mowa w art. 21 ust. 1 ustawy z dnia 21 czerwca 2001 r. o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kodeksu cywilnego.

Podstawowymi dokumentami regulującymi kwestie gospodarowania zasobem lokali mieszkalnych gminy Morąg są:

1. Uchwała nr XXXVIII / 560 /2017 Rady Miejskiej w Morągu z dnia 28 grudnia 2017 r. w sprawie zasad wynajmowania lokali wchodzących w skład mieszkaniowego zasobu Gminy Morąg,
2. Uchwała nr XLV / 608 / 22 Rady Miejskiej w Morągu z dnia 29 grudnia 2022 r. sprawie wieloletniego programu gospodarowania mieszkaniowym zasobem Gminy Morąg na lata 2023 -2027.

Z Wieloletniego programu gospodarowania mieszkaniowym zasobem Gminy Morąg na lata 2023-2027 wynika, że w przypadku konieczności przeprowadzenia remontów budynków i lokali wchodzących w skład mieszkaniowego zasobu możliwa będzie zamiana lokalu na inny wolny lokal pozostający w zasobie. W celu przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu osób i rodzin, lokale wchodzące w skład mieszkaniowego zasobu będą przeznaczane również na realizację zadań z zakresu ustawy o pomocy społecznej i ustawy o wspieraniu rodziny i pieczy zastępczej.

Budowa nowych mieszkań, planowane remonty lokali mieszkalnych, zakup mieszkań oraz budynków niemieszkalnych i powierzchni niemieszkalnych na cele mieszkaniowe od różnych podmiotów, pokryje ewentualne zapotrzebowanie na lokale zamienne wygenerowane w związku z ewentualną realizacją przedsięwzięć obejmujących gminny zasób mieszkaniowy na obszarze rewitalizacji.

W GPRGM nie określono zadań z zakresu polityki mieszkaniowej do realizacji w obrębie tego zasobu, wobec czego w programie nie wskazuje się zmian w uchwałach dotyczących lokali komunalnych.

12. OKREŚLENIE ZMIAN W UCHWALE O KOMITECIE REWITALIZACJI

Zgodnie z art. 7 ust. 1 ustawy o rewitalizacji Komitet Rewitalizacji stanowi forum współpracy i dialogu interesariuszy z organami gminy w sprawach dotyczących przygotowania, prowadzenia i oceny rewitalizacji oraz pełni funkcję opiniodawczo-doradczą w sprawach związanych z realizacją procesu.

W myśl art. 7 ust. 3 ustawy o rewitalizacji (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 485, z 2023 r. poz. 28), uchwała określająca zasady wyznaczania składu i zasady działania Komitetu Rewitalizacji w gminie Morąg zostanie podjęta nie później niż 3 miesiące od dnia uchwalenia Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Morąg na lata 2024-2030.

W związku z tym, że Komitet Rewitalizacji nie został powołany przed uchwaleniem GPR Gminy Morąg, nie wskazuje się konieczności wprowadzania zmian do uchwały określającej zasady jego działania.

13. OPIS SPOSOBU REALIZACJI PRZEZ GPRGM DOKUMENTÓW STRATEGICZNYCH GMINY MORĄG

13.1. STRATEGIA ROZWOJU KRAINY KANAŁU ELBLĄSKIEGO NA LATA 2021-2030

Strategia przyjęta w 2022 r. wynika ze współpracy samorządów lokalnych zrzeszonych w Związku Gmin i Powiatów Kanału Elbląskiego i Pojezierza Iławskiego, która ma prowadzić do planowania i realizacji wspólnych przedsięwzięć na rzecz rozwoju przedmiotowego obszaru.

Analiza SWOT zawarta w strategii określa szereg słabych stron obszaru, istotnymi zagadnieniem z perspektywy procesu rewitalizacji są:

- wysoki poziom bezrobocia w części obszaru,
- niska świadomość społeczna, niedostateczny poziom współpracy, brak lokalnej identyfikacji z obszarem,
- mało miejsc służących integracji społecznej,
- braki w infrastrukturze skierowanej do seniorów i osób z niepełnosprawnościami.

Polityka rewitalizacyjna, zawarta w GPR Gminy Morąg na lata 2024-2030, będzie prowadziła do realizacji celów związanych z poprawą jakości życia i ogólnym rozwojem społecznym obszaru, jak również służyła poprawie jakości infrastruktury. Należy wyróżnić następujące cele zawarte w strategii, które GPRGM będzie realizował:

- Cel strategiczny 2. Usługi w KKE – dostępne i wysokiej jakości
 - Wsparcie i unowocześnienie działań instytucji i organizacji działających w sferze zadań publicznych,
 - Aktywizacja i włączenie społeczne;
- Cel strategiczny 5. Infrastruktura KKE – nowoczesna i włączająca
 - Budowa, rozbudowa i modernizacja infrastruktury społecznej,
 - Wzrost jakości przestrzeni publicznych oraz rozbudowa infrastruktury turystycznej.

13.2. ZINTEGROWANA STRATEGIA ROZWOJU SPOŁECZNO-GOSPODARCZEGO OSTRÓDZKO-IŁAWSKIEGO OBSZARU FUNKCJONALNEGO NA LATA 2015-2025

Strategia do Ostródzko-Iławskiego Obszaru Funkcjonalnego (OIOF) swym zasięgiem obejmuje gminę Morąg. Głównym celem przygotowania strategii było wskazanie możliwych kierunków rozwoju współpracy między jednostkami samorządu terytorialnego (JTS) tworzącymi obszar funkcjonalny, a także określenie najważniejszych z punktu widzenia OIOF przedsięwzięć planowanych do realizacji w bieżących i kolejnych okresach programowania funduszy unijnych. Dokument określił wizję i misję OIOF oraz cele i zadania strategiczne.

Analiza SWOT zawarta w strategii wskazała słabe strony OIOF, najistotniejszymi zagadnieniami z punktu widzenia procesu rewitalizacji są:

- zła sytuacja demograficzna i niekorzystne trendy emigracyjne,
- położenie w regionie o najniższej atrakcyjności inwestycyjnej i najwyższej stopie bezrobocia w kraju,
- wysoka liczba gospodarstw domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej i wysokie nakłady na pomoc społeczną,
- ubóstwo i wykluczenie społeczne,
- wysoki poziom bezrobocia i niekorzystna jego struktura,
- niewielka skuteczność działań na rzecz zmniejszenia bezrobocia,
- nierównomierny dostęp do infrastruktury sportowej na obszarze.

Gminny Program Rewitalizacji Gminy Morąg na lata 2024-2030 będzie służył przede wszystkim realizacji Obszaru Priorytetowego III. Wysoka jakość życia. Należy wyróżnić następujące cele strategiczne, których realizacji przysłuży się GPRGM:

- Cel strategiczny III. 5. Wsparcie instytucji kultury,
- Cel strategiczny III. 6. Promocja kultury,
- Cel strategiczny III. 7. Promocja aktywności fizycznej,
- Cel strategiczny III. 9. Rewitalizacja społeczna,
- Cel strategiczny III. 10. Pomoc społeczny.

13.3. STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH NA TERENIE GMINY MORĄG NA LATA 2021-2025

Dokument dotyczący strategii rozwiązywania problemów społecznych został przyjęty w 2021 r. Celem opracowania było wyznaczenie najważniejszych kierunków działań prowadzących do zmiany niekorzystnych zjawisk społecznych na terenie gminy. Wskazała ona obszary problemowe i priorytetowe zadania służące przeciwdziałaniu tym problemom, a także zakładane rezultaty. Strategia jest wyrazem zintegrowanego planowania społecznego zwiększającego efektywność podejmowanych działań.

Najważniejszymi problemami społecznymi zdefiniowanymi w strategii dotyczącymi gminy Morąg są:

- utrzymujący się na przestrzeni ostatnich lat ujemny przyrost naturalny,
- wzrost udziału osób starszych w ogólnej liczbie ludności,
- spadek liczby mieszkańców gminy,
- utrzymujące się ujemne saldo migracji wewnętrznych i zewnętrznych,
- brak funkcjonujących rodzin wspierających,
- występujący problem ubóstwa, niepełnosprawności i bezrobocia, stanowiące główne powody korzystania z pomocy społecznej przez mieszkańców gminy Morąg,
- występowanie problemu bezdomności,
- zbyt mało rodziców objętych działaniami profilaktycznymi związanymi z używaniem substancji psychoaktywnych przez uczniów oraz zjawiskiem przemocy,

- występowanie problemu prowadzenia pojazdów pod wpływem alkoholu,
- wzrost liczby przestępstw popełnionych na terenie gminy,
- utrzymująca się na wysokim poziomie liczba osób długotrwale bezrobotnych w ogólnej liczbie mieszkańców gminy zarejestrowanych w PUP,
- zbyt mała ilość alternatywnych form spędzania czasu wolnego dla mieszkańców,
- wzrost liczby osób, wobec których podjęto czynności zmierzające do orzeczenia o zastosowaniu leczenia odwykowego,
- niewykorzystany w pełni potencjał turystyczny gminy,
- brak funkcjonującej grupy wsparcia dla osób doznających przemocy w rodzinie.

W strategii wskazano 7 celów strategicznych, do których dopasowano cele operacyjne i zadania. Realizowany w ramach GPR Gminy Morąg proces rewitalizacji będzie stanowić jedno z najważniejszych narzędzi realizacji celów określonych w Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych na terenie gminy Morąg na lata 2021-2025. GPR Gminy Morąg poprzez swoje cele, kierunki działań i przedsięwzięcia realizuje znaczną część założeń zawartych w strategii rozwiązywania problemów społecznych. W tabeli poniżej zawarto zestawienie celów operacyjnych ze strategii, wraz z przedsięwzięciami w ramach GPRGM realizującymi te cele.

Tab. 24. Cele operacyjne Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych na terenie gminy Morąg na lata 2021-2025 realizowane poprzez GPR Gminy Morąg na lata 2024-2030

Cel strategiczny ze Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych na terenie gminy Morąg na lata 2021-2025	Przedsięwzięcia w ramach GPR Gminy Morąg na lata 2024-2030
Cel Strategiczny nr 5. Aktywizacja i reintegracja społeczno-zawodowa osób bezrobotnych	P1. Program aktywizacji społecznej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym z obszaru rewitalizacji miasta Morąg
Cel Strategiczny nr 6. Przeciwdziałanie zjawisku marginalizacji społecznej osób zagrożonych ubóstwem	P2. Wsparcie osób zagrożonych ubóstwem
Cel Strategiczny nr 2. Poprawa jakości życia oraz zwiększenie możliwości partycypacji w życiu społecznym osób zależnych (niepełnosprawnych, niesamodzielných oraz seniorów).	P3. Działania edukacyjne aktywizujące seniorów
	P4. Aktywizacja społeczna mieszkańców poprzez organizację wydarzeń kulturalnych na obszarze rewitalizacji
Cel Strategiczny nr 7. Stworzenie przestrzennych warunków do jakościowego i zrównoważonego rozwoju gminy i miasta Morąg oraz poprawia jakości życia mieszkańców	P7. Poprawa aktywności mieszkańców obszaru rewitalizacji poprzez zlecenie zadań publicznych z zakresu sportu
	P8. Poprawa stanu zagospodarowania przestrzeni publicznej wokół biblioteki
	P9. Zagospodarowanie terenu wokół Szpitala Miejskiego w Morągu Sp. z o. o.
	P10. Zagospodarowanie terenu parkowego przy murach obronnych od strony ulicy Mickiewicza w Morągu

	P11. Zagospodarowanie terenów zielonych za Pałacem Dohnów w Morągu
	P12. Program odnowy podwórek na Osiedlu Stare Miasto
	P13. Termomodernizacja zabytkowej kamienicy przy pl. Jana Pawła II nr 2
	P14. Modernizacja budynków mieszkalnych wraz z otoczeniem
	P15. Przebudowa i remont budynku mieszkalnego

Źródło: opracowanie własne

13.4. GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY MORĄG NA LATA 2023-2026

Dokument przyjęty w 2022 r.¹⁹ stanowi aktualizację opracowanego w 2018 r. Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Morąg na lata 2019-2022. Program określa działania gminy w zakresie ochrony i promocji dziedzictwa kulturowego, w tym koordynację prac nad zabytkami i krajobrazem kulturowym. Jego celem jest zapewnienie harmonii tych działań z innymi inicjatywami gospodarczymi i społecznymi przy wykorzystaniu środków prawnych i finansowych. Dokument podkreśla także znaczenie lokalnego dziedzictwa dla rozwoju turystyki i wzmocnienia świadomości kulturowej społeczności.

Program wskazuje na następujące słabe strony Morąga w zakresie opieki nad zabytkami:

- brak wystarczających środków finansowych potrzebnych do prowadzenia prac konserwatorskich przy zabytkach,
- znaczna utrata tkanki zabytkowej,
- zły stan niektórych zabytków,
- zły stan większości nieczynnych cmentarzy ewangelickich,
- brak środków przeznaczanych na badania naukowe zabytków,
- mała skala działań promocyjnych i edukacyjnych w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego,
- niska świadomość mieszkańców walorów własnej tradycji architektury lokalnej, mogącej stanowić potencjał turystyczny.

W kontekście zachowania i ochrony jej dziedzictwa kulturowego misją gminy jest: „świadome kształtowanie krajobrazu kulturowego, poprawa stanu zachowania obiektów zabytkowych, a także racjonalne wykorzystanie istniejących zasobów dla rozwoju społeczno-gospodarczego gminy”. Ponadto program wskazuje szereg priorytetów, kierunków działań i liczne zadania do realizacji, do których należą:

- Priorytet 1 – Ochrona i rewaloryzacja dziedzictwa kulturowego

¹⁹Uchwała nr XLIV/599/22 Rady Miejskiej w Morągu z dnia 25 listopada 2022 r.

- Kierunek działań 1.1 – Zahamowanie procesu degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania,
- Kierunek działań 1.2 – Zintegrowana ochrona dziedzictwa kulturowego;
- Priorytet 2 – kształtowanie krajobrazu kulturowego i jego ochrona
 - Kierunek działań 2.1 – Ochrona krajobrazu kulturowego i poprawa ładu przestrzennego;
- Priorytet 3 – promocja dziedzictwa kulturowego i pielęgnacja tożsamości regionalnej
 - Kierunek działań 3.1 – Edukacja i popularyzacja wiedzy o dziedzictwie kulturowym,
 - Kierunek działań 3.2 – Promocja dziedzictwa kulturowego gminy służąca kreacji produktów turystyki kulturowej.

Kreowana w ramach GPR Gminy Morąg polityka rewitalizacyjna stanowi realizację wszystkich tych kierunków działań, do których w tabeli poniżej przypisano konkretne przedsięwzięcia w ramach programu.

Tab. 25. Kierunki działań w Gminnym Programie Opieki Nad Zabytkami Gminy Morąg na lata 2023-2026 realizowane poprzez GPR Gminy Morąg na lata 2024-2030

Cel strategiczny ze Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych na terenie gminy Morąg na lata 2021-2025	Przedsięwzięcia w ramach GPR Gminy Morąg na lata 2024-2030
Kierunek działań 3.1 - Edukacja i popularyzacja wiedzy o dziedzictwie kulturowym	P5. Rozwój działalności Morąskiej Izby Pamięci Historycznej „Ratuszowe Piwnice”
Kierunek działań 3.2 - Promocja dziedzictwa kulturowego gminy służąca kreacji produktów turystyki kulturowej.	P6. Rozpowszechnianie lokalnej twórczości artystycznej
Kierunek działań 1.1 - zahamowanie procesu degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania Kierunek działań 1.2 - zintegrowana ochrona dziedzictwa kulturowego Kierunek działań 2.1 - Ochrona krajobrazu kulturowego i poprawa ładu przestrzennego	P10. Zagospodarowanie terenu parkowego przy murach obronnych od strony ulicy Mickiewicza w Morągu P11. Zagospodarowanie terenów zielonych za Pałacem Dohnów w Morągu P12. Program odnowy podwórek na Osiedlu Stare Miasto P13. Termomodernizacja zabytkowej kamienicy przy pl. Jana Pawła II nr 2

Źródło: opracowanie własne.

13.5. STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY MORĄG OBSZAR MIASTA I TERENY WIEJSKIE

Studium stanowi podstawowy dokument określający politykę przestrzenną realizowaną w gminie. Aktualna wersja Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania

przestrzennego Gminy Morąg Obszar Miasta i Tereny Wiejskie została uchwalona w 2020 r. i stanowi jednolity, będący siódmą zmianą pierwotnego dokumentu uchwalonego w 2000 r. . Studium w swej treści odnosi się do obszaru rewitalizacji wyznaczonego w ramach Lokalnego Programu Rewitalizacji Miasta Morąg do roku 2023, czyli podobszarów Zatorze i Śródmieście. W zakresie zmian funkcjonalno-przestrzennych studium wskazuje adaptację wieży ciśnień na potrzebę Centrum Integracji Społecznej. Obiekt zlokalizowany jest na terenie wyznaczonego obszaru rewitalizacji na potrzeby GPRGM. Ponadto studium nie odnosi się do działań związanych z rewitalizacją, nie stanowi ona zatem istotnego elementu prowadzonej polityki przestrzennej w gminie Morąg. W szczególności brak jest odwołań do ustawy o rewitalizacji, stanowiącej podstawę realizowanego procesu rewitalizacji.

13.6. PLAN ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA WARMIŃSKO-MAZURSKIEGO

Przyjęty w 2018 r. Plan zagospodarowania przestrzennego województwa warmińsko-mazurskiego stanowi dokument planistyczny określający politykę przestrzenną na poziomie wojewódzkim. Plan wyznacza obszary funkcjonalne o znaczeniu ponadregionalnym, dla których określone zostały kierunki i zasady zagospodarowania przestrzennego. Gmina Morąg położona jest poza zasięgiem wyznaczonych obszarów funkcjonalnych, dla których określono szczegółowe kierunki i zasady zagospodarowania przestrzennego. Morąg zalicza się do grupy miast lokalnych uzupełniających sieć osadniczą w województwie.

Działania realizowane w GPR Gminy Morąg wpisują się w ogólnie sformułowane kierunki polityki przestrzennej województwa. Proces rewitalizacji będzie skutkować realizacją części wymienionych kierunków działań, m.in. poprawy jakości życia na zdegradowanych terenach śródmiejskich, prowadzenia działań rewitalizacyjnych dla obiektów i zespołów zabytkowych oraz ich najbliższego otoczenia, poprawy stanu technicznego kompleksów zabudowy i budynków w złym stanie technicznym.

13.7. WARMIŃSKO-MAZURSKIE 2030. STRATEGIA ROZWOJU SPOŁECZNO-GOSPODARCZEGO

Strategia, która została przyjęta w 2020 r.²⁰, stanowi podstawowy dokument strategiczny określający kierunki rozwoju społeczno-gospodarczego w województwie warmińsko-mazurskim. Gmina Morąg posiada stosunkowo peryferyjną lokalizację na tle województwa. Strategia identyfikuje obszary rozwojowe, a gmina Morąg położona jest między elbląsko-braniewskim i olsztyńskim obszarem rozwojowym. Dokument określa również kilka obszarów strategicznej interwencji (OSI). Gmina znalazła się w OSI Tygrys warmińsko-mazurski i Niebieski Zachód. Głównymi oczekiwanymi efektami realizacji strategii są m.in. rozwój kompetencji mieszkańców i ogólnej przedsiębiorczości, rozwój organizacji społecznych, poprawa jakości środowiska czy uzupełnienie braków w infrastrukturze technicznej.

²⁰ Uchwała nr XIV/243/20 Sejmiku Województwa Warmińsko-Mazurskiego z dnia 18 lutego 2020 r. w sprawie przyjęcia strategii rozwoju województwa: „Warmińsko-Mazurskie 2030. Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego”

Głównym celem zdefiniowanym w dokumencie jest: „Spójność ekonomiczna, społeczna i przestrzenna Warmii i Mazur z regionami Europy”. Celowi głównemu podporządkowane są następujące cele strategiczne i kierunki działań:

- Cel strategiczny: Kompetencje przyszłości
 - kierunek działania: Użyteczne kwalifikacje i kompetencje,
 - kierunek działania: Nowoczesne usługi,
 - kierunek działania: Profesjonalnie organizacje;
- Cel strategiczny: Inteligentna produktywność
 - kierunek działania: Satysfakcjonująca praca,
 - kierunek działania: Inteligentna specjalizacja,
 - kierunek działania: Wysoka konkurencyjność;
- Cel strategiczny: Kreatywna aktywność
 - kierunek działania: Inspirująca twórczość,
 - kierunek działania: Efektywna współpraca,
 - kierunek działania: Ukształtowana tożsamość;
- Cel strategiczny: Mocne fundamenty
 - kierunek działania: Silny kapitał społeczny,
 - kierunek działania: Optymalna infrastruktura rozwoju,
 - kierunek działania: Wyjątkowe środowisko przyrodnicze.

Realizowany poprzez GPR Gminy Morąg proces rewitalizacji wpisuje się w ostatni z celów strategicznych, skupiony na więziach społecznych i jakości życia w miejscu zamieszkania m.in. poprzez budowanie relacji społecznych i rozwój infrastruktury związanej z jakością miejsca zamieszkania. Sama rewitalizacja stanowi jedno z działań w ramach celu operacyjnego „silny kapitał społeczny”. Ponadto GPR Gminy Morąg przyczyni się do realizacji pozostałych zagadnień związanych z kapitałem społecznym.

14. SPECJALNA STREFA REWITALIZACJI

Zgodnie z art. 15 ust. 1 pkt. 12 ustawy o rewitalizacji, w zapisach Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Morąg na lata 2024-2030 konieczne jest wskazanie, czy na wyznaczonym obszarze rewitalizacji zostanie ustanowiona Specjalna Strefa Rewitalizacji (SSR) wraz ze wskazaniem okresu jej obowiązywania.

Realizacja zgłoszonych do GPR przedsięwzięć rewitalizacyjnych nie wymaga uruchomienia Strefy, stąd nie planuje się jej ustanowienia na obszarze rewitalizacji Gminy Morąg.

15. OKREŚLENIE SPOSOBU REALIZACJI GPRGM W ZAKRESIE PLANOWANIA I ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO

15.1. STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY MORĄG OBSZAR MIASTA I TERENY WIEJSKIE

Podstawowym dokumentem określającym politykę przestrzenną w gminie Morąg jest Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Morąg Obszar Miasta i Tereny Wiejskie uchwalone pierwotnie w 2000 r.²¹, dodatkowo dokument podlegał łącznie 6 aktualizacjom, z najnowszą uchwaloną w 2020 r.²² Studium w zakresie związanym z przeznaczeniami terenu i wskaźnikami zagospodarowania przestrzennego jest zgodne z planowanymi przedsięwzięciami rewitalizacyjnymi. Dokument w aspekcie rewitalizacji odwołuje się do wygasłego Lokalnego Programu Rewitalizacji Miasta Morąg do roku 2023. Obowiązujące studium w swej treści tekstowej i graficznej nie porusza zagadnień związanych bezpośrednio z kształtowaniem zagospodarowania przestrzennego na obszarach zdegradowanych i obszarach rewitalizacji w myśl ustawy o rewitalizacji.

Aktualnie obowiązujące przepisy nie pozwalają na dalsze zmiany studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego. Dokumentem, który powinien uwzględniać zagadnienia związane z zasadami kształtowania zagospodarowania przestrzennego na obszarach zdegradowanych i obszarach rewitalizacji oraz obszarach wymagających przekształceń, rehabilitacji, rekultywacji lub remediacji, jest strategia rozwoju gminy. Na podstawie strategii, opracowanej w zgodzie z nowymi przepisami, w kolejnym kroku należy opracować plan ogólny, który powinien zawierać uwarunkowania wynikające z obecności obszarów zdegradowanych i obszarów rewitalizacji, zgodnie z regulacjami GPRGM. Gmina i miasto Morąg przystąpiła do sporządzenia plan ogólnego gminy Morąg pod koniec 2023 r.²³

15.2. MIEJSCOWE PLANY ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO

Obszar rewitalizacji gminy Morąg pokryty jest w pełni planem miejscowym uchwalonym w 2021 r.²⁴ Dominującymi przeznaczeniami terenu dla obszaru są tereny zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej (MW), usług (U) oraz zabudowy usługowej z mieszkalną (UM). Uzupełnienie stanowią tereny komunikacyjne oraz tereny zieleni parkowej (ZP).

Przedsięwzięcia rewitalizacyjne o charakterze inwestycyjnym wpisują się w obowiązujący plan miejscowy. Projekty zakładają głównie poprawę zagospodarowania terenów publicznych wokół obiektów, tj. szpitala miejskiego, Pałacu Dohnów, biblioteki i terenu parkowego przy murach obronnych. Przedsięwzięcia z uwagi na dość wczesny etap prac projektowych nie posiadają szczegółowych informacji na temat realizowanych zadań. Nie sposób zatem w pełni określić zgodności z obowiązującym mpzp.

Wpływ na realizowane projekty mają lokalne uwarunkowania, do których należy przede wszystkim zaliczyć zabytkowy charakter części obszaru rewitalizacji, tj. założenie urbanistyczne Starego Miasta i liczne obiekty zabytkowe znajdujące się na obszarze. Planowane przedsięwzięcia należy realizować w uzgodnieniu z właściwym konserwatorem zabytków.

²¹ Uchwała Nr XXI/193/00 Rady Miejskiej w Morągu z dnia 14 czerwca 2000 r.

²² Uchwała Nr XIV/238/20 Rady Miejskiej w Morągu z dnia 7 lutego 2020 r.

²³ Uchwała nr LVI/723/23 Rady Miejskiej w Morągu z dnia 28 grudnia 2023 r.

²⁴ Uchwała nr XXVIII/413/21 Rady Miejskiej w Morągu z dnia 27 sierpnia 2021 r.

W bezpośrednim sąsiedztwie obszaru, objętego projektem „Zagospodarowanie terenów zielonych za Pałacem Dohnów w Morągu”, znajduje się pomnik przyrody. Projekt należy realizować w sposób niepowodujący negatywnego oddziaływania na rzeczony pomnik. Inne uwarunkowania przyrodnicze nie mają istotnego wpływu na realizowaną politykę rewitalizacyjną. W bezpośrednim sąsiedztwie obszaru rewitalizacji znajduje się użytek ekologiczny „Rozlewisko Morąskie”, żaden z projektów nie będzie wpływał na stan terenu objętego ochroną przyrody.

Na obszarze rewitalizacji i jego sąsiedztwie nie występują tereny zagrożone powodzią, jak i nie występują tereny zagrożone osuwaniem się mas ziemnych.

15.3. MIEJSCOWY PLAN REWITALIZACJI

Zapisy Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Morąg na lata 2024-2030 nie wskazują na konieczność sporządzenia i uchwalenia miejscowego planu rewitalizacji, o którym mowa w art. 37g ust. 1 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym.

16. STRATEGICZNA OCENA ODDZIAŁYWANIA GMINNEGO PROGRAMU REWITALIZACJI GMINY MORĄG NA LATA 2024-2030 NA ŚRODOWISKO

Gminny Program Rewitalizacji Gminy Morąg nie jest dokumentem, dla którego, zgodnie z art. 46 i art. 47 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (ustawa ooś) (Dz. U. z 2022 r. poz. 1029 ze zm.) konieczne jest przeprowadzenie strategicznej oceny oddziaływania na środowisko.

Przeprowadzenie postępowania w sprawie strategicznej oceny oddziaływania na środowisko wymagają grupy projektów, planów i programów określone w art. 46 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2022 r. poz. 1029 ze zm.).

W przepisie tym usystematyzowano projekty w trzy grupy:

- pierwsza ma charakter zamknięty i znajdują się w niej projekty koncepcji rozwoju kraju, strategii rozwoju, programu, polityki publicznej i dokumentu programowego z zakresu polityki rozwoju oraz studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy, planu zagospodarowania przestrzennego - wyznaczające ramy dla późniejszej realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko, (art. 46 ust. 1 pkt 1);
- druga grupa obejmuje projekty aktów planowania o charakterze sektorowym, które ustalają ramy dla późniejszej realizacji przedsięwzięć kwalifikowanych jako przedsięwzięcia mogące znacząco oddziaływać na środowisko w rozumieniu rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 10 września 2019 r. w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko (Dz. U. poz. 1839 ze zm.) (art. 46 ust. 1 pkt 2);
- trzecia grupa dokumentów ma charakter otwarty i obejmuje plany i programy mogące znacząco oddziaływać na obszary Natura 2000 (art. 46 ust. 1 pkt 3).

Zgodnie z art. 48 ust. 1 i 3 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko uzgodnienie odstąpienia od przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko może dotyczyć projektów dokumentów, o których mowa w art. 46 ust. 1 pkt 2, gdy realizacja postanowień danego dokumentu nie spowoduje znaczącego oddziaływania na środowisko, w tym na obszary Natura 2000 oraz projektów dokumentów dotyczących obszarów w granicach jednej gminy. Aby projekt dokumentu został zakwalifikowany do dokumentów wymienionych w art. 46 ust.1 pkt 2 ustawy, powinien jednocześnie (łącznie) spełnić wskazane ww. artykułe kryteria:

1. musi być projektem polityki, strategii, planu lub programu w dziedzinie przemysłu, energetyki, transportu, telekomunikacji, gospodarki wodnej, gospodarki odpadami, leśnictwa, rolnictwa, rybołówstwa, turystyki i wykorzystywania terenu,

2. musi być opracowywany lub przyjmowany przez organy administracji lub zgodnie z art. 56 ustawy o oś podmioty niebędące organem administracji,
3. musi wyznaczać ramy dla późniejszej realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko.

Przedsięwzięciami mogącymi znacząco oddziaływać na środowisko, których ramy musi wyznaczać projekt dokumentu, są przedsięwzięcia wymienione w art. 59 ust. 1 pkt 1 i 2 ustawy, a które zostały wymienione w rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 10 września 2019 r. w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko (Dz. U. poz. 1839 ze zm.).

Organ odpowiedzialny za przygotowanie projektu niniejszego programu rewitalizacji dokonał analizy przesłanek związanych z przeprowadzeniem strategicznej oceny oddziaływania na środowisko. Z analizy kwalifikowalności wynika, że GPR Gminy Morąg nie wyznacza ram dla późniejszej realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko.

Celem GPR Gminy Morąg jest ograniczenie skali negatywnych zjawisk społecznych, gospodarczych, technicznych, środowiskowych i przestrzennych, występujących w centralnej części miasta Morąga, objętej granicami obszaru rewitalizacji. Działania rewitalizacyjne mają poprawić jakość życia mieszkańców obszaru rewitalizacji, poprzez zadania porządkujące przestrzeń publiczną, poprawiające stan techniczny zabudowy wraz z infrastrukturą towarzyszącą oraz stan środowiska naturalnego.

Program rewitalizacji jest dokumentem ogólnym, w ramach którego zaproponowano działania o charakterze nieinwestycyjnym (poprawiającymi aktywność mieszkańców), które uzupełnione zostały działaniami inwestycyjnymi z zakresu m.in. modernizacji istniejącej infrastruktury technicznej, poprawy stanu technicznego budynków, poprawy stanu zagospodarowania przestrzeni publicznych.

Cele rewitalizacji i przedsięwzięcia mają charakter komplementarny wobec obowiązujących dokumentów strategicznych i planistycznych gminy Morąg. Działania realizowane będą wyłącznie na terenie miasta Morąga. Zadania związane z przeprowadzeniem robót budowlanych elementów zabudowy obszaru rewitalizacji, czy zagospodarowaniem terenów zieleni mogą na etapie realizacji wykazywać negatywne, krótkoterminowe oddziaływanie na środowisko, które będzie miało charakter lokalny, związany z miejscem inwestycji, i odwracalny, tj. ustąpi po zakończeniu prac.

Gminny Program Rewitalizacji Gminy Morąg na lata 2024-2030 nie zalicza się do dokumentów planistycznych wyszczególnionych w art. 46 ust. 1 pkt 1 ustawy, jak również nie stanowi dokumentu, o którym mowa w art. 46 ust. 1 pkt 2 ustawy, gdyż nie wyznacza ram dla późniejszej realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko. Program będący opracowaniem koncepcyjnym, mający wymiar lokalny, ograniczony do terenu miasta Morąga, nie ustala ram dla późniejszej realizacji przedsięwzięć kwalifikowanych jako przedsięwzięcia mogące znacząco oddziaływać na środowisko. Program nie zalicza się również do dokumentów wymienionych w art. 46 ust. 1 pkt 3 ustawy, gdyż obszar rewitalizacji wyznaczony na terenie

miasta Morąga znajduje się w oddaleniu od obszarów Natura 2000, dlatego realizacja założeń dokumentu nie będzie powodować oddziaływania na te obszary.

W przypadku, gdy projekt dokumentu nie spełnia jednej z przesłanek warunkujących do kwalifikacji go do dokumentów wymienionych w art. 46 ust. 1 ustawy ooś, tj. nie wyznacza ram dla późniejszej realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko, nie jest dokumentem, o którym mowa w art. 46 ust. 1 pkt 2 ustawy ooś. W związku z tym nie podlega procedurze strategicznej oceny oddziaływania na środowisko.

17. SPIS TABEL I RYSUNKÓW

Tab. 1. Elementy struktury Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Morąg na lata 2024-2030 z uwzględnieniem wymogów ustawy wdrożeniowej dla strategii IIT, ustawy o rewitalizacji oraz Zasad	8
Tab. 2. Sytuacja demograficzna na obszarze rewitalizacji i w gminie Morąg w 2022 r.	18
Tab. 3. Liczba osób pobierających świadczenia pomocy społecznej na obszarze rewitalizacji i w gminie Morąg w 2022 r.	19
Tab. 4. Sytuacja ekonomiczna mieszkańców obszaru rewitalizacji i gminy Morąg w 2022 r. ..	20
Tab. 5. Bezrobocie na obszarze rewitalizacji i w gminie Morąg w 2022 r.	20
Tab. 6. Liczba użytkowników bibliotek publicznych wśród na obszarze rewitalizacji i w gminie Morąg w 2022 r.	21
Tab. 7. Problemy w rodzinach na obszarze rewitalizacji i w gminie Morąg w 2022 r.	21
Tab. 8. Przestępczość na obszarze rewitalizacji i w gminie Morąg w 2022 r.	22
Tab. 9. Liczba organizacji społecznych na obszarze rewitalizacji i w gminie Morąg w 2022 r.	22
Tab. 10. Zestawienie wskaźników sfery gospodarczej wskazującej stan kryzysu na obszarze rewitalizacji.....	29
Tab. 11. Dane dotyczące budynków i mieszkań komunalnych.....	44
Tab. 12. Problemy, potencjały i potrzeby obszaru rewitalizacji w gminie Morąg.....	48
Tab. 13. Powiązania między problemami obszaru rewitalizacji a elementami wizji, celami, kierunkami.....	59
Tab. 14. Szacunkowe ramy finansowe Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Morąg na lata 2024-2030 z podziałem na źródła finansowania [zł].....	96
Tab. 15. Analiza oddziaływania na sfery kryzysowe, powiązań przedsięwzięć rewitalizacyjnych ujętych w GPR Gminy Morąg i komplementarności zaplanowanych działań z wcześniejszą interwencją rewitalizacyjną	104
Tab. 16. Formy włączenia społecznego w proces opracowania i wdrażania GPR Gminy Morąg	112
Tab. 17. Formy włączenia społecznego interesariuszy w proces opracowania i wdrażania GPR Gminy Morąg – zgodnie z wymogami ustawy wdrożeniowej.....	114
Tab. 18. Podmioty realizujące czynności z zakresu zarządzania GPR Gminy Morąg.....	115
Tab. 19. Ramowy harmonogram realizacji Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Morąg na lata 2024-2030.....	118
Tab. 20. Koszty zarządzania Gminny Program Rewitalizacji Gminy Morąg na lata 2024-2030	119
Tab. 21. Formularz monitoringowy oceny stopnia realizacji przedsięwzięcia rewitalizacyjnego wynikającego z GPR Morąga.....	120
Tab. 22. Wskaźniki monitorowania przedsięwzięć rewitalizacyjnych GPR Gminy Morąg na lata 2024-2030 (dla cyklu rocznego)	122
Tab. 23. Zestaw wskaźników monitorowania stopnia realizacji celów GPR Gminy Morąg na lata 2024-2030 (dla cyklu 3-letniego)	124

Tab. 24. Cele operacyjne Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych na terenie gminy Morąg na lata 2021-2025 realizowane poprzez GPR Gminy Morąg na lata 2024-2030.....	129
Tab. 25. Kierunki działań w Gminnym Programie Opieki Nad Zabytkami Gminy Morąg na lata 2023-2026 realizowane poprzez GPR Gminy Morąg na lata 2024-2030.....	131
Rys. 1. Granice obszaru zdegradowanego w gminie Morąg (jednostki nr 4, 2, 11).....	11
Rys. 2. Granice obszaru rewitalizacji wyznaczone na etapie diagnozy delimitacyjnej.....	12
Rys. 3. Zasięg obszaru rewitalizacji wyznaczony w Lokalnym Programie Rewitalizacji Miasta Morąg do roku 2023.....	13
Rys. 4. Granica obszaru rewitalizacji wyznaczona na podstawie „Diagnozy służącej wyznaczeniu obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji na terenie Gminy Morąg” wraz z wyznaczonym w ramach LPRMM podobszarem rewitalizacji Śródmieście.....	14
Rys. 5. Podział obszaru rewitalizacji w ramach diagnozy pogłębionej.....	17
Rys. 6. Cele i kierunki działań skorygowane po naborze przedsięwzięć rewitalizacyjnych do GPR Gminy Morąg na lata 2024-2030.....	57
Rys. 7. Cele i kierunki działań skorygowane po naborze przedsięwzięć rewitalizacyjnych do GPR Gminy Morąg na lata 2024-2030.....	58
Rys. 8. Obwieszczenie Burmistrza Morąga o przeprowadzeniu konsultacji społecznych.....	108
Rys. 9. Otwarte spotkanie konsultacyjne.....	110

SPIS ZAŁĄCZNIKÓW - ZAŁĄCZNIK NR 1: KIERUNKI ZMIAN FUNKCJONALNO-PRZESTRZENNYCH OBSZARU REWITALIZACJI GMINY MORĄG

GPR MORĄG

IRMiR INSTYTUT
ROZWOJU MIAST
I REGIONÓW

CENTRUM DORADZTWA
REWITALIZACYJNEGO
IRMiR

Gmina Morąg